सम्माननीय सभामुख महोदय,

१ ऐतिहासिक जनआन्दोलनको सफलता र शान्ति प्रक्रियाको कार्यान्वयनसँगै बनेको अन्तरिम सरकारको अर्थमन्त्रीका हैसियतले बजेट प्रस्तुत गर्न पाउँदा गौरव एवं प्रसन्नता महसुस गरेको छु । यस अवसरमा म जनआन्दोलनका शहिदहरुप्रति श्रद्धान्जली एवं नेपाली दिदी बहिनी तथा दाजुभाइप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

२ मुलुकका आर्थिक–सामाजिक परिसूचकहरुका प्रवृत्ति र विशेषता तथा अवसर एवं चुनौती समावेश गरी आर्थिक सर्वेक्षण, २०६४ यस सम्मानित व्यवस्थापिका-संसद समक्ष प्रस्तुत गरिसकेको छु ।

३ चालु आर्थिक वर्षमा कूल गार्हस्थ्य उत्पादनको वृद्धिदर ४.५ प्रतिशत पुग्ने अनुमान गरेको थिएँ । शान्ति सुरक्षाको स्थिति तथा लगानीको वातावरणमा आशातीत सुधार हुन नसकेको र प्रतिकूल मौसमका कारण प्रमुख बालीहरुको उत्पादन घटेको कारणले चालु वर्ष कूल गार्हस्थ्य उत्पादन बृद्धिदर उत्पादकको यथार्थ मुल्यमा २.५ प्रतिशतले मात्र बढ्ने अनुमान छ । मूल्य बृद्धिदर गत वर्षको ८ प्रतिशतको तुलनामा चालु वर्ष ६.६ प्रतिशत रहने अनुमान छ ।

४ आर्थिक वर्ष २०६२।६३ मा कूल यथार्थ खर्च रु. ११० अर्व ८८ करोड ९२ लाख भएको छ । जसमध्ये चालु खर्च रु. ६७ अर्व १ करोड ७८ लाख, पूँजीगत खर्च रु. २९ अर्व ६० करोड ६६ लाख र साँवा भुक्तानी रु. १४ अर्व २६ करोड ४८ लाख रहेको छ ।

५ आर्थिक वर्ष २०६३।६४ मा कूल खर्च रु. १३१ अर्व ८५ करोड १० लाख पुग्ने संशोधित अनुमान छ । यसमा चालु खर्च रु. ८० अर्व ३३ करोड ११ लाख, पूँजीगत खर्च रु. ३६ अर्व ३७ करोड ९९ लाख र साँवा भुक्तानी रु.१५ अर्व १४ करोड पुग्ने अनुमान छ ।

६ आर्थिक वर्ष २०६२।६३ मा रु. ७२ अर्व २८ करोड २१ लाख राजस्व असूली भएकोमा चालु आर्थिक वर्षमा लक्ष्य भन्दा बढी अर्थात रु. ८६ अर्व १३ करोड ५५ लाख असूली हुने संशोधित अनुमान छ ।

सभामुख महोदय,

७ ऐतिहासिक जनआन्दोलन पछिको यस अवधिमा हामीले उल्लेख्य राजनैतिक उपलव्धीहरु हासिल गरेका छौं । एक दशक लामो सशस्त्र द्वन्द्वको शान्तिपूर्ण समाधान गर्न २०६३ मंसिर ५ गते ऐतिहासिक “विस्तृत् शान्ति सम्झौता” सम्पन्न भएको छ । आठ दलको सहमतिमा नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ जारी भएको छ । सबै समस्याको समाधान वार्ताबाट गर्ने संस्कारको विकास भएको छ । राजनीतिक दलहरु बीच एकता र सहकार्यको संस्कृति बढेको छ । संविधानसभाको समानुपातिक निर्वाचनमा महिला, दलित, आदिवासी, जनजाति, मधेशी, पिछडिएका क्षेत्रबाट प्रतिनिधित्व हुने व्यवस्था संविधानमा नै सुनिश्चित गरिएको छ । २०६४ मंसीर ६ गते संविधानसभाको निर्वाचन गर्ने घोषणा भएको छ । निर्वाचन सम्पन्न गर्न आवश्यक कानूनहरु जारी भैसकेका छन् । नागरिकताको अवसरबाट बञ्चित २६ लाख १५

हजार भन्दा बढी व्यक्तिलाई नागरिकता वितरण गरिएको छ । माओवादी सैन्यका लडाकुहरुको प्रमाणीकरणको कार्य शुरु भएको छ । शहिदका परिवारको सम्मान र परिपोषण, द्वन्द्वबाट पिडित जनतालाई राहत दिने जस्ता कार्यहरु भैरहेका छन् । कर्णाली अञ्चलका जुम्ला र कालिकोटका सदरमुकाम लगायत देशका विभिन्न भागमा यातायात सेवाको पहुँच पुग्न थालेकाले ती क्षेत्रका जनतामा नयाँ आशा र उमंग पैदा भएको छ । ग्रामीण क्षेत्रमा विकासको नयाँ लहर आउन थालेकोछ ।

८ यस वर्ष प्रतिबद्धता व्यक्त गरेबमोजिमका केही महत्वपूर्ण कामहरु सम्पन्न गर्न बाँकी नै छन् । देश संक्रमणकालबाट गुज्रिरहेको कारण शान्ति सुरक्षाको स्थितिमा अझै समस्याहरु देखिएका छन् । माओवादी लडाकुहरुको व्यवस्थापनलाई पूर्णता दिने, जबरजस्ती कब्जा गरिएका सम्पत्ति फिर्ता गर्ने र विस्थापितलाई घर फर्काउने काममा पूर्णता आउन बाँकी नै छ ।

९ राजनैतिक विषय नै राष्ट्रिय एजेण्डाको केन्द्रविन्दुमा रहेकोले आर्थिक विकासको मुद्दा ओझेलमा परेको महशुस हुन थालेको छ । औद्योगिक शान्ति खलवल्याउने खालका घटनाहरु भएका छन् । लगानीको वातावरणमा सुधार आइसकेको छैन । उत्पादन लागत बढ्नाले प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता घटी निर्यातमा ह्रास आएको छ । बेरोजगारीका समस्याहरुलाई उचित सम्बोधन गर्न सकिएको छैन । ग्रामीण एवं पिछडिएका क्षेत्रमा लगानी बृद्धि गरी समावेशी एवं समानुपातिक आर्थिक विकास गर्न ढिलो भैसकेको छ । छिमेकी देशहरुले हासिल गरेको उच्च आर्थिक वृद्धिबाट सिर्जित अवसरको लाभ लिन सकिएको छैन ।

१० शतकौंदेखि दबेर बसेका र थान्को लगाइएका समस्याहरु आज एक एक गरी उजागर हुँदैछन् । वर्तमान पुस्ताले सामना गर्नुपर्ने चुनौतिहरु थपिदै छन् । विकासको अधिकार सम्वन्धी माग प्रखर हुँदै गएको छ । लोकतन्त्रको पुनर्वहालीसँगै छिटो आर्थिक समृद्धिका लागि गाउँ गाउँबाट विद्यालय, स्वास्थ्य सेवा, सिंचाई, मोटरबाटो र विजुलीको अत्यधिक माग आएका छन् । कतिपय गाउँमा जनस्तरबाटै ठूलो रकम चन्दा सहयोग संकलन गरेर बाटो निर्माण गरिएको छ । बिजुलीको सुविधाकालागि समुदायहरुले करोडौ रकम जम्मा गरी सरकारी सहयोगको प्रतीक्षामा छन् । सामुदायिक सक्रियताको यस्तो अभियानलाई सरकारको चौतर्फी सहयोग रहनु आवश्यक छ ।

११ बढ्दो जनचेतना र अधिकार प्राप्तिको चाहनालाई सकारात्मक ऊर्जामा रुपान्तरण गरी प्रत्येक नेपालीको अधिकतम क्षमताको विकास गरी समुन्नत नेपाल निर्माण गर्न सकिन्छ । अहिलेको असीम सम्भावनायुक्त खुला समयमा सबै नेपालीलाई समावेश गर्न सक्ने सकारात्मक सोच, अनुशासन र प्रतिवद्धताका साथ विकास अभियानमा अगाडी बढन सकेनौं भने शहिदहरुको बलिदानले प्राप्त स्वतन्त्रता, स्वाभिमान एवं राजनीतिक सफलताको उचाई पनि निराशा, अकर्मण्यता तथा विपन्नतामा परिणत हुने जोखिम पनि उत्तिकै छ ।

सभामुख महोदय,

अब म आगामी आर्थिक वर्षको बजेटका उद्देश्य, नीति र कार्यक्रमहरु प्रस्तुत गर्दछु ।

१२ आगामी वर्षको बजेट तर्जुमा गर्दा गतवर्षको जनआन्दोलन पश्चात् गठित लोकतान्त्रिक सरकारले हासिल गरेका उपलब्धीको रक्षा गर्दै हाल सामना गर्नु परिरहेको गम्भीर चुनौतीहरुलाई सम्बोधन गर्ने प्रयास गरेको छु । यो बजेट तर्जुमा गर्दा समृद्ध, संघात्मक, समावेशी र न्यायपूर्ण नेपाल निर्माणको आधार तयार गर्ने सर्वोपरि उद्देश्य राखी जनआन्दोलनमा अभिव्यक्त भावना, अन्तरिम संविधान तथा आठदलको साझा सहमतिको न्यूनतम कार्यक्रमलाई मुख्य मार्गदर्शनको रुपमा लिएको छु । संविधानप्रदत्त शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारीका अधिकारलाई बढावा दिने, आर्थिक प्रतिफलको न्यायोचित वितरण गर्ने, आर्थिक असमानता हटाउन स्वदेशी, निजी, सहकारी एवं सार्वजनिक उद्यमशीलता प्रवर्द्धन गर्ने र पिछडिएका क्षेत्र, वर्ग, लिङ्ग, जात र समुदायको उत्थान गर्ने कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिने नीति लिएको छु । आगामी आर्थिक वर्षको बजेटका उद्देश्यहरु यस प्रकार छन्:

क दिगो शान्ति, स्थायित्व र लोकतान्त्रिक पद्धतिको सुदृढीकरण,

ख गरिवी निवारण एवं आर्थिक समुन्नति,

ग मानव विकास,

घ लगानी अभिबृद्धि, र

ङ पुनर्निर्माण, पुनर्स्थापन तथा राहत ।

(क) दिगो शान्ति, स्थायित्व र लोकतान्त्रिक पद्धतिको सुदृढीकरण

१३ युग परिवर्तनको एक दिन इतिहासकै कालखण्डमा विरलै प्राप्त हुने गर्दछ । अहिले हामी सम्पूर्ण नेपाली त्यस युगान्तकारी दिनको पर्खाइमा छौं । नेपाली जनताले फेरि लोकतन्त्रका लागि कहिल्यै संघर्ष गर्नुनपर्ने अधिकार र मौका हामीलाई त्यसै दिन प्राप्त हुँदैछ । आगामी २०६४ मंसीर ६ गते स्वतन्त्र, निष्पक्ष र भयरहित वातावरण सुनिश्चित गर्दै संविधानसभाको निर्वाचन सम्पन्न गरिनेछ । यस निर्वाचनमा सबै क्षेत्र, लिङ्ग, जात जाति, वर्ग र समुदायले निर्भय भई मत खसाल्ने उपयुक्त वातावरण निर्माण गर्न एवं निर्वाचनलाई स्वतन्त्र एवं निष्पक्ष ढङ्गले सम्पन्न गराउन निर्वाचन आयोगलाई आवश्यक पर्ने सम्पूर्ण सहयोग पुऱ्याइनेछ । निर्वाचन र यस सम्वन्धी सुरक्षाका लागि रु ३ अर्व ५० करोड विनियोजन गरेको छु । यसका अतिरिक्त वैदेशिक सहयोग समेत परिचालन गरी शान्ति कोषबाट पनि रकम उपलव्ध गराइनेछ ।

१४ सर्वसाधारण जनताले जिउधनको सुरक्षा र स्वतन्त्रतापूर्वक आवागमन गर्न पाउने गरी सुरक्षा निकायहरुलाई परिचालित गरिनेछ । कानून उल्लंघन गर्ने जो कोहीलाई पनि कानूनको दायराभित्र ल्याई कारवाही गरिनेछ । सुरक्षा निकायहरुमा कार्यरत सुरक्षाकर्मीहरुको मनोबल उच्च राखी प्रहरी संगठनहरुलाई सक्षम एवं सबल बनाउन आधुनिकीकरण गरी साधनसम्पन्न तुल्याइनेछ । प्रहरीतर्फ रु ९ अर्व ५६ करोड विनियोजन गरेको छु ।

१५ संविधानसभाको निर्वाचनपछि बन्ने संविधानमा राज्यको समावेशी संघीय संरचनाबारे सुझाव दिन राज्य पुनर्संरचना आयोग गठन गरिनेछ । राज्य संरचनाका सबै

अङ्गहरुमा समावेशी आधारमा मधेशी, दलित, आदिवासी, जनजाति, महिला लगायत सबै वर्ग एवं समूहहरुको सहभागिता एवं प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गरिनेछ ।

१६ तीनवर्षीय अन्तरिम योजनाको मस्यौदालाई हिमाल, पहाड र मधेश सुहाउँदो विकासको रणनीति सहित राष्ट्रिय विकास परिषद्को हालै सम्पन्न बैठकका सुझावहरुका आधारमा अन्तिम रुप दिई आगामी आर्थिक वर्षदेखि कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

१७ माओवादी लडाकुहरुको शिविर व्यवस्थापन, समायोजन एवं पुनर्स्थापन गर्ने, नेपाली सेनाको लोकतान्त्रिकीकरण गर्ने, स्वर्गीय राजा वीरेन्द्र र निजका परिवारको सम्पत्ति राष्ट्रहितमा प्रयोग गर्ने र राजदरबारको सम्पत्ति राष्ट्रियकरण गर्ने सरकारको नीतिलाई समयबद्ध रुपमा कार्यान्वयन गरिनेछ ।

१८ स्थानीय निकायमा जनप्रतिनिधिको रिक्तताको अवस्था अन्त्य गर्न सहमतिको आधारमा संस्थागत व्यवस्था गरी स्थानीय स्वायत्त निकाय गठन गरिनेछ ।

१९ स्थानीयस्तरका विकास निर्माणका काममा सामुदायिक संलग्नतालाई जोड दिइनेछ । यसै सन्दर्भमा, सिंचाई, खानेपानी, सडक, पुल र विद्यालयहरुको निर्माण, ग्रामीण विद्युतीकरण जस्ता आर्थिक पूर्वाधार निर्माणका लागि गत वर्षदेखि रु. १० लाखको दरले दिइएको गाउँ विकास समिति अनुदानलाई निरन्तरता दिएको छु । यसका अतिरिक्त, आर्थिक पूर्वाधार सिर्जनाका लागि ग्रामीण पुनर्निर्माण तथा पुनर्स्थापन आयोजनाबाट रकम उपलब्ध गराइनेछ । यस नयाँ कार्यक्रमले ग्रामीण सीमान्तीकृत समुदायमा रोजगारीका थप अवसरहरु सिर्जना गर्नेछ । निर्वाचन क्षेत्र विकास कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

२० जिल्लास्तरीय योजना तथा कार्यक्रमहरुको तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन, मूल्यांकन र दिगो सन्चालनसम्मका सबै चरणहरुमा स्थानीय निकायहरुको संलग्नता सुदृढ बनाई जिल्लास्तरमा योजना तथा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने सबै सरकारी निकाय तथा राष्ट्रिय, अन्तर्राष्ट्रिय गैर–सरकारी संस्थालाई जिल्ला विकास समितिप्रति उत्तरदायी बनाइनेछ ।

२१ कृषि, पशुसेवा, सहकारी, स्वास्थ्य, शिक्षा तथा स्थानीय पूर्वाधार विकास लगायतका स्थानीयस्तरका क्रियाकलापहरु स्थानीय निकायमा निक्षेपण गरिनेछ । निक्षेपण गरिने निकायहरुको निकासा लगायतको कार्यविधि साउन महिनाभित्रै स्थानीय विकास मन्त्रालयले तयार गर्नेछ । केन्द्रीयतहबाट गरिने अनुगमनलाई सुदृढ बनाइनेछ । स्थानीय विकास मन्त्रालयका लागि रु १३ अर्ब ८ करोड विनियोजन गरेको छु ।

२२ अन्तरिम व्यवस्थापिका-संसदको नयाँ भवनको विस्तृत इन्जिनियरिङ्गको कार्य शुरु गरिनेछ । संसदको सुदृढीकरण लगायतका कामका लागि आवश्यक रकम विनियोजन गरेको छु ।

(ख) गरिबी निवारण एवं आर्थिक समुन्नति

कृषि र ग्रामीण पूर्वाधार : अर्थतन्त्रको आधार

२३ कृषिलाई गरिबी निवारणको प्रमुख आधारको रुपमा लिई व्यवसायीकरण र उत्पादकत्व वृद्धिमाथि जोड दिइनेछ । कृषि क्षेत्रको विकासका लागि ग्रामीण सडक, सिंचाई र बजार प्रवर्द्धनमा लगानी बढाउनुका साथै प्रत्यक्ष रुपमा यस क्षेत्रका लागि रु. ५ अर्व ८२ करोड विनियोजन गरेको छु । यो रकम गत वर्षको विनियोजनको तुलनामा ४७.३ प्रतिशतले बढी छ । प्रस्तावित विनियोजनबाट कृषि क्षेत्रमा व्यवसायीकरण र विविधिकरण, उन्नत प्रविधि, बीउ विजन र कृषि कर्जाको उपलब्धता तथा अन्य सहुलियत, अनुसन्धानात्मक कार्य एवं कृषि बजार विकास सम्वन्धी लक्ष्य हासिल गर्नमा मद्दत पुग्नेछ ।

२४ उच्च मूल्यका नगदे बाली तथा बेमौसमी कृषि उत्पादनमा जोड दिई आय आर्जन बढाउन पूर्वान्चल क्षेत्रका अन्य जिल्लाहरुसमेतमा चिया खेती विस्तार गरिनेछ । पश्चिम पहाडी जिल्लाहरुमा कफी खेती विस्तार गरिनेछ । सप्तरी, बारा, सिराहा, सर्लाही, धनुषा र रुपन्देही जिल्लाका थप २ हजार ४ सय हेक्टर जग्गामा प्याज खेती विस्तार गरी प्याजको बढ्दो आयातलाई प्रतिस्थापन गरिनेछ । "एक गाउँ एक उत्पादन" अवधारणा अन्तर्गत ट्राउट माछा, लप्सी, बेल र जुनारको खेतीलाई निरन्तरता दिइनेछ । मध्य पहाडी जिल्लामा सुन्तला खेती उत्पादन कार्यक्रमलाई जोड दिइनेछ । ताजा माछाको बढ्दो माग पुरा गर्न माछापालन व्यवसायलाई अभियानका रुपमा संचालन गरिनेछ । जैविक रुपमा उत्पादित कृषि उपजको निर्यातका लागि अन्तर्राष्ट्रिय मान्यताप्राप्त परीक्षण प्रमाणपत्र जारी गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

२५ पूर्वाञ्चलको इलाम र झापा जिल्लामा हाल देखिएको चिया प्रशोधन कारखानाको गम्भीर अभावको समस्यालाई निराकरण गर्न चिया उत्पादक सहकारी संस्थाहरुको संयुक्त सहभागितामा प्रशोधन कारखाना स्थापना गर्न मेशिन उपकरण लागतको २५ प्रतिशत पूँजीगत अनुदान वा मेशीन उपकरण खरिदको लागि कारखानाले लिने ऋणको व्याजको ८० प्रतिशत अनुदान ५ वर्षसम्म उपलब्ध गराइनेछ । कारखाना स्थापना गर्न चाहने यस्ता संस्थाहरुले यी दुईमध्ये कुनै एक सुविधा छनौट गर्न सक्नेछन् । दुध उत्पादनमा देखिएको मिल्क होलिडेलाई अन्त्य गर्न धुलो दुध उत्पादन कारखाना स्थापना गर्न चाहने दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्थाहरुलाई पनि यस्तो सुविधा उपलब्ध गराइनेछ ।

२६ चिया, अलैंची र कफी खेती, शीत भण्डार निर्माण, दुध चिस्याउने सहकारी केन्द्रले उपयोग गर्ने बिजुलीको शुल्क, स्यालो ट्युववेलमा प्रयोग हुने बिजुलीको डिमाण्ड शुल्क र पुष्प व्यवसायमा प्रदान गरिएको ब्याज अनुदानलाई निरन्तरता दिइएको छ । कृषि कर्जामा व्याज अनुदान दिईने ऋणको सीमा रु. १० हजारलाई बृद्धि गरी रु. १५ हजार पुऱ्याइएको छ । २६ जिल्लामा रासायनिक मल र बीउ ढुवानीमा अनुदान उपलब्ध गराइने छ ।

२७ उखु खेतीको उत्पादकत्व बृद्धि गर्न अनुसन्धान गर्ने गराउने, चिनी उद्योगहरुको क्षमता अभिवृद्धिका लागि स्रोत केन्द्रको रुपमा काम गर्ने र उखु कृषकहरु तथा

उद्योगहरुबीच समन्वय कायम गर्ने प्रयोजनका लागि उखु उत्पादक तथा चिनी उद्योगीहरु समेतको प्रतिनिधित्व रहने गरी उखु तथा चिनी बोर्ड गठन गरिनेछ ।

२८ उपयोगमा आउन नसकेका सरकारी बाँझो जग्गा भुमिहीनलाई प्राथमिकता दिई व्यावसायिक र सहकारी खेतीका लागि दीर्घकालीन रुपमा करारमा दिने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

२९ कृषि उपज संकलनका लागि थोकबजार र हाटबजार विस्तार गर्ने क्रममा धादिङ्ग, चितवन, बारा, सिन्धुली, सुनसरी, रौतहट, सर्लाही, सोलुखुम्बु, सिराहा र महोत्तरी जिल्लाका विभिन्न स्थानमा कृषि बजारको पूर्वाधार विकास गरिनेछ ।

३० जैविक विविधताको दीर्घकालीन संरक्षणका लागि एउटा जिन बैंक स्थापना गरिनेछ ।

३१ दीर्घकालीन कृषि योजना कार्यान्वयन भएको १० वर्ष वितिसकेको छ । यसको कार्यान्वयनको मध्यावधि मूल्यांकन गरिनेछ । मूल्यांकनबाट देखिएका सकारात्मक पक्षहरुको सबलीकरण गर्दै कमजोर पक्षहरु सच्याई कृषि क्षेत्रको एकीकृत विकासलाई अघि बढाइनेछ ।

भूमिसुधार

३२ मालपोत कार्यालय र नापी शाखामा रहेका जग्गाधनी स्रेस्ता तथा लिखतहरुलाई कम्प्यूटर प्रणालीमा आवद्ध गरी भू–सूचना प्रणालीको माध्यमद्वारा सेवा प्रवाह गर्ने कार्यलाई प्रभावकारी तुल्याइनेछ । आगामी आर्थिक बर्षदेखि काठमाडौं उपत्यकाका ५ र कास्की गरी ६ वटा मालपोत कार्यालयहरुमा कम्प्यूटर प्रणालीबाट जग्गाधनी प्रमाण पुर्जा उपलब्ध गराइनेछ । अन्य मालपोत कार्यालयहरुमा कम्प्यूटर प्रणाली क्रमशः विस्तार गरिनेछ ।

३३ जनताले मालपोत तिरेको रसिद आफुसंग सुरक्षित राख्न नसक्दा राजस्व तिरिसकेको रकम पनि पुनः तिर्नुपर्ने अवस्थाबाट छुट्कारा दिलाउन गाउँ विकास समितिबाट मालपोत तिरेको पासबुक उपलव्ध गराइनेछ ।

३४ सामन्ती भू–स्वामित्वको अन्त्य गरी वैज्ञानिक भुमिसुधार कार्यक्रम लागू गर्न आवश्यक पूर्वाधार तयार गरिनेछ । एउटै व्यक्तिको नाममा देशभरि रहेका जग्गाहरुको एकिकृत लगत एउटै जग्गाधनी पुर्जामा राख्ने कार्य आरम्भ गरिनेछ । जमिन माथिको द्वैध स्वामित्व अन्त्य गर्न बाँकी रहेका कार्यहरु सम्पन्न गरिनेछ । जमिनमा भूमिहीनहरुको सहभागिता बढाउन कानूनमा आवश्यक सुधार गरिनेछ । मुक्त कमैया पुनर्स्थापन कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

३५ राष्ट्रिय भू–उपयोग आयोजना अन्तरगत हालसम्म ३६ जिल्लाहरु एवं कीर्तिपुर र लेखनाथ नगरपालिकाको भू–उपयोग नक्सा तयार भैसकेको छ । कृषि उत्पादन बृद्धि गर्न वातावरण सन्तुलन र दिगो विकासको लागि कानूनको निर्माण गरी भू–उपयोग नक्सा तयार भएका जिल्लाहरुमा आगामी वर्ष देखि भू–उपयोग योजना लागू

गरिनेछ । भुमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालयको लागि रु ९७ करोड विनियोजन गरेको छु ।

<u>सिंचाई सुविधा तथा जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण</u>

३६ आर्थिक वर्ष २०६४।६५ मा सतह, भूमिगत र नयाँ प्रविधि समेतबाट ३० हजार हेक्टरमा सिंचाई सुविधा पुऱ्याउने गरी बजेटको व्यवस्था मिलाएको छु । यसका लागि रु.३ अर्व ९९ करोड विनियोजन गरेको छु । मझौला र साना सिंचाईमा जल उपभोक्ता कृषकको संलग्नता बढाउने र ठूला आयोजनाको मर्मत संभार सरकारले गर्ने नीति लिइनेछ ।

३७ सिक्टा सिंचाई आयोजनाको हेड वर्क्स निर्माण जारी राख्दै मूल नहरको निर्माण कार्य प्रारम्भ गरिनेछ ।

३८ पश्चिमका विभिन्न जिल्लामा आगामी वर्षदेखि सिंचाई जलस्रोत व्यवस्थापन आयोजना प्रारम्भ गरिनेछ । यस अन्तर्गत ५१ वटा सतह सिंचाई आयोजना, ३०० हेक्टर क्षेत्रमा सिंचाई सुविधा पुऱ्याउने १०० वटा स्यालो ट्युववेललाई एक क्लस्टर मानी नवलपरासीदेखि कन्चनपुरसम्ममा ७ वटा क्लस्टर सिंचाइहरुको निर्माण कार्य शुरु गरिनेछ । कन्काई, सुनसरी–मोरङ्ग र नारायणी सिंचाई अन्तर्गत २४ हजार हेक्टर क्षेत्रको सिंचाई व्यवस्थापन हस्तान्तरण कार्य शुरु गरिनेछ । सिङ्गिखोला, मल्लाज, सिंगघाट, खोपीजंघा, लालवकैया लगायत मधेश, पहाड र हिमाली क्षेत्रमा १४७ वटा मझौला आयोजनाहरुको निर्माण कार्य संचालन गरिनेछ ।

३९ तराइका २० जिल्लामा थप ४ हजार स्यालो ट्युबवेल निर्माण गरिनेछ । यसका लागि भौगोलिक स्थानविशेष र कृषकको चाहनाका आधारमा स्यालो ट्युववेल निर्माणका विभिन्न चरणमा सरकारले अनुदान सुविधा उपलब्ध गराउनेछ । साथै, २५ वटा डीप ट्युवेल निर्माण कार्य सम्पन्न गरिनेछ ।

४० कृषकहरुको माग अनुरुपका सिंचाई आयोजनाको निर्माण–संभारका कामलाई प्रोत्साहन गर्न आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरेको छु । यस अन्तर्गत सम्बन्धित कृषकहरुको सहभागिता समेतका आधारमा साना सिंचाई आयोजनामा कृषक सहकारीका लागि रु. ३ लाखसम्म र कृषक उपभोक्ता समूहका लागि रु. १ लाखसम्मका अनुदान उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइएको छ ।

४१ जनस्तरबाट स्वःस्फूर्त रुपमा नदी नियन्त्रण आयोजनाहरुको माग सयौंको संख्यामा प्राप्त हुने गरेको छ । सीमित स्रोत तथा साधनबाट यी सबै मागहरुलाई सम्बोधन गर्न सकिने अवस्था छैन । उपलब्ध साधनबाट अधिकतम उपलब्धि हासिल गर्न र सही मागको पहिचान गर्न प्रकोप पीडित समूहहरुको सहभागितामा योजना छनौट र कार्यान्वयन हुनु आवश्यक देखिएको छ । तसर्थ, आगामी आर्थिक वर्षदेखि जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रणका लागि आवश्यक तारजाली, नाइलन जाली, खाली बोरा जस्ता सामग्रीहरु र प्राविधिक सहयोग सरकारले उपलब्ध गराउनेछ । ढुङ्गा माटोको काम जनसहभागिताका आधारमा गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । नदी नियन्त्रणका लागि नदी किनारमा बेत, बाँस, निगालो जस्ता बनस्पति लगाउन प्रोत्साहित गरिनेछ ।

स्थानीय पूर्वाधार विकास

४२ कृषि तथा स्थानीयस्तरका सडकहरु निर्माण गर्दा कृषि उत्पादनको बजार प्रवर्धन र सडकको आर्थिक उपयोग गर्न प्रोत्साहन हुने नीति अवलम्बन गरिनेछ । ग्रामीणस्तरमा आगामी वर्ष कृषि तथा स्थानीयस्तरका सडक लगायत विभिन्न ग्रामिण सडक आयोजनाहरुको कार्यान्वयनबाट ७०६ किलो मीटर, कच्ची सडक र ५८० किलो मिटर, ग्राभेल सडक निर्माण हुनेछ । ४०५ किलो मीटर, सडकको स्तरबृद्धि र ३ हजार ७ सय कि.मी. सडकको नियमित मर्मत–संभार गरिनेछ । यसका लागि रु. ३ अर्व ३५ करोड प्रस्ताव गरेको छु ।

४३ आगामी वर्ष २४९ वटा नयाँ र ३११ वटा क्रमागत गरी ५६० वटा झोलुङ्गे पुलहरु निर्माण गरिनेछन् । क्रमागतमध्ये २१५ वटा झोलुङ्गे पुल र ५ वटा पक्की पुलहरुको निर्माण सम्पन्न हुनेछ ।

बैकल्पिक ऊर्जा विस्तार

४४ राष्ट्रिय ग्रिड प्रणालीबाट विद्युत् सेवा उपलब्ध हुन नसकेका स्थानहरुमा लघु तथा साना जलविद्युत् आयोजनाहरुको निर्माण गरी ३ हजार २ सय ५० किलोवाट विद्युत् उत्पादन गरिनेछ । यसका साथै २० हजार घरेलु सौर्य विद्युत् प्रणाली र २५ हजार साना क्षमताका सौर्य टुकी वितरण गरिनेछ । बैकल्पिक ऊर्जामार्फत संभाव्य क्षेत्रमा ३२ हजार गोबरग्याँस प्लान्ट निर्माण, ५ सय सोलार ड्रायर कुकर, १ हजार २ सय ५५ वटा सुधारिएका पानी घट्ट र ५० हजार सुधारिएको चूल्हो जडान गरिनेछ । वैकल्पिक ऊर्जा प्रवर्द्धन केन्द्रद्वारा गैर–सरकारी संस्थाको सहयोग र सहकार्यमा संचालन हुने यी कार्यक्रमहरुको लागि रु १ अर्व ५ करोड छुट्याएको छु ।

वन, वनस्पति, वन्यजन्तु र जलाधार संरक्षण

४५ विगत केही वर्षदेखि वन क्षेत्रमा सरकारी लगानी संकुचित हुँदै गएको थियो । आगामी वर्ष यस क्षेत्रको पूँजीगत खर्चमा उल्लेखनीय वृद्धि गरी रु. २ अर्व ३० करोडको बजेट प्रस्ताव गरेको छु । यसबाट वन, वन्यजन्तु तथा जलाधार क्षेत्रको संरक्षण र सम्वर्धन, वृक्षरोपण जस्ता कार्यक्रमहरु सम्पन्न भै वनजन्य उत्पादनमा वृद्धि, वातावरण संरक्षण र गरिबी निवारण कार्यमा मद्दत पुग्नेछ ।

४६ वन क्षेत्र विस्तार गर्न, वर्तमान सरकारी वनक्षेत्रमा परिरहेको चापलाई कम गर्न, आपूर्तिलाई सुदृढ वनाउन र आय आर्जनको अवसर बृद्धि गर्न सार्वजनिक तथा निजी जग्गामा बेत, बाँस र जडीबुटी लगायतका ५० लाख विरुवा उत्पादन गरी वृक्षरोपण गरिनेछ । व्यावसायिक संभावना भएका पिप्ला, टिम्मुर, सज्यून (जाट्रोपा) को सघन विकासमा जोड दिइनेछ ।

४७ सामुदायिक वनभित्र पनि कवुलियती वन व्यवस्था गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिई थप ४८२ वटा नयाँ सामुदायिक वन उपभोक्ता समिति गठन गरिनेछ । चुरे क्षेत्रको वन तथा पर्यावरण संरक्षणलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

४८ तराई तथा भित्री मधेश क्षेत्रका ५ जिल्लाका सरकारी वन क्षेत्रका चक्ला वनलाई व्यवसायिक दृष्टिकोणले उत्पादनशील बनाउन तद्नुरुप वन व्यवस्थापन गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ । यसैगरी, वृक्ष नाशिएका राष्ट्रिय वन क्षेत्र पहिचान गरी आगामी बर्ष तीमध्ये ५ वटा वन क्षेत्र व्यवसायिक वृक्षरोपणको लागि निजी व्यवसायीलाई दीर्घकालीन करारमा उपयोग गर्न दिने नीति लिइनेछ ।

४९ वन पैदावारमा संलग्न व्यवसायीहरुको योगदानमा छुट्टै "वन विकास कोष" स्थापना गरिनेछ । आगामी आर्थिक वर्षदेखि व्यवसायीले काठ खरिद गर्दा यस कोषमा प्रचलित मूल्य अनुसार तिर्नुपर्ने राजस्वमा प्रति क्यू. फिट रु. ५।– थप योगदान गर्नेछन् भने सरकारको तर्फबाट त्यति नै रकम कोषमा जम्मा गर्ने व्यवस्था गरिनेछ । कोषमा संकलित रकम वृक्षरोपण र बन सम्वर्द्धनको कार्यमा खर्च गरिनेछ । कोष सम्वन्धी निर्देशिका वन तथा भूसंरक्षण मन्त्रालयले २०६४ असोज भित्र तयार गर्नेछ ।

पूर्वाधार विकास : सडक विद्युत् र संचार

सडक

५० देशका कतिपय क्षेत्रहरुमा अझैपनि सडक सुविधा पुऱ्याउन नसकिएकोले ती क्षेत्रहरुमा अपेक्षित रुपमा आर्थिक क्रियाकलापहरु विस्तारित हुन सकेका छैनन् । सडक यातायातको बहुपक्षीय लाभ प्रष्ट देखिन्छ । हालै कर्णालीका दुई जिल्लालाई सडकले छोएपछि आर्थिक क्रियाकलापमा परेको सकारात्मक प्रभाव यसको ज्वलन्त उदाहरण हो । तसर्थ, देशभर सडक संजालको विकास गरी आर्थिक उपार्जनका अवसर बृद्धि गर्दै जनताको जीवनस्तर उकास्न सडक यातायात क्षेत्रमा आगामी वर्ष रु ९ अर्व ३४ करोड बजेट विनियोजन प्रस्ताव गरेको छु । यो रकम चालु वर्षको विनियोजनको तुलनामा रु १ अर्व ५९ करोडले र संशोधित खर्च अनुमानको तुलनामा रु २ अर्व ४८ करोडले बढी छ ।

५१ तराई सडक विकास कार्यक्रम अन्तर्गत प्रथम चरणमा आगामी आर्थिक वर्षदेखि झापा, मोरङ्ग, सप्तरी, सिराहा, धनुषा, महोत्तरी, सर्लाही, बारा, रुपन्देही, कपिलवस्तु, बाँके, बर्दिया र कैलालीको हुलाकी एवं अन्य सहायक मार्ग गरी ५९१ किलो मिटर सडकको निर्माण प्रारम्भ गरिनेछ ।

५२ सडक सुविधा नपुगेका सबै जिल्ला सदरमुकामहरुमा तीन वर्षभित्रमा मोटर बाटो पुऱ्याउने लक्ष्य लिइएको छ । यस अनुरुप आगामी तीन महिनाभित्र जाजरकोटको सदरमुकाममा मोटरबाटो पुग्नेछ । संखुवासभा, भोजपुर, खोटाङ्ग, सोलुखुम्बु र मुस्ताङ्ग जिल्ला सदरमुकामहरुमा आगामी आर्थिक वर्षभित्र मोटरबाटो पुऱ्याइनेछ । बाजुरा, मनाङ्ग र हुम्लाको निर्माणाधीन सडकलाई निरन्तरता दिइनेछ । डोल्पा र मुगु जिल्ला सदरमुकाम जोड्ने सडकको काम प्रारम्भ गरिनेछ ।

५३ देशका विभिन्न भूभागमा क्षेत्रीय महत्व राख्ने सडकहरुको विकास गरी राष्ट्रिय यातायात सञ्जाल विस्तार गरिनेछ । पूर्वी महाभारत क्षेत्रको राँके–रवी–बुधवारे–भेडेटार सडक र चुरे क्षेत्रको चतरा–गाईघाट–कटारी–सिन्धुली–हेटौडा सडकको स्तरोन्नति एवं निर्माण गर्दै लगिनेछ । मध्यमाञ्चलको गल्छी–त्रिशुली–स्याफ्रुवेसी–

रसुवागढी सडक निर्माण एवं स्तरोन्नतिको कार्य प्रारम्भ गरिनेछ । गोरखा-बारपाक एवं भच्चेक–सिरानडाँडा सडकको निर्माण कार्य अघि बढाइनेछ । पश्चिमाञ्चलका महत्वपूर्ण उपत्यका एवं सांस्कृतिक क्षेत्रहरुलाई सडक सञ्जालमा आवद्ध गर्न सक्ने कालीगण्डकी कोरिडोरको रेखाङ्कन एवं निर्माण गर्दै लगिनेछ । बाग्लुङ्ग–बुर्तिवाङ्ग सडकको स्तरोन्नतिको कार्य गरिनेछ । कर्णाली क्षेत्रको थप पूर्वाधार विकासको लागि कर्णाली कोरिडरको रेखाङ्कन एवं ट्र्याक खोल्ने कार्य प्रारम्भ गरिनेछ । त्यस्तै, मध्यपश्चिमाञ्चलको घोराही–नुवागाउँ–तिला–घर्तिगाउँ मुसिकोट मार्गको काम अगाडि बढाउन बजेट व्यवस्था गरेको छु । सुदूरपश्चिमाञ्चलको व्रम्हदेवमण्डि–जोगवुढा–दार्चुला–टिङ्कर सडकको बाँकी खण्डको निर्माणलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

५४ पूर्वमा पाँचथर जिल्लाको च्याङथापुदेखि पश्चिममा बैतडी जिल्लाको झुलाघाट जोड्ने मध्य पहाडी राजमार्गका बाँकी खण्डहरुको निर्माण कार्य चरणवद्ध रुपमा ५ वर्षभित्र सम्पन्न गर्ने गरी आगामी वर्ष विस्तृत रेखाङ्कनका साथै निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ । जनसहभागिता जुटाई यस कार्यलाई अभियानको रुपमा निर्माण गरिनेछ ।

५५ सडकको स्तरोन्नति कार्यक्रम अन्तर्गत चन्द्रनिगाहपुर–गौर, बेलबारी–चोहर्वा, बिराटनगर–रङ्गेली–बरदङ्ग–उर्लावारी, दमक–गौरीगञ्ज, भालुवाङ्ग–प्यूठान, साँफेवगर–मंगलसेन, अमिलिया–तुल्सीपुर–सल्यान र चकचके–लिवाङ्ग कालोपत्रे कार्य शुरु गरिनेछ । फिदिम–ताप्लेजुङ्ग, तामाकोशी–मन्थली–खुर्कोट, ढल्केवार–जनकपुर, खोड्पे–बझाङ्ग, सुर्खेत–कालिकोट, वैतडी–सतवाँझ–गोकुलेश्वर, सुनकोशी–ओखलढुङ्गा र बसन्तपुर–तेह्रथुम (म्याङ्गलुङ्ग) सडकको स्तरोन्नति कार्य प्रारम्भ गरिनेछ ।

५६ उपत्यकाभित्रको अत्यधिक सवारी चाप हुने स्थानहरुमा यातायात व्यवस्थालाई सुव्यवस्थित गर्न सोल्टीमोड–कलङ्की–नागढुङ्गा सडक चौडा गरिनेछ । कलंकी वाइपास र चावहिल चोक वाइपासको लागि चक्रपथ–(गल्फकोर्स)–वागमती सडक निर्माण गरिनेछ । वागमती करिडोर, धोवीखोला करिडोर र विष्णुमति करिडोर सडक निर्माणलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

५७ काठमाडौं जोड्ने छोटो बैकल्पिक राजमार्ग निर्माण गरी ढुवानी लागत कम गर्न काठमाडौंलाई तराईसँग जोड्ने छोटो दूरीको उत्तर–दक्षिण फाष्ट ट्र्याक सडकको संभाव्यता अध्ययन र रेखाङ्कनको कार्य सम्पन्न गरिनेछ ।

५८ पथलैया–बीरगन्ज–सुख्खा बन्दरगाहसम्मको औद्योगिक करिडोर र सुनौली–परासी सडक खण्डको निर्माण कार्य चालु रहनेछ ।

५९ निर्माण भइसकेका सडकहरुको नियमित, पटके र आवधिक मरमतका लागि आवश्यक स्रोतको प्रत्याभूति दिन सडक बोर्डमा जाने बजेटमा दोब्बर भन्दा बढी वृद्धि गरेको छु ।

६० प्रमुख राजमार्गहरु र सहायक मार्गहरुमा पर्ने ३० वटा निर्माणाधीन पुलहरुको निर्माण कार्य सम्पन्न गरिने र बाँकी पुलहरुको निर्माण कार्य जारी राखिनेछ । मेची पुल र राजापुर पुल निर्माणको अध्ययन गरी प्रारम्भिक कार्य शुरु गरिनेछ ।

जलविद्युत्

६१ अपार जलशक्तिको भण्डारका वावजुद दुर्भाग्यवश देशले दिनहुँ लोडसेडिङको मार भोग्नुका साथै अरवौंको विद्युत् पैठारी गर्नु परेको छ । यो स्थितिको शीघ्र अन्त्यका लागि जलविद्युत्को क्षेत्रमा आन्तरिक एवं बाह्य लगानी आकर्षण गर्नु जरुरी छ । आन्तरिक एवं वाह्य बजारमा उर्जाको बढ्दो मागका कारण लगानीकर्ताहरु विद्युत् क्षेत्रमा लगानी गर्न इच्छुक देखिएका छन् । हाम्रो लागि जलशक्तिको उपयोग गरी राष्ट्रिय समृद्धि हासिल गर्ने यो उपयुक्त अवसर हो । त्यसैले साना र मध्यम खालका जलविद्युत् आयोजनामा आन्तरिक स्रोत जुटाउने र ठूला आयोजनामा बाह्य लगानी जुटाउने गरी आगामी १० वर्षभित्र ५ हजार मेगावाट जलविद्युत् उत्पादन गर्ने लक्ष्य लिई कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । आगामी वर्ष जलविद्युत् क्षेत्रमा रु. ७ अर्व ६५ करोड विनियोजन गरेको छु ।

६२ आगामी वर्ष मध्य–मर्स्याङ्गदी जलविद्युत् आयोजनाको निर्माण सम्पन्न गरी उत्पादित विद्युत्लाई केन्द्रीय विद्युत् प्रणालीमा आबद्ध गरिनेछ । यसबाट विद्युत्को नियमित आपूर्तिमा केही सुधार हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

६३ तीस मेगावाट क्षमताको चमेलिया जलविद्युत् आयोजनालाई २०६८ साल सम्ममा सम्पन्न गर्ने लक्ष्यका साथ निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ । कुलेखानी तेस्रोको निर्माण गर्ने क्रममा प्रवेश मार्ग निर्माण कार्य भैरहेको छ । २०६७ साल सम्म आयोजना सम्पन्न गर्ने गरी टनेल र पावर हाउसको निर्माण प्रारम्भ गरिनेछ ।

६४ कावेली "ए" (३० मेगावाट) र रिडी खोला (२.४ मेगावाट) जलविद्युत् आयोजना निर्माण कार्यलाई तीव्रता दिइनेछ । राहुघाट जलविद्युत् आयोजना, त्रिशुली–३ ए (६० मेगावाट) र माथिल्लो त्रिशुली–बी (४० मेगावाट) को निर्माण कार्य वित्तीय स्रोत जुटाई अघि बढाइनेछ । माथिल्लो तामाकोशीको प्रवेश मार्ग र विस्तृत इन्जिनियरिङ्गको काम सम्पन्न गर्ने र आगामी आर्थिक वर्ष वित्तीय स्रोत जुटाई निर्माण कार्यको थालनी गरिनेछ ।

६५ पश्चिम सेती, अरुण तेस्रो जलविद्युत् आयोजना, माथिल्लो कर्णाली जस्ता ठूला जलविद्युत् आयोजनाहरु वैदेशिक लगानीको आधारमा शीघ्र कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

६६ सामुदायिक ग्रामीण विद्युतीकरण एवं वितरण व्यवस्थापनको कार्यक्रम अन्तर्गत आगामी आर्थिक वर्ष थप ३५ क्षेत्रमा सामुदायिक विद्युत् वितरक संस्थामार्फत ग्रामीणस्तरमा विद्युत् वितरण गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । विद्युतीकरण कार्यक्रम निजी विद्युत् उत्पादन कम्पनीहरुले संचालन गर्न चाहेमा प्रस्तावका आधारमा लागत सहभागिताको व्यवस्था गरिनेछ । ग्रामिण विद्युतीकरणका सबै कार्यक्रमबाट आगामी वर्ष १ लाख ८५ हजार घरधुरी लाभान्वित हुनेछन् । यसका अतिरिक्त जनताले तत्कालै बिजुली बाल्न पाउने अवस्थामा रहेका अधुरा ग्रामीण विद्युतीकरण आयोजना सम्पन्न गर्न थप १ अर्व रुपैया उपलब्ध गराइसकिएको छ । थप लगानीबाट तराईका सम्पूर्ण जिल्ला तथा इलाम, पाँचथर, भोजपुर, सिन्धुली, दोलखा, काभ्रे, सिन्धुपाल्चोक, नुवाकोट, धादिङ्ग, अर्घाखाँची, गुल्मी, पाल्पा, स्याङ्गजा, कास्की, तनहुँ, गोरखा, म्याग्दी, वाग्लुङ्ग, दैलेख, सुर्खेत, डडेल्धुरा लगायत ४९ जिल्लाका करिब ६०० गाउँ विकास समितिमा अपुरो रहेका विद्युतीकरण कार्यक्रम सम्पन्न भई थप पाँच लाख जनताले विद्युत् सेवा प्राप्त गर्नेछन् ।

६७ विद्युत् उत्पादनमा निजी क्षेत्रलाई आकर्षित गर्न सर्भे अनुमति, विद्युत् उत्पादन अनुमति र विद्युत् खरीद सम्झौता सम्बन्धित कानूनलाई सरलीकरण गरी छोटो समयमा अनुमति इजाजत दिने व्यवस्था मिलाइनेछ । विद्युत् उत्पादनका लागि आवश्यक पूँजीको जगेर्ना गर्न "विद्युत् बण्ड" जारी गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

६८ जल विद्युत् उत्पादन गर्न अनुमतिपत्र लिएर पनि लामो समयसम्म ओगटेर बस्ने तर काम प्रारम्भ नगर्ने प्रवृत्तिले विद्युत् विकासमा अवरोध सिर्जना हुन गएको छ । यसलाई निरुत्साहित गर्न अनुमतिपत्र लिएर कार्य प्रारम्भ नगर्ने व्यक्ति वा कम्पनीले बुझाउने बार्षिक नवीकरण शुल्कमा बृद्धि गरिनेछ । निश्चित अवधिभित्र कार्य शुरु नगरेमा अनुमतिपत्र रद्द गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

<u>सूचना तथा संचार</u>

६९ संचारलाई घरदैलो र प्रत्येक नागरिकका हातमा पुर्‍याउन "गाउँमा टेलिफोन, हातमा मोवाइल र घरमा इन्टरनेट" को लक्ष्य लिई कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । टेलिफोन सेवा नपुगेका एकहजार सात गाउँ विकास समिति प्रत्येकमा कम्तिमा दुई लाईन टेलिफोन पुर्‍याउने गरी कार्यक्रम अघि बढाइनेछ । टेलिफोनमा सर्वसाधारणको पँहुच सहज तुल्याउन टेलिफोन स्वामित्व शुल्क ३३ प्रतिशतले घटाएको छु ।

७० विद्यमान अप्टिकल फाइवर, माइक्रोवेभ र स्याटेलाइट लिंकको भरपूर उपयोग गर्दै आधुनिक सूचना प्रविधिमा नागरिकको पहुँच पुर्‍याउन ग्रामीण क्षेत्रमा टेलिसेन्टर स्थापनाको कार्यक्रम शुरु गरिनेछ । ब्रोडव्याण्ड इन्टरनेट सेवाको संजाललाई गाउँसम्म पुर्‍याउन पहल गरिनेछ । हुलाक सेवालाई छिटोछरितो, भरपर्दो, व्यावसायिक एवं विविधीकरण गर्दै सूचना तथा संचार प्रविधिलाई ग्रामीण क्षेत्रसम्म विस्तार गरिनेछ ।

७१ जनताको सुसूचित हुन पाउने हकको सुनिश्चितताका लागि सूचनाको हक सम्बन्धी कानून ल्याइनेछ । श्रमजीवी पत्रकारको हक–हित संरक्षणका लागि कानूनमा आवश्यक संशोधन गरिनेछ ।

७२ नेपाल टेलिभिजनको प्रसारणलाई विस्तार गर्ने क्रममा तेह्रथुम, धनकुटाको नाम्चे र सुर्खेतको चमेरेमा नयाँ प्रसारण केन्द्रको स्थापना गरिनेछ । कर्णाली अञ्चलका विभिन्न जिल्ला र क्षेत्रमा रेडियो सुन्न सक्ने व्यवस्था मिलाउन रेडियो नेपालको सबस्टेशन निर्माण गरिनेछ । सुचना तथा संचार मन्त्रालयको लागि रु २ अर्व १३ करोड विनियोजन गरेको छु ।

<u>शहरी विकास</u>

७३ व्यवस्थित आवास विकासको प्रवर्द्धन र आवास तथा जग्गा विकास कार्यक्रममा निजी क्षेत्रको लगानी प्रवर्द्धन गर्न राष्ट्रिय आवास नीति, २०५३ लाई परिमार्जन गरिनेछ । व्यवस्थित आवास गृहहरु निर्माण गर्ने कम्पनीहरुलाई सोही प्रयोजनमा ५ वर्षभित्र उपयोगमा ल्याउने शर्तमा जग्गाको हदबन्दी नलाग्ने व्यवस्था गरिनेछ । लिजहोल्ड सम्पत्तिको कारोवार सहज गराउन आवश्यक नीति तर्जुमा गरिनेछ ।

७४ छरिएर रहेका वस्तीहरुलाई एकत्रित गरी भौतिक सुविधा प्रदान गर्ने हेतुले यस वर्ष अध्ययन सम्पन्न भएका हुम्ला र कालीकोट जिल्लाका केही स्थानहरुमा घनावस्तीको विकास गर्न पूर्वाधार निर्माणको काम शुरु गरिनेछ । आगामी वर्ष प्यूठान र म्याग्दी जिल्लामा घनावस्ती विकासको सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।

७५ अव्यवस्थित रुपमा बढ्दै गएको शहरीकरणले त्यस्ता अव्यवस्थित क्षेत्रमा थप पूर्वाधार विकास गर्नका लागि जग्गा प्राप्त गर्न कठिन भएको छ । जग्गाको मुआब्जा दिई सडक, ढल जस्ता पूर्वाधार विकास गर्न सरकारको स्रोतले धान्न नसक्ने अवस्था छ । त्यसैले, शहरी क्षेत्र विकासका लागि पूर्वाधार विकासको कारणबाट बृद्धि हुने लाभको केही अंश त्यस्तो लाभ पाउने जनताले व्यहोर्नुपर्ने व्यवस्था गर्ने गरी जग्गा विकास तथा अधिग्रहण नीति ल्याइनेछ ।

७६ सुनसरीको इटहरी र कैलालीको अत्तरिया क्षेत्रको एकीकृत शहरी विकासको भौतिक पूर्वाधार निर्माणका लागि आवश्यक रकम विनियोजन गरेको छु । विराटनगरमा चक्रपथ निर्माण प्रारम्भ गर्नुका साथै व्यवस्थित शहरी विकास कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । काठमाडौंमा वाहिरी चक्रपथ निर्माणको प्रारम्भिक कार्य पुरा गरिनेछ ।

७७ फोहरमैला व्यवस्थापनमा स्थानीय निकायलाई पूर्ण जिम्मेवार वनाउदै फोहरमैला व्यवस्थापन तथा स्रोत परिचालन केन्द्रको भूमिकालाई प्राविधिक सहयोगको क्षेत्रमा केन्द्रित गर्दै लगिनेछ । "ढल निकासको गन्तव्य नदी हुन सक्दैन" भन्ने मान्यता अनुरुप काठमाडौं उपत्यका लगायतका शहरी क्षेत्रमा नदी प्रदूषण रोक्न आवश्यक नीति अवलम्बन गरिनेछ । शहरी विकास कार्यक्रमका लागि रु १ अर्व २७ करोड विनियोजन गरेको छु ।

गरिबी निवारणका लागि लक्षित कार्यक्रम

७८ गरिवी निवारण सम्बन्धी विगतका कार्यक्रमहरुको प्रभावकारिताको पुनरावलोकन गरी सकारात्मक विभेद नीति तथा लक्षित कार्यक्रमको माध्यमबाट वञ्चितीकरणमा परेका यस्ता समुदाय, वर्ग र क्षेत्रको जीवनस्तर उकास्ने नीति संचालन गरिनेछ । ग्रामीण पूर्वाधार, आयआर्जन, क्षमता विकास, स्थानीय निकायमा जाने अनुदान, जनपरिचालनमा आधारित कार्यक्रम, सामाजिक सुरक्षाजस्ता गरिवी न्यूनीकरणमा प्रत्यक्ष योगदान पुऱ्याउने कार्यक्रममा रु ५१ अर्व विनियोजन गरेको छु ।

७९ मानव विकास सूचकाङ्कका आधारमा पछाडि परेका कर्णाली अञ्चलसहित ४० जिल्लाहरु र मधेशका सम्पूर्ण दक्षिणी सीमावर्ती गाउँ विकास समितिहरुमा गरिवी निवारणको सघन कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । अत्यन्त विपन्न वर्ग, महिला, दलित, आदिवासी, जनजाति र पछाडि परेका मधेशी समुदायलाई प्रत्यक्ष रुपमा लक्षित गरी परम्परागत सीपको प्रवर्द्धन, नवीन सोचलाई उद्यममा परिणत गर्ने जस्ता आयआर्जनका कार्यक्रमहरु, सडक, पुलपुलेसा, खानेपानी, सिंचाई जस्ता सामुदायिक पूर्वाधार र शिक्षा, स्वास्थ्य, तालिमजस्ता क्षमता विकासका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ । आगामी वर्ष ३ हजार ५ सय परियोजनाहरु संचालन गरी ८० हजार लक्षित घरपरिवारको जीवनस्तर उकासिने छ । यस कार्यक्रमका लागि गरिवी निवारण कोषमा रु. १ अर्व ७७ करोड विनियोजन गरेको छु ।

८० मानव विकास सूचकाङ्कमा पछि परेका विपन्न २५ जिल्लामा सुरक्षित मातृत्व तथा नवजात शिशु स्याहार कोष स्थापना गरिनेछ । २५ शैया सम्मका जिल्ला अस्पताल र प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रबाट प्रदान गरिने आकस्मिक सेवा र अन्तरंग सेवा अन्तर्गतका अत्यावश्यकीय स्वास्थ्य सेवा निःशुल्क प्रदान गरिनेछ ।

८१ कृषिका माध्यमबाट विपन्न र पिछडिएका वर्गको आय आर्जन अभिवृद्धि गर्न प्लास्टिक घरमा बेमौसमी तरकारी खेती, ३८ जिल्लामा बाख्रा पैंचो कार्यक्रम, कैलाली र कन्चनपुर जिल्लाका राजमार्ग छेउमा महिला समूहमार्फत माछापालन कार्यक्रम, मधेशका ११ जिल्लामा परवर खेती विस्तार, २० जिल्लामा आलुखेती र १० जिल्लामा अति विपन्नवर्ग लक्षित कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । दलित र मुक्त कमैयाको जनघनत्व बढी भएका २२ जिल्लामा सामुदायिक पशु विकास कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । विपन्न १२ जिल्लामा प्राथमिकतामा परेका १२ वटा जडिवुटीको व्यवसायिक खेती गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

८२ गत वर्ष घोषणा गरिएको कर्णालीमा "एक परिवार एक रोजगार" कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्ने गरी निरन्तरता दिइनेछ ।

८३ खाद्यान्न अभाव, शिक्षामा अति न्यून पहुँच र छात्रा भर्नादर कम भएका ११ जिल्लामा दिवाखाजा र तेल वितरणको कार्यक्रम तथा कर्णाली अंचलमा दिवाखाजा खुवाउने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिएको छु ।

८४ प्राथमिक विद्यालयहरुमा अध्ययनरत दलित, कर्णाली अञ्चलका सबै छात्राहरु र अन्य जिल्लाका प्रत्येक विद्यालयका विपन्न तथा जेहेन्दार मध्ये ५० प्रतिशत छात्रालाई बार्षिक रु. ३५० को छात्रवृत्ति दिइनेछ । निम्नमाध्यमिक तथा माध्यमिक तहमा अध्ययनरत जेहेन्दार ४० हजार छात्रा तथा २० हजार छात्रलाई बार्षिक रु १ हजार ७ सय छात्रवृत्ति दिइनेछ । प्राथमिक देखि माध्यमिकस्तरसम्म अध्ययन गर्ने अल्पसंख्यक चेपाङ्ग, राउटे, मुसहर, डोम, दुसाध, वादी जातिका सवै छात्र तथा छात्राहरुलाईं प्राथमिक तहमा वार्षिक रु. ६ सय र निम्नमाध्यमिक तथा माध्यमिक तहमा रु १ हजार ७ सयका दरले छात्रवृत्ति उपलब्ध गराइनेछ ।

८५ आदिवासी जनजाति उत्थान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान, उपेक्षित, उत्पिडीत तथा दलित वर्ग उत्थान विकास समिति, राष्ट्रिय दलित आयोग र गुम्वा व्यवस्था तथा विकास समितिहरुबाट संचालन हुने कार्यक्रमका लागि रकमको व्यवस्था गरेको छु । यी कार्यक्रमहरुबाट लोपोन्मुख भाषा एवं लिपीहरुको संरक्षण, मातृभाषाहरुको शव्दकोष र व्याकरण निर्माण, साक्षरता कार्यक्रम, उच्च शिक्षा तथा प्राविधिक शिक्षामा छात्रवृत्ति, प्राचिन गुम्वाहरुको मर्मत सम्भार गर्ने लगायतका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।

८६ दलितलाई जग्गा रजिष्ट्रेशन गर्दा लाग्ने दस्तुरमा २० प्रतिशत छुट दिने व्यवस्था मिलाएको छु । दलित सम्वन्धी कार्यक्रमको अनुगमनमा राष्ट्रिय दलित आयोगको भूमिकालाई प्रभावकारी बनाइनेछ ।

८७ मधेशमा रहेका तालहरुको संरक्षणका लागि एक कार्यक्रम शुरु गरिनेछ । नेपालको एक मात्र जनकपुर रेल सेवा संचालनका लागि चालु वर्षमै केही रकम प्रदान गरिएको छ । आगामी वर्ष यसको विकास र अन्य सुधारको लागि व्यवस्था गरिनेछ ।

महिला सशक्तिकरण

८८ राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा महिलाहरुको उल्लेखनीय योगदान रहदैं आएको छ । महिला वर्गको सशक्तिकरणका लागि आर्थिक, सामाजिक र राजनीतिक प्रक्रियामा उनीहरुको सहभागिता सुनिश्चित गर्दै आगामी वर्ष लैङ्गिक समानता हासिल गर्न सहयोग पुग्ने कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछन् । लैंगिक उत्तरदायी बजेट अवधारणालाई कार्यान्वयनमा ल्याएको छु । यस अनुसार आगामी वर्ष कुल बजेटमध्ये महिलालाई प्रत्यक्ष लाभ पुग्ने कार्यक्रमहरुमा रु. १९ अर्ब ९ करोड विनियोजन गरेको छु ।

८९ गरिबी निवारण, लैंगिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी १ हजार ६ सय २४ गाउँ विकास समितिहरुमा संचालन भइरहेको महिला विकास कार्यक्रमलाई थप ५४ गाउँ विकास समितिमा विस्तार गरिनेछ ।

९० महिलाहरुको नाममा जग्गाको स्वामित्व हस्तान्तरण गर्दा लाग्ने रजिष्ट्रेशन दस्तुरमा २० प्रतिशत छुट दिने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिएको छु ।

९१ स्वयंसेवक, विकास संयोजक/सहयोजनाकार, सामाजिक परिचालक जस्ता पदमा महिला सहभागिता बढाइनेछ ।

९२ बैतडी, बाजुरा, बझाङ्ग, अछाम, डोटी, कालिकोट, जुम्ला, मुगु, रामेछाप, सिन्धुली, धनुषा, सर्लाही, महोत्तरी, रौतहट र बारा गरी १५ जिल्लाहरुमा संचालन भइरहेको महिलाको आर्थिक सामाजिक तथा कानूनी सशक्तीकरण र संस्थागत विकास सम्वन्धी कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिएकोछु ।

९३ सुत्केरी महिलालाई प्रदान गर्ने प्रोत्साहन भत्तालाई निरन्तरता दिएको छु । महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका कोष एवं मातृत्व तथा नवजात शिशु स्याहार कोष स्थापना गरिनेछ भने मातृत्व तथा नवशिशु स्वास्थ्य सम्वन्धी कार्यक्रम स्थानीय भाषामा समेत प्रसारण गरिनेछ ।

९४ द्वन्द्वबाट अति प्रभावित १० जिल्लाका महिलाहरुको आर्थिक तथा सामाजिक उत्थानका लागि तत्कालीन राहत कार्यक्रम अन्तर्गत घर विकास योजना संचालन गरिनेछ ।

९५ उत्पीडित, अति विपन्न, भूमिहीन, दलित, आदिवासी, जनजाति तथा मधेशी महिलाको आर्थिक आत्मनिर्भरताका लागि ४० जिल्लामा विशेष कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । वादी महिलाको उत्थान सम्बन्धी विशेष कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

सामाजिक सुरक्षा एवं समावेशीकरण

९६ जेष्ठ नागरिकहरुको स्वास्थ्य सेवा तथा सुविधा विस्तार गरी उनीहरुको सामाजिक सुरक्षामा ठोस योगदान पुऱ्याउन सबै जिल्लामा जेष्ठ नागरिक स्वास्थ्य उपचार कार्यक्रम लागू गरिनेछ । आर्थिक अवस्था कमजोर भएका १५ वर्ष मुनिका बालबालिका र ७५ वर्ष नाघेका गम्भीर प्रकृतिका मुटुका रोगीहरुलाई शहीद गंगालाल हृदयरोग केन्द्रमार्फत निःशुल्क उपचार गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ ।

९७ जेष्ठ नागरिक, अशक्त, अपाङ्ग र असहाय विधवाले पाउने भत्तालाई निरन्तरता दिएको छु । साथै, ७५ वर्ष उमेर पुरा भएका निवृत्तिभरणप्राप्त राष्ट्र सेवकलाई आगामी आर्थिक वर्षदेखि औषधि उपचार सहयोगस्वरुप उनीहरुले पाउने मासिक निवृत्तिभरणमा १० प्रतिशत थप गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ । जेष्ठ नागरिक कार्यक्रमका लागि रु ९५ करोड विनियोजन गरेको छु ।

९८ संयुक्त परिवारबाट एकल परिवारतर्फ उन्मुख हुँदै गएको सामाजिक संरचनाले बृद्धावस्थाको सुरक्षा अवस्था जटिल बन्दै गएको छ । तसर्थ, सरकारी कर्मचारीका अलावा अन्य श्रमिक, कामदार र स्वरोजगारमा रहेकाहरुको भरपर्दो वृद्धावस्था सुरक्षाका लागि योगदानमूलक निवृत्तिभरण प्रणाली लागू गर्न कानून तर्जुमा गरिनेछ ।

(ग) लगानी अभिबृद्धि

उद्योग तथा निर्यात

९९ उद्यमशील एवं जोखिम व्यहोर्ने क्षमता भएको संगठित निजी क्षेत्रको विकास नभएसम्म औद्योगिकीकरण सम्भव छैन । विगत केही समयदेखि निजी क्षेत्रको खस्केको मनोवलमा सुधार ल्याउनु जरुरी छ । यसका लागि आगामी वर्षको बजेटमा औद्योगिक र लगानी सुरक्षाको प्रत्याभूति दिन र लगानीको वातावरण निर्माणका लागि कानून तथा संगठनात्मक संरचनामा सुधार, कार्यविधि सरलीकरण, रुग्ण उद्योग पुनर्स्थापनाको व्यवस्था तथा विदेशी, गैर आवासीय नेपाली तथा निजी लगानीका थप अवसर प्रदान गर्ने नीति लिइएको छ ।

१०० बन्द, हड्ताल, घेराउ र तालाबन्दी जस्ता गतिविधिबाट उद्योगलाई मुक्त राख्न जरुरी छ । यसका लागि व्यवस्थापन र श्रमिकहरुबीच सहमतिको आधार खोजी नयाँ उपाय अवलम्बन गरिनेछ । राजमार्गमा दिनहुँजसो हुने अवरोधले उद्योगको ढुवानी लागत बढ्न गई आन्तरिक बजारमा उपभोक्ताले महंगो बस्तु खरिद गर्नु परेको, आपूर्तिमा समस्या देखिएको र निकासीमा ह्रास आएको अवस्था छ । राष्ट्रिय राजमार्ग र सहायक मार्गहरुमा कुनै पनि किसिमको अवरोध गर्न नपाइने र यस्तो गर्नेलाई दण्डित गर्ने कानून ल्याइनेछ । औद्योगिक करिडोरमा सुरक्षाको प्रत्याभूति गर्न छुट्टै औद्योगिक सुरक्षा बल स्थापना गरिनेछ ।

१०१ औद्योगिक क्षेत्र, निर्यात प्रशोधन क्षेत्र, पर्यटकीय तथा मनोविनोद क्षेत्र र विशेष व्यापारिक क्षेत्रहरुको विकास र व्यवस्थापनका लागि विशेष आर्थिक क्षेत्र सम्बन्धी कानून ल्याइनेछ । राजविराज औद्योगिक क्षेत्रलाई विशेष आर्थिक क्षेत्रमा रुपान्तरण

गरिनेछ । बाराको सिमरामा १५० विघामा गार्मेन्ट प्रशोधन क्षेत्र स्थापना गरिनेछ । मध्यपश्चिमाञ्चलको नेपालगञ्ज तथा सुदूर पश्चिमाञ्चलको कैलाली वा कञ्चनपुरको उपयुक्त स्थानमा विशेष आर्थिक क्षेत्र निर्माणको प्रारम्भिक अध्ययन गरिनेछ ।

१०२ औद्योगिक लगानी प्रवर्द्धन गर्न अधिकारसम्पन्न लगानी बोर्ड स्थापना गरिनेछ । यसको छुट्टै कार्यालय रहनेछ र लगानीकर्तालाई सम्पूर्ण सुविधा यसै बोर्डबाट प्रदान गरिनेछ ।

१०३ प्रविधि र सीप भएका युवा उद्यमीहरुको आफ्नो सोंचलाई सफल आर्थिक कारोवारमा रुपान्तरण गर्न वर्तमान वित्त बजारमा पूँजीको पहुँच सहज छैन । नवीन सोचलाई कार्य रुपमा ल्याउन उद्यम पूँजीकोष संचालक कम्पनीले गर्ने लगानीको जोखिम बीमा नेपाल सरकारले व्यहोर्ने लगायतका उपयुक्त नीति छिट्टै सार्वजनिक गरिनेछ ।

१०४ व्यवसायको लागत वृद्धि हुने, उपभोक्तालाई मार पर्ने र अर्थतन्त्रको कार्यकुशलतामा नकारात्मक असर पार्ने सबै किसिमका एकाधिकार प्रवृत्ति तथा सिण्डिकेट प्रणालीलाई निरुत्साहित गर्न कडा नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

१०५ गलैंचा, पश्मिना जस्ता नेपाली कला र उद्यम प्रयोग भएका उत्पादनहरुले बाह्य बजारमा नक्कली सामानहरुसँग प्रतिस्पर्धा गर्नुपर्दा नेपाली उत्पादनको साखमा समेत आँच आउन गई निर्यातमा नराम्रो प्रभाव पर्न गएको छ । यसमा सुधार ल्याउन नेपाली गलैंचा र पश्मिनाको विशिष्ट लेवल विकास गरी नेपालबाट निर्यात हुने गलैंचा र पश्मिनामा अनिवार्य रुपमा त्यस्तो लेबल लगाउने व्यवस्था गरिनेछ । त्यस्तो लेबल र ट्रेडमार्क विदेशी आयातकर्ता देशहरुमा शुरु दर्ता गर्न लाग्ने शुल्कको ७० प्रतिशत नेपाल सरकारले र बाँकी सम्बन्धित उत्पादक संघहरुबाट व्यहोर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । लेबलको नियमनका लागि आवश्यक पूर्वाधार सिर्जना गर्न सम्बन्धित संघहरुलाई नेपाल सरकारले सहयोग गर्नेछ ।

१०६ औद्योगिक व्यवसाय ऐनको प्रावधान अन्तर्गत हालसम्म महसुल फिर्ताका लागि एकद्वार समितिमा फछ्र्यौट हुन बाँकी आवेदनहरु २०६४ साल पुस मसान्त भित्र पूरै फछ्र्यौट गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१०७ स्वीकृतिप्राप्त निर्यातगृहलाई बिक्री गरेमा निर्यात गरेसरह मानी सम्बन्धित उद्योगलाई कानून बमोजिमको कर फिर्ता गरिनेछ । निर्यातगृह रहेकै स्थानमा भन्सारको सुविधा उपलब्ध गराइनेछ र निर्यातगृहबाट निकासी विन्दुसम्म सिलबन्दी कन्टेनरमा सामान पठाएमा निकासी विन्दुको भन्सारमा पुनः सामान जाँच गरिने छैन ।

१०८ निकासी व्यवसाय प्रबर्द्धन गर्न विगत बाह्र महिनाको अवधिमा उत्पादनको ६० प्रतिशत भन्दा बढी निकासी गर्ने उद्योगले आयात गर्ने कच्चा पदार्थमा लाग्ने सबै कर बैंक ग्यारेण्टीको सुविधामा राखी पैठारी गर्न पाउने व्यवस्था मिलाइनेछ । यस्तो बैंक ग्यारेण्टी सम्बन्धित भन्सार बिन्दुबाटै फुकुवा गर्ने व्यवस्था गरिनेछ । यसैगरी निर्यातमुखी उद्योगहरुलाई निर्यात गरेकै बखत भन्सारबाट समदरमा कर फिर्ता गर्ने व्यवस्था लागू गरिनेछ ।

१०९ व्यापार सहजीकरणका लागि आगामी वर्ष मेची नाकामा मल्टिमोडल प्रणाली विस्तार गर्न निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ । चीनसँगको नाकाबाट हुने व्यापारका लागि हालको कमजोर भौतिक सुविधालाई ध्यानमा राखी काभ्रे–सिन्धुपाल्चोक र रसुवा–नुवाकोट क्षेत्रमा सुख्खा वन्दरगाह निर्माणको संभाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।

११० व्यवसायिक उत्पादनका लागि लामो समय लाग्ने जलविद्युत् उत्पादन तथा पूर्वाधार उद्योगहरुलाई बाणिज्य बैंकहरुले लामो अवधिको कर्जा सहज रुपमा प्रदान गर्न सक्दैनन् । यसका अतिरिक्त यस्तो क्षेत्रमा लगानीका लागि एकल कर्जा सीमा (Single Obligor) पनि बाधाको रुपमा रहेको छ । आगामी वर्ष देखि यसमा सुधार गर्न नेपाल राष्ट्र बैंकले आवश्यक निर्देशन जारी गर्नेछ । पूर्वाधार बैंकको स्थापना गर्न बैंकिङ्ग क्षेत्रलाई प्रोत्साहीत गरिनेछ ।

१११ सिमेन्टको बढ्दो खपत र मागलाई दृष्टिगत गरी दाङ्ग र सुर्खेत जिल्लामा गरी २ वटा सिमेण्ट उद्योग स्थापना गर्न निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गरिनेछ । यसका लागि उद्योग क्षेत्रमा पूर्वाधारस्वरुप सडक र विद्युत् सेवा पुऱ्याइनेछ । उदयपुर सिमेन्ट कारखानाको आवश्यकतामा संकुचन नल्याउने गरी सो उद्योगले उपयोग गरेको चुनढुँगा खानी निजी क्षेत्रका लागि समेत खुल्ला गरिनेछ ।

११२ आन्तरिक द्वन्द्वबाट रुग्ण भएका उद्योगहरुको पुनर्स्थापना गर्न "औद्योगिक पुनरुत्थान कोष" सम्बन्धी कार्यविधि स्वीकृत भइसकेको छ । यस कोषमा नेपाल राष्ट्र बैंक र बाणिज्य बैंकहरुको योगदान रहने व्यवस्था मिलाइनेछ । नेपाल सरकारको तर्फबाट रु. ५० करोड विनियोजन गरेको छु ।

११३ चिकित्सा पर्यटन र उच्च शिक्षा अध्यापन पूर्वाधारको विकास गर्ने दीर्घकालिन दृष्टिकोण लिई विशेषज्ञ अस्पताल, महाविद्यालय तथा विश्वविद्यालयहरुको पूर्वाधार विकास र संचालनमा वैदेशिक लगानीकर्ता लगायत निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहित गरिनेछ । काठमाडौं उपत्यका वाहेकका क्षेत्रमा यस्ता पूर्वाधार खडा गर्न सरकारले जग्गा अधिग्रहण गर्ने कार्यमा सहयोग गर्नेछ ।

११४ गैह्र आवासीय नेपालीहरुको ज्ञान, सीप, पूँजी र प्रविधि नेपाल भित्र्याई राष्ट्र निर्माणमा सहभागी गराउन देखापरेका अप्ठ्यारा एवं अवरोधहरुको निराकरणका लागि उपयुक्त व्यवस्था गरिनेछ ।

११५ काठमाडौं उपत्यकाभित्र संचालित कार्पेट र गार्मेन्ट उद्योगहरु उपत्यकाका तीन जिल्ला भन्दा बाहिर स्थानान्तरण गरेमा स्थानान्तरण गरेको आय वर्ष लगायत ५ आय वर्षको आयमा लाग्ने करमा ७५ प्रतिशत छुट दिइनेछ । एकै स्थानमा १ हजार वा सो भन्दा बढी कामदार रहने गरी दुई वा सो भन्दा बढी उद्योगहरु स्थानान्तरण गरेमा सडक, बिजुली र ढल जस्ता पूर्वाधार सरकारले निर्माण गरिदिनेछ ।

११६ साना तथा घरेलु उद्योगहरुको प्रवर्द्धन र विकास गरी रोजगारीका अवसरहरु बृद्धि गर्न लघु उद्यम नीति कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । तालीमप्राप्त जनशक्तिलाई लघुवित्त कार्यक्रमबाट स्वरोजगार अभिबृद्धि गर्न लघुवित्त कार्यक्रम अन्तर्गत एक छुट्टै कोष स्थापना गरिनेछ ।

११७ विश्व बजारमा उपलब्ध अवसरहरुबाट लाभ लिई प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता अभिवृद्धि गर्न नेपाली उद्यमीहरुलाई वैदेशिक लगानीको बाटो सहज तुल्याउन आवश्यक देखिएको छ । यसबाट दीर्घकालमा नेपाली उद्यमी र राष्ट्रिय पूँजीपतिहरुको अन्तर्राष्ट्रिय साख अभिवृद्धि हुनुका साथै राष्ट्रिय आर्जन बढ्नेछ । यस तथ्यलाई दृष्टिगत गरी निश्चित शर्तहरुको अधीनमा रही नेपालबाट प्रविधि हस्तान्तरण गर्ने, पब्लिक लिमिटेडको रुपमा रहेको नेपाली होल्डिङ्ग कम्पनीको विदेशमा सहायक सब्सिडियरी कम्पनी स्थापना गर्ने र म्यूचुअल फण्डलाई विदेशी पुँजी बजारका लगानी उपकरणहरुमा लगानी गर्न खुला हुने गरी कानूनी व्यवस्था मिलाइनेछ । यस सम्बन्धी अन्य कार्यविधि नेपाल राष्ट्र बैंकले तयार गर्नेछ ।

पर्यटन विकास

११८ पर्यटन क्षेत्रमा व्यापक सुधार एवं दूरगामी दृष्टिसहितको नयाँ पर्यटन नीति, २०६४ ल्याइनेछ । आगामी वर्ष विशेष पर्यटन प्रवर्द्धन कार्यक्रम अन्तर्गत पर्यटकहरुको संख्या र गुणस्तर बृद्धि गर्न गैर–आवासीय नेपालीहरु, विदेशस्थित नेपाली कूटनीतिक आवासीय तथा मानार्थ नियोगहरु, विदेशमा अध्ययनरत नेपाली विद्यार्थी समुदाय तथा कामदारहरुलाई परिचालन गरी "साथीलाई देश भित्र्याउ" (Send Home a Friend) र नेपालका विश्वविख्यात पर्वतारोहीहरु, धावक तथा अन्यलाई "सबै मौसममा अनुकूल नेपाल" को प्रवर्द्धनमा संलग्न गराई ब्राण्ड राजदूतको दर्जा दिने लगायतका कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछन् ।

११९ दोस्रो अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल निर्माणका लागि उपयुक्त देखिएको बारा जिल्लाको निजगढमा आवश्यक पूर्वाधार निर्माणको कार्य प्रारम्भ गरिनेछ । भैरहवा र पोखरामा क्षेत्रीयस्तरको अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल निर्माणका लागि सरकारले जग्गाप्राप्ति लगायत आवश्यक पूर्वाधार तयार गरी बाह्य लगानी आकर्षित गर्नेछ ।

१२० हवाई उडानलाई बढी व्यवस्थित र विश्वसनीय बनाउन त्रिभुवन विमानस्थलमा अत्याधुनिक उपकरण जडान गरिनेछ ।

१२१ संकटग्रस्त होटल उद्योग अहिले पुनरुत्थानको चरणमा छ । पर्यटक आगमन बढ्दै गएको र पर्यटकको चाहना बमोजिम होटलको स्तर कायम राख्न होटल उद्योगीहरुले लगानी बढाउनुपर्ने देखिएको छ । होटल उद्योगीहरुको लगानीको लागत अलिकति भएपनि कम गर्न सरकारले फर्निचर फिक्सचर्स लगायतका उपकरणहरुमा भन्सार छुट प्रदान गर्नेछ । होटेल उद्योगले पर्यटकको प्रयोगका लागि आयात गर्ने सवारी साधनमा पनि भन्सार छुटको सुविधा दिइनेछ ।

१२२ सांस्कृतिक महत्वका राष्ट्रिय सम्पदाहरुको संरक्षण गरिनेछ । लुम्बिनी क्षेत्र विकास, बृहत्तर जनकपुर क्षेत्र विकास र पशुपति क्षेत्र लगायत अन्य सांस्कृतिक एवं पुरातात्विक महत्वका क्षेत्रको संरक्षण र विकासका लागि रकम विनियोजन गरिएको छ । सांस्कृतिक तथा धार्मिक महत्वका राष्ट्रिय धरोहर संरक्षण र खेलकुद पुर्वाधार निर्माण गर्न नेपाली फर्म तथा कम्पनीहरुले गरेको रु दश लाख सम्मको रकमलाई आयकर प्रयोजनका लागि खर्च लेख्न पाउने व्यवस्था गरेको छु ।

वित्तीय क्षेत्र सुधार

१२३ आगामी वर्ष दामासाही प्रशासन कार्यालय र सुरक्षित कारोबार रजिष्ट्रारको कार्यालय स्थापना गरिनेछ । वित्तीय अपराध नियन्त्रण गर्न मुद्रा निर्मलीकरण कानून तथा बैंक जालसाजी नियन्त्रण कानून ल्याइनेछ । यसैगरी आर्थिक क्षेत्रसँग सम्बन्धित मुद्दाहरुको सुनुवाई र किनारा छिटो गराउन विभिन्न ६ वटा अदालतहरुमा वाणिज्य इजलास स्थापना गरिनेछ ।

१२४ सामूहिक लगानी कोषको बजार विकास हुन नसक्दा स–साना बचतकर्ताहरु पूँजी बजारतर्फ आकर्षित हुन सकिरहेका छैनन् । यसलेगर्दा एकातिर लगानीलाई प्रतिस्पर्धी बनाउन सकिएको छैन भने अर्कोतर्फ मौद्रिक तरलताको अवस्था उच्च हुँदै गएको छ । निश्चित मापदण्ड पूरा गरेका बाणिज्य बैंकहरुले सामूहिक कोषको प्रवन्ध गर्न पाउने गरी ट्रष्ट कानून तर्जुमा गरिनेछ । निवृत्तिभरण र सामूहिक लगानी कोष सम्बन्धी कारोवार गर्ने संस्थाहरुको नियमन र सुपरिवेक्षणका लागि नियामक संस्था गठनको व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१२५ धितोपत्रको दोस्रो बजारमा गैर–आवासीय नेपालीहरु र संस्थागत वैदेशिक लगानीकर्ताले पनि लगानी गर्न पाउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१२६ नेपालमा जीवन तथा निर्जीवन बीमा व्यवसायको आकार विस्तार हुँदै गएकाले पुनर्बीमा बजारको आधार तयार भएको छ । आगामी आर्थिक वर्षमा पुनर्बीमा व्यवसाय शुरु गराउन बीमा समितिलाई सक्रिय तुल्याइनेछ । जीवन बीमा कम्पनीहरुले बीमा समितिलाई बुझाउनुपर्ने शुल्क पुनरावलोकन गरी बीमाको लागत कम गराइनेछ ।

१२७ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको वित्तीय स्वास्थ्य सुदृढ बनाइ राख्न नेपाल राष्ट्र बैंकबाट गरिने अनुगमन, सुपरिवेक्षण तथा मुल्यांकन व्यवस्थालाई अझ बढी सशक्त बनाइनेछ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट ऋण लिई नियतवश ऋण नतिर्नेहरुका विरुद्धको कारवाही जारी राखिनेछ । ऋण असूली न्यायाधिकरणको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धिलाई प्राथमिकता दिइएको छ ।

१२८ वित्तीय सेवामा गरिब तथा विपन्न वर्गको पहुँच पुऱ्याउन लघुवित्त कार्यक्रमलाई घरदैलोमा पुऱ्याइनेछ । आगामी आर्थिक वर्ष लघुवित्त नीति ल्याइनेछ । लघुवित्त प्रदायक संस्थाहरुको सुदृढीकरण र सुपरिवेक्षणका निमित्त केन्द्रीयस्तरमा जिम्मेवार निकायको स्थापना गरिनेछ ।

१२९ नेपाल स्टक एक्सचेन्जलाई क्रमशः सरकारी स्वामित्वबाट अलग गरी स्वायत्त निकायको रुपमा विकास गर्न यसको स्वामित्व सूचीकृत कम्पनीहरु, स्टक एक्सचेन्जका कर्मचारीहरु र सर्वसाधारणलाई विक्री गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।

सार्वजनिक संस्थान सुधार

१३० सार्वजनिक संस्थानहरुमा आर्थिक वर्ष २०६२/६३ सम्ममा सरकारको रु. ६८ अर्वभन्दा बढी शेयरमा मात्रै लगानी भएको छ । उक्त लगानीमध्ये रु. ४० अर्वभन्दा कममात्र बाँकी भई राज्यले गरेको लगानीको ४२ प्रतिशत पुँजी क्षय भइसकेको छ । कूल संचित नोक्सानी रु. ४७ अर्वभन्दा बढी छ । सार्वजनिक संस्थानमा देखिएको यस्तो गम्भीर आर्थिक अव्यवस्थापनलाई दृष्टिगत गरी सरकारी लगानी व्यवस्थित गर्न संस्थागत सुधार गरिनेछ र निजीकरण ऐनमा सुधार गरिनेछ ।

श्रम तथा वैदेशिक रोजगारी

१३१ वैदेशिक रोजगारीमा जाने कामदारहरुको अधिकार संरक्षणको लागि हालै संयुक्त अरब इमिरेट्ससंग श्रम सम्झौता भएको छ । यसै गरी मलेशिया र दक्षिण कोरियासंग श्रम सम्झौता गर्ने कार्य अन्तिम चरणमा छ । अन्य मुलुकसँग पनि श्रम–सम्झौता गर्दै लगिनेछ । वैदेशिक रोजगारीमा जाने प्रत्येक व्यक्तिको सम्झौता अवधिभरका लागि रु. ५ लाखको बीमा गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । नेपाली कामदारहरु अत्यधिक रहेका मुलुकमा श्रम–सहचारीको व्यवस्था गर्दै लगिने र अन्य मुलुकहरुमा नेपाली दूतावासको पहुँच र क्षमता बृद्धि गरिनेछ । वैदेशिक रोजगारको क्रममा पीडित व्यक्तिहरुको उद्धारका लागि वैदेशिक रोजगार उद्धार कोष स्थापना गरिनेछ ।

१३२ राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय श्रम बजारको मागलाई दृष्टिगत गरी सीपमूलक तालीमहरु संचालन गरिनेछन् । स्थानीय कच्चा पदार्थको उपयोगमा आधारित उद्योगलाई प्रवर्द्धन गर्ने प्रकृतिका तालिममा शहिद परिवार, जनआन्दोलनका घाईतेहरु, अपाङ्ग, दृष्टिविहीन, महिला, द्वन्द्व–पीडित तथा विपन्नवर्गका साथै अति पिछडिएका बर्गलाई प्राथमिकता दिइनेछ । आगामी बर्ष सरकारी निकायहरुबाट ३३ हजार व्यक्तिहरुलाई सीपमूलक तालीम प्रदान गर्न बजेटको व्यवस्था गरेकोछु ।

१३३ बोनस ऐन बमोजिम स्थापना गरिएको राष्ट्रिय कल्याणकारी कोषमा ठूलो रकम जम्मा भइसकेकोछ । श्रमिकहरुको बृहत्तर हितमा यसको उपयोग गर्न छिट्टै यसको कार्यविधि तर्जुमा गरिनेछ ।

आर्थिक कूटनीति

१३४ आर्थिक कूटनीतिलाई बढावा दिई राजदूतावासलाई आर्थिक सहयोग, पर्यटन प्रवर्द्धन, ब्यापार विस्तार र विविधीकरण, वैदेशिक रोजगार प्रवर्द्धन र वैदेशिक लगानी अभिबृद्धि गर्ने कार्यमा परिचालन गरिनेछ । नेपाल सरकारले जारी गर्ने राहदानीलाई अन्तर्राष्ट्रियस्तरको तुल्याउन मेसिन रिडेबल पासपोर्ट प्रणाली लागू गरिनेछ । परराष्ट्र मन्त्रालयलाई रु. १ अर्व १४ करोड बजेट विनियोजन गरेको छु ।

(घ) **मानव विकास**

शिक्षा

१३५ शिक्षा तथा खेलकुद मन्त्रालयको लागि गत वर्षको विनियोजनमा रु. ५ अर्व ३८ करोड बृद्धि गरी रु. २८ अर्व ३९ करोड पुऱ्याएको छु ।

१३६ सामुदायिक विद्यालयमा विद्यार्थी संख्या घटबढको आधारमा मौजूदा शिक्षक दरबन्दी घटबढ हुन नसक्दा जनघनत्व बढी भएका जिल्लाका विद्यालयहरुमा शिक्षकहरुको गम्भीर अभाव देखिएको छ । शिक्षकको कमी हुन नदिन आगामी वर्ष निम्न व्यवस्था मिलाइनेछ :

- शिक्षकको अनुपातमा बिद्यार्थी संख्या बढी भएका प्राथमिक, निम्न माध्यमिक र माध्यमिक विद्यालयमा गरी १२ हजार शिक्षकका लागि थप अनुदान दिइनेछ । विद्यार्थी लागतको आधारमा शिक्षक अनुदान उपलब्ध गराउने व्यवस्था परीक्षणको रुपमा शुरु गरिनेछ । अनुदान रकमबाट विद्यालय व्यवस्थापन समितिले शिक्षक अनुमतिपत्र प्राप्त गरेका महिला, दलित र अपाङ्गलाई प्राथमिकता दिई शिक्षक नियुक्त गर्नुपर्नेछ ।

- शिक्षित युवा वर्गलाई विकास प्रक्रियामा सहभागी गराउन स्नातकोत्तर उत्तीर्ण गरेका विद्यार्थीलाई "राष्ट्रिय स्वयंसेवक" का रुपमा विद्यालयमा अध्यापन गर्न प्रोत्साहित गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

- शिक्षक बढी भएको स्थानबाट शिक्षक कम भएको स्थानमा दरबन्दी समायोजन गर्न चालुवर्ष सरकारले लिएको नीतिलाई राजनीतिक र सम्बन्धित सरोकारवालाको सहमति जुटाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । यस नीतिबाट करीब ३ हजार ८ सय शिक्षकको उपयोग हुन गई साधनमाथिको दवाव कम हुने विश्वास लिइएको छ ।

१३७ विद्यालयहरुको कक्षा कोठा निर्माण र भौतिक सुविधामा सुधार ल्याउन विद्यालय व्यवस्थापन समितिद्वारा स्वीकृत डिजाइन र नक्साको आधारमा समितिलाई प्रति विद्यालय बढीमा रु. ४ लाख ५० हजारसम्म अनुदान दिइनेछ । आफ्नो आयस्रोत भएका विद्यालयको भवन निर्माणका लागि लागत सहभागिताका आधारमा अनुदान दिइनेछ । समितिमा जाने अनुदान सम्वन्धी निर्देशिका शिक्षा तथा खेलकुद मन्त्रालयले २०६४ साउनभित्रै ल्याउनेछ । यसका लागि विनियोजित रु. १ अर्व ५० करोड बजेटबाट २ हजार ५ सय भन्दा बढी विद्यालयका ६ हजार भन्दा बढी कक्षा कोठा र छात्राहरुका लागि १ हजार ५ सय शौचालयको निर्माण हुनेछ ।

१३८ विद्यालयको व्यवस्थापन समुदायमा हस्तान्तरण भएका विद्यालयहरुमा शिक्षाको गुणस्तरमा सुधार आएको देखिएकोले आगामी वर्ष कम्तिमा २ हजार ५ सय विद्यालयलाई समुदायमा हस्तान्तरण गरिनेछ ।

१३९ निःशुल्क पाठ्यपुस्तक समयमै किफायती ढङ्गले छपाइ र वितरण गर्न आगामी वर्ष प्राथमिक तहका सबै विषयको पाठ्यपुस्तक छपाई निजी क्षेत्रबाट गर्न पाउने व्यवस्था शिक्षा तथा खेलकुद मन्त्रालयले कात्तिक मसान्तभित्र मिलाइसक्नेछ ।

१४० मदरसा, गुम्बा, गुरुकुललाई प्राथमिक शिक्षाको मूल प्रवाहमा समायोजन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिंदै निम्नमाध्यमिक तथा माध्यमिक तहसम्म विस्तार गरिनेछ । अपाङ्ग एवं विशेष शैक्षिक आवश्यकता भएका बालबालिकाहरुको शिक्षामा पहुँच अभिवृद्धि गर्न समाहित शिक्षा सम्बन्धी कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिएको छु ।

१४१ "गाउँ शिक्षा योजना" अन्तर्गत आगामी वर्ष ४० प्रतिशतभन्दा कम साक्षर भएका ३० जिल्लाका ३०० वटा गाउँ विकास समितिमा "सामुदायिक सिकाई केन्द्र" स्थापना गरी साक्षरता सम्बन्धी गतिविधि संचालन गर्न रु. ५० हजारका दरले अनुदान दिइनेछ । साथै, साक्षरता कार्यक्रम अन्तर्गत १ लाख ४ हजार जनालाई साक्षर बनाइने, ५० हजार जनालाई साक्षरोत्तर शिक्षा दिने र ८ हजार २ सय ८० जना महिला, दलित र आदिवासी जनजातिलाई साक्षरोत्तर शिक्षा र आय आर्जन कार्यक्रममा सहभागी गराइनेछ ।

१४२ २५ हजार प्राथमिक शिक्षक र १५ हजार निम्न माध्यमिक शिक्षकका लागि सेवाकालीन तालिम तथा ४९० जना सुविधाविहीन तथा दलित महिलालाई निर्वाह भत्ता सहितको छात्रवृत्ति दिई पूर्व सेवाकालीन तालिम दिइनेछ ।

१४३ त्रिभुवन विश्वविद्यालय अन्तर्गतका कृषि र वन अध्ययन संस्थानलाई गाभी चितवनको रामपुरमा कृषि तथा वन विश्वविद्यालय स्थापना गरिनेछ । स्थानीय जनता र त्रिभुवन विश्वविद्यालयको सहकार्यमा आगामी आर्थिक वर्षदेखि सुदूर–पश्चिम र मध्य–पश्चिम क्षेत्रका आङ्गिक क्याम्पसहरु मिलाई तिनलाई क्षेत्रीय विश्वविद्यालयहरुमा रुपान्तरण गर्न प्रारम्भ गरिनेछ ।

१४४ खेलकुदलाई विद्यालय तहदेखि नै संस्थागत गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ । नेपालीलाई अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिस्पर्धामा विशिष्ट पहिचान बनाउन क्रिकेट, तेक्वान्दो र फुटवलको विकासका लागि सरकारी लगानी बढाइनेछ ।

स्वास्थ्य

१४५ स्वास्थ्य क्षेत्रमा रु. १२ अर्ब १८ करोड बजेट विनियोजन गर्ने प्रस्ताव गरेको छु । यो बजेट गत वर्षको विनियोजनको तुलनामा रु. २ अर्ब ८७ करोडले बढी छ । प्रस्तावित बजेटले आधारभूत स्वास्थ्य सेवा सुलभ र गुणस्तरीय रुपमा उपलब्ध गराउन मद्दत पुग्ने विश्वास लिएको छु । यस बजेटको कार्यान्वयनबाट जनसंख्या बृद्धि नियन्त्रणमा मद्दत पुग्ने, बाल तथा मातृ मृत्युदर घट्ने, अस्पतालको भौतिक अवस्थामा सुधार आउने र समग्रमा औसत आयु बढाउन मद्दत पुग्ने विश्वास लिएको छु ।

१४६ अस्पतालहरुको शैया विस्तार गरिनेछ । अस्पताल र स्वास्थ्य केन्द्रहरुको निर्माणलाई निरन्तरता दिइनेछ । २५ वटा स्वास्थ्य उपचौकीलाई जनसंख्या र भौगोलिक स्थितिका आधारमा स्वास्थ्य केन्द्रमा स्तरोन्नति गर्न आवश्यक बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

सामुदायिक विद्यालयमा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीलाई सरकारी अस्पताल तथा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रहरुमा औषधि उपचारमा सहुलियत दिइनेछ । अस्पताल तथा स्वास्थ्य केन्द्रमा दिइने औषधि र उपकरणको आपूर्ति व्यवस्थामा सुधार ल्याउन थप बजेटको व्यवस्था गरेको छु । निःशुल्क वितरण गरिने औषधिको खोलमा "निशुल्क वितरणको लागि, यो बिक्रीमा होइन" भन्ने संकेत अनिवार्य रुपमा उल्लेख गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छु ।

१४७ बाल मृत्युदर कम गर्न १६ जिल्ला थप गरी ६४ जिल्लामा एकीकृत बालरोग व्यवस्थापन कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । १ करोड भिटामिन चक्की र ८ करोड आइरन चक्की वितरण गरिनेछ । ४४ जिल्लामा विद्यालय खोप कार्यक्रम संचालन गरिनेछ भने पोलियो थोपा खुवाउने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

१४८ इन्सेफलाइटिस विरुद्ध खोप दिइनेछ । कालाज्वर नियन्त्रणकालागि औषधि छर्कने काम अभियानका रुपमा संचालन गरिनेछ ।

१४९ परिवार नियोजन र सुरक्षित मातृत्व कार्यक्रम अन्तर्गत महिला स्वयंसेविकालाई प्रोत्साहन गर्न प्रत्येक गाउँ विकास समितिमा अक्षय कोष स्थापना गरी तत्सम्वन्धी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । पाठेघर खस्ने रोग निराकरण सम्बन्धी २५, नाक, कान, घाँटीका ५ र विशेषज्ञ ५ गरी ३५ वटा निःशुल्क घुम्ती स्वास्थ्य शिविर संचालन गरिनेछ । शिविर संचालन गर्न नेपाल मेडिकल एशोसिएसन र गैर–सरकारी संस्थालाई पनि परिचालन गरिनेछ ।

१५० नेपाल सरकारको छात्रवृत्तिमा एम.बि.बि.एस. गरेका चिकित्सकहरुलाई दुर्गम तथा ग्रामीण क्षेत्रका स्वास्थ्य संस्थामा सेवा गर्न पठाउन चालु वर्ष लिइएको नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

खानेपानी

१५१ अहिले पनि स्वच्छ पिउने पानीको अभावबाट झाडा–पखाला जस्ता रोग लागी कतिपय नेपालीले अकालमा मृत्युवरण गर्नुपरेको अवस्था छ । खानेपानी वितरणको क्षेत्रमा नेपालले हासिल गरेको सफलतालाई समय–समयमा हुने यस्ता दूषित पिउने पानीको संक्रमणजन्य घटनाले ओझेल पार्ने गरेको छ । त्यसैले, आधारभूत स्तरको खानेपानी सुविधामा जनताको अधिकार स्थापित गरिनेछ । यस नीति अन्तर्गत खानेपानी सुविधा नपुगेका क्षेत्रमा आयोजना निर्माण गर्ने र सुविधा उपलव्ध भएका क्षेत्रमा गुणस्तर कायम गर्दै वितरण प्रणालीमा सुधार गर्ने कार्यलाई जोड दिइनेछ । खानेपानीका क्षेत्रमा सामुदायिक अवधारणालाई प्रोत्साहित गरिनेछ । आगामी वर्ष खानेपानीतर्फ रु. ५ अर्व ३३ करोड बजेट विनियोजन गरेको छु । बजेटको कार्यान्वयनबाट थप १९ लाख ५६ हजार जनताले आधारभूत स्तरको खानेपानी सुविधा प्राप्त गर्नेछन् ।

१५२ जिल्लास्तरका क्रमागत खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजनाहरुमध्ये १२६ वटा आयोजना सम्पन्न गरिनेछ भने ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाइ कोष कार्यक्रम अन्तर्गत पाँचौ र छैठौं चरणका ४४९ वटा खानेपानी आयोजना सम्पन्न हुनेछन् ।

१५३ साना शहरी खानेपानी तथा सरसफाइ आयोजना अन्तर्गत रत्ननगर, लेखनाथ, वीरेन्द्रनगर, सुनवल, त्रिभुवननगर, तुल्सीपुर, बुधबारे, विर्तामोड, बेलवारी, बर्दघाट, लमही लगायतका १८ स्थानका आयोजना सम्पन्न गरिनेछ ।

१५४ मेलम्ची खानेपानी आयोजनाको कार्यान्वयनलाई अगाडि बढाइनेछ ।

१५५ विराटनगर खानेपानी आपूर्तिमा सुधार ल्याउन प्रणाली मर्मत सम्भार र नयाँ स्रोतबाट थप खानेपानी आपूर्ति गर्न आवश्यक बजेट छुट्याएको छु ।

१५६ झापा, मोरङ्ग, महोत्तरी, चितवन, बाँके, बर्दिया र दाङ्गमा खानेपानीका लागि प्रयोग हुने ३ लाख ५० हजार स्यालो ट्युववेलमा आर्सिनिक परीक्षण सम्पन्न गरिनेछ ।

(ङ) <u>पुनर्निर्माण, पुनर्स्थापन र राहत</u>

१५७ आन्तरिक द्वन्द्वबाट प्रभावित सबैलाई घर फर्किने वातावरणको पूर्ण प्रत्याभूति प्रदान गरिनेछ । द्वन्द्व प्रभावितलाई पुनर्स्थापन गर्न राहत प्रदान गरिनेछ । यसका लागि यातायात खर्च, शैक्षिक राहत, घर मर्मत, घर निर्माण र खानाको सुविधा उपलब्ध गराइनुका साथै पहिलो बाली खेती गर्न र सामग्री जुटाउन ५ वर्षसम्मको निर्ब्याजी कृषि कर्जा प्रदान गरिनेछ ।

१५८ द्वन्द्वका कारण टुहुरा बनेका बालबालिका एवं एकल महिलाहरुको पुनर्स्थापन, सामाजिक पुनर्मिलन एवं सुरक्षाका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । अंगभङ्ग भएकाहरुको कृत्रिम अंग प्रत्यारोपणका लागि सहयोग उपलब्ध गराइनेछ ।

१५९ आर्थिक वर्ष २०५७।५८ देखि आर्थिक वर्ष २०६२।६३ सम्मको अवधिमा रु. ५० हजारसम्म ऋण लिएका ऋणीहरुमध्ये सशस्त्र द्वन्द्वको कारणले ऋणी वा निजको परिवारको कुनै सदस्यको मृत्यु भएको, द्वन्द्वको कारणले विस्थापित भई आफ्नो सम्पत्ति हालसम्म उपयोग गर्न नसकेको र द्वन्द्वको कारणले अङ्गभङ्ग भई विस्थापित भएका ऋणीहरुले आर्थिक वर्ष २०६४।६५ भित्र बाँकी सम्पूर्ण साँवा चुक्ता गरेमा उक्त ऋणमा बुझाउन बाँकी रहेको सम्पूर्ण ब्याज कृषि विकास बैंकले मिन्हा दिनेछ । द्वन्द्वप्रभावित अन्य ऋणीहरुले लिएको रु. ५० हजारसम्मको कर्जाको साँवा र साँवाको ५० प्रतिशत ब्याज भुक्तानी गरेमा बाँकी ब्याज मिनाहा दिइनेछ । सो वाहेकका अन्य ऋणीहरुको हकमा पनि सहुलियत प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।

१६० द्वन्द्वबाट क्षति भएका गाउँ विकास समितिका भवनहरु, संचारका रिपिटर स्टेशन, स्वास्थ्य चौकी, प्रहरी चौकी, पुल, विद्युत गृह जस्ता संरचनाहरुको पुनर्निर्माण गरिनेछ । यस्तो कार्य निश्चित समय, लागत र नयाँ सोचमा आधारित डिजाइनमा सम्पन्न गर्नका लागि शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयमार्फत दीर्घकालीन, मध्यकालीन र अल्पकालीन कार्य योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ । आगामी वर्ष पुनर्निर्माणमा सरकारले आन्तरिक स्रोतबाट रु. १ अर्व ८ करोडको बजेट व्यवस्था गरेको छु ।

१६१ शहीदका परिवारलाई दिई आएको मासिक जीवन निर्वाह भत्ता र शहीदका छोराछोरीलाई स्नातक तहसम्म निःशुल्क शिक्षा प्रदान गरिने हालको व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ । पूर्णरुपमा अपाङ्ग भएकाहरुलाई अशक्त भत्ता र शहीदका परिवारलाई सार्वजनिक अस्पतालमा निःशुल्क स्वास्थ्य उपचारको सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१६२ जनआन्दोलनका क्रममा शहादत प्राप्त गरेका शहीदका आश्रित पति वा पत्नी, छोरा र छोरीका नाउँमा स्वामित्व जाने गरी पारित हुने लिखतमा लाग्ने सबै प्रकारको दस्तुर र शुल्कमा शत प्रतिशत छुट हुने व्यवस्था गरेको छु ।

<u>शान्तिकोष</u>

१६३ माओवादी लडाकुहरुको शिविर व्यवस्थापन, संविधानसभाको निर्वाचन, द्वन्द्व प्रभावितहरुको व्यवस्थापन, शान्ति सुरक्षाको व्यवस्था र शान्ति सम्बन्धी कार्यका लागि नेपाल सरकारबाट तीन वर्षका निमित्त एउटा छुट्टै शान्तिकोषको स्थापना भई संचालनमा रहेको छ । यस कोषमा नेपाल सरकार र दाताहरुबाट योगदान रहने व्यवस्था मिलाइएको छ । यस कोषमा नेपाल सरकारले रु. १ अर्ब योगदान गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु । कोषमा दातृ समुदायबाट थप योगदान हुने विश्वास लिएको छु । कोषको आय–व्ययको विवरण मासिक रुपमा सार्वजनिक गरिनेछ । साथै कोषको आय–व्ययको अन्तिम लेखापरीक्षण महालेखा परिक्षकको कार्यालयबाट गराईनेछ ।

सभामुख महोदय,

<u>सेवा प्रवाहमा सुधार र प्रभावकारी कार्यान्वयन व्यवस्था</u>

१६४ स्वतन्त्र न्यायपालिका, कानुनको शासन र मानव अधिकारप्रति सम्मान गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ । मानव अधिकारको संरक्षण र संवर्द्धनका लागि राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगलाई पूर्णता दिई क्रियाशील तुल्याइनेछ । सबै तहका अदालतहरुको न्याय सम्पादनमा सहयोग पुऱ्याउन र महान्यायाधिवक्ता तथा सरकारी वकिल कार्यालयको कार्य सम्पादनमा प्रभावकारिता ल्याउन रकम थप गरेको छु । यसबाट न्याय सम्पादन सम्बन्धी कार्यमा प्रभावकारिता ल्याउन थप सहयोग मिल्ने विश्वास गरेको छु । अदालततर्फ रु ९६ करोड ९९ लाख विनियोजन गरेको छु ।

१६५ निजामती सेवा, प्रहरी सेवा, सैनिक सेवा र अन्य सरकारी सेवाहरुलाई समावेशी, सेवामूलक र उत्तरदायी बनाउन सम्बन्धित कानूनहरुमा सुधार गरिनेछ ।

१६६ सरकारी काम–कारवाहीलाई छिटो–छरितो एवं प्रभावकारी बनाउन विद्युतीय सरकारी कार्य संचालन प्रणाली सम्बन्धी गुरुयोजना लागू गरिनेछ । यसका लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरेको छु ।

१६७ नागरिकता एवं राहदानी वितरण अभिलेखलाई कम्प्यूटर संजालमा आबद्ध गरी सेवा दिने कार्यलाई अघि बढाइनेछ ।

१६८ विदेश यात्रा गर्नुअघि पूर्वाधारको रुपमा गर्नुपर्ने कार्यहरुका लागि आवश्यक पर्ने लिखतको प्रमाणीकरण, सक्कल बमोजिम नक्कल प्रमाणित र एफिडेभिट्स (Affidavits) जस्ता कार्यहरु सम्पादन गर्न "नोटरी पब्लिक परिषद्" को व्यवस्था गरिएको छ । यस्ता कागजात तयार तथा प्रमाणित गर्न केन्द्रमै धाउनुपर्ने बाध्यतालाई कम गर्न हरेक जिल्लामा रहेका नोटरी पव्लिक सम्वन्धी काम गर्न योग्य व्यक्तिलाई नोटरी पब्लिकको प्रमाणपत्र वितरण गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।

१६९ सदाचार र कार्यदक्षता प्रवर्द्धन गर्न मद्दत पुग्ने र समयोचित जीवननिर्वाह गर्न धान्ने गरी समय–समयमा राष्ट्र सेवकहरुको तलवमान पुनरावलोकन हुनु जरुरी छ । यस अनुरुप उच्चस्तरीय तलब आयोग, २०६१ ले दिएको प्रतिवेदनका सिफारिशहरु आर्थिक वर्ष २०६६।६७ को प्रारम्भमा पूर्ण रुपमा लागू गर्ने नयाँ कार्ययोजना सहित आगामी आर्थिक वर्षमा चालु आर्थिक वर्षमा दिइएको १० प्रतिशत भत्तालाई तलबमा गाभी थप सरदर १७ प्रतिशत समेत गरी सरदर २७ प्रतिशतले शुरु तलवमा बृद्धि गरेको छु । राष्ट्रसेवकहरुको नयाँ तलबमान २०६४ साउन १ गते देखि लागू हुनेछ ।

१७० भ्रष्टाचार नियन्त्रणको दृष्टिले संवेदनशील निकाय र क्षेत्रहरुको पहिचान तथा अनियमितता र भ्रष्टाचारका दृष्टिले जोखिम भनी पहिचान भएका क्षेत्रलाई सदाचारको द्वीपको रुपमा रुपान्तरण गर्ने जस्ता कार्यका अतिरिक्त भ्रष्टाचार र अनुचित तथा अनियमित कार्य सम्वन्धी अनुसन्धान र अभियोजनलाई छिटो–छरितो र तथ्यपरक वनाइनेछ । नागरिक समाज तथा गैर–सरकारी संस्थाहरुको सहयोग र संलग्नतामा भ्रष्टाचारविरुद्ध शुन्य सहनशीलताको अभियान संचालन गरिनेछ ।

१७१ नेपाली सेनाको नियमित कार्यको लागि रु १० अर्व ८९ करोड विनियोजन गरेको छु । नेपाली सेना संलग्न रही आएको राष्ट्रिय निकुन्ज तथा बन्यजन्तु आरक्षणको सुरक्षा तथा विकास निर्माणका कामका लागि सम्बन्धित मन्त्रालयहरुमा आवश्यक रकम विनियोजन गरेको छु ।

१७२ वैदेशिक सहायता परिचालनमा राष्ट्रिय हितलाई सर्वोपरि मानिनेछ । दिगो शान्ति स्थापनामा टेवा पुऱ्याउने विकास निर्माणका काममा द्विपक्षीय र बहुपक्षीय सहायता परिचालन गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

१७३ प्रस्तुत बजेटको प्रभावकारी कार्यान्यवयनका लागि मन्त्रालय स्तरमा सम्बन्धित मन्त्रीको अध्यक्षतामा महिनाको ७ गते अनिवार्य रुपमा प्रगति समीक्षा गर्ने र प्रत्येक दुई महिनामा अर्थ मन्त्रालयमा सबै सम्बन्धित सचिवहरुको सहभागितामा अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने व्यवस्थालाई आगामी वर्ष पनि निरन्तरता दिने व्यवस्था मिलाएको छु ।

१७४ सबै मन्त्रालय तथा संवैधानिक निकायहरुले आ–आफ्नो बार्षिक कार्यक्रम र योजना साउन महिना भित्र सार्वजनिक गर्ने व्यवस्था गरिएको छ । प्रथम चौमासिक अवधिभित्रै कार्यक्रम स्वीकृत गरी कार्य आदेश दिने व्यवस्था मिलाइएको छ । प्रत्येक मन्त्रालयले आफ्नो वार्षिक प्रगति तथा वित्तीय विवरण आर्थिक वर्ष सकिएको चार महिनाभित्र प्रकाशित गर्नुपर्ने व्यवस्था अनिवार्य गरिनेछ ।

१७५ खर्च गर्ने निकायमा साउन १५ गते भित्र स्वीकृत कार्यक्रम र अख्तियारी पुग्नुपर्ने व्यवस्थालाई अनिवार्य गराइएको छ । स्थानीय निकायहरुमा जाने नि:शर्त अनुदानको अख्तियारी साउन ७ गतेभित्र अर्थ मन्त्रालयबाट सिधै पठाइनेछ र कर्णाली अञ्चल र बाजुरा जिल्लामा जाने पूँजीगत बजेट अर्को वर्षको कार्तिक मसान्तमा मात्र फ्रिज गर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

सभामुख महोदय,

१७६ मैले माथि प्रस्तुत गरेका नीति र कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न कूल रु. १६८ अर्ब ९९ करोड ५६ लाख विनियोजन गरेको छु । कूल खर्च मध्ये चालु खर्च रु. ९८ अर्ब १७ करोड २४ लाख ९१ हजार, पूँजीगत खर्च रु. ५५ अर्ब २६ करोड १६ लाख ८२ हजार र साँवा भुक्तानी रु. १५ अर्ब ५६ करोड १४ लाख २७ हजार हुने अनुमान छ । यो खर्च अनुमान आर्थिक वर्ष २०६३।६४ को कूल विनियोजनको तुलनामा १७.४ प्रतिशतले र संशोधित खर्च अनुमानको तुलनामा २८.२ प्रतिशतले बढी छ । संशोधित खर्च अनुमानको तुलनामा चालु खर्चतर्फ २२.२ प्रतिशत, पूँजीगत खर्च तर्फ ५१.९ प्रतिशत र साँवा भुक्तानी तर्फ २.८ प्रतिशतले बढी छ ।

१७७ कूल खर्चमध्ये साधारण प्रशासनतर्फ रु. ९३ अर्व ७४ करोड ३० लाख ४५ हजार र विकास कार्यक्रमसँग सम्वन्धित खर्च रु. ७५ अर्व २५ करोड २५ लाख ५५ हजार प्रस्ताव गरेको छु ।

१७८ आगामी वर्ष अनुमान गरिएको खर्च व्यहोर्ने स्रोतमध्ये राजस्वको वर्तमान स्रोतबाट रु. ९९ अर्व ६० करोड ५९ लाख ५६ हजार व्यहोरिनेछ । यसैगरी वैदेशिक अनुदानबाट रु.२७ अर्व ४६ करोड ९ लाख १४ हजार र वैदेशिक ऋणबाट रु. १७ अर्व ३६ करोड ७४ लाख ३० हजार गरी कूल ४४ अर्व ८२ करोड ८३ लाख ४४ हजार वैदेशिक सहयोग परिचालन हुनेछ । यी दुवै स्रोतबाट परिचालन गर्दा पनि रु. २४ अर्व ५६ करोड १३ लाख रकम न्यून हुन जानेछ ।

सभामुख महोदय,

राजस्व नीति तथा कार्यक्रम

१७९ राजस्व सम्बन्धी नीतिहरु तर्जुमा गर्दा राजस्व परामर्श समिति, उद्योग व्यवसाय क्षेत्रका संघ संस्थाहरु, विभिन्न वस्तुगत संगठनहरु, पेशाविदहरु र विज्ञहरुले दिएका सुझावहरुलाई आधार बनाएको छु । लगानीको वातावरणमा सुधार ल्याउने, स्वदेशी कच्चापदार्थमा आधारित उद्योग तथा निर्यातको पुनरोत्थानमा सहयोग गर्ने विषयलाई उच्च महत्व दिएको छु । नेपाल पक्ष रहेका वहुपक्षीय तथा द्विपक्षीय सन्धि सम्झौतामा नेपालले जनाएका प्रतिवद्धता पूरा गर्न राजस्व नीति तथा दरहरुमा परिमार्जन गरेको छु ।

१८० उद्योग व्यवसायहरुले आयकर प्रयोजनका लागि नोक्सानी सार्न पाउने व्यवस्थामा गरेको परिवर्तन, पर्यटन उद्योगहरुको लागत कम गर्न दिइने भन्सार छुट सुविधाको बारेमा मैले माथि नै उल्लेख गरिसकेको छु । निर्यातकर्ताको लागत कम गर्न भन्सार

फिर्ता प्रणालीमा गरिने सुधारका बारेमा पनि उल्लेख गरिसकेको छु । अब म राजस्व सम्बन्धी थप नीति र सुधार कार्यक्रमहरु प्रस्तुत गर्न चाहन्छु ।

१८१ निकासी व्यापारमा हाल देखापरेको मन्दीलाई ध्यानमा राखी जस्ता पाता, सिन्थेटिक यार्न, प्लाष्टिकका सामानहरु, जि.आई. पाइप, राइस ब्रान र खुदो (मोलासिस) मा लागि आएको निकासी महसुल हटाइएको छ भने वनस्पति घिउको हालको निकासी महसुल दरलाई ५० प्रतिशत घटाइएको छ ।

१८२ नेपालमा उत्पादन नहुने प्याकिङ्ग मेटेरियल प्रयोग गरिएको वस्तु निकासी गर्दा वण्डेड वेयर हाउस र नगद धरौटीको सुविधा दिने व्यवस्था गरिएको छ ।

१८३ हवाई सेवा संचालकहरुद्वारा हवाइजहाजको इञ्जिन मर्मत गर्न पठाई अस्थायी प्रतिस्थापन स्वरुप इञ्जिन पैठारी गर्दा बैङ्क ग्यारेण्टीको सुविधा दिइने छ ।

१८४ निजी तथा सरकारी अस्पतालले आयात गर्ने माइक्रोबस वा मिनिबसमा बिरामी शैया (बेड सिट) को आधारमा ५० प्रतिशत भन्सार सहुलियत दिइनेछ । साथै निजी अस्पतालहरुले तोकिएबमोजिम आयात गर्ने एम्बुलेन्स र शबवाहनमा भन्सार महसुल एक प्रतिशत मात्र लिने प्रस्ताव गरेको छु ।

१८५ मूल्यवृद्धिको स्थितिलाई दृष्टिगत गरी सीमान्त आय भएका व्यक्तिहरुलाई राहत दिन कर छुट हुने आयको सीमा वढाई व्यक्तिलाई एक लाख पन्ध्र हजार र दम्पत्तिलाई एक लाख चालिस हजार पु¥याएको छु ।

१८६ एक आयवर्षको व्यावसायिक नोक्सानी जलविद्युत् तथा पूर्वाधार उद्योगका हकमा १२ आयवर्ष सम्म र अन्य व्यवसायका हकमा ७ आयवर्ष सम्म कट्टा गर्न पाउने व्यवस्था मिलाइएको छ ।

१८७ आर्थिक वर्ष २०६२।६३ सम्म घरवहाल आय भएका तर सो आयमा आयकर ऐन, २०५८ वमोजिम कर नतिरेका व्यक्तिले २०६४ पुस मसान्त भित्र त्यस्तो घर वहाल आयको १५ प्रतिशत रकम बुझाएमा सो आयमा लाग्ने जरिवाना र शुल्क मिन्हा हुने ब्यवस्था गरेको छु ।

१८८ २०६४ पुस मसान्तसम्म आयकर छुट भएका बाहेक अन्य सहकारी संघ/संस्थाले पेश गर्न बाँकी आय विवरण र आयकर बुझाएमा सोमा लाग्ने शुल्क र ब्याज मिन्हा दिने व्यवस्था मिलाएको छु ।

१८९ सामान्य वीमा व्यवसाय गर्ने व्यक्तिहरुले वीमा ऐन तथा नियमावली बमोजिम राख्नु पर्ने जगेडा कोषमा राखेको रकम खर्च कट्टी पाउने र यस अघि त्यस्तो रकम खर्च नदिएको कारणले थप हुन गएको कर मिन्हा हुने व्यवस्था मिलाएको छु ।

१९० मूल्य अभिबृद्धि कर फिर्ता प्रक्रियालाई छिटोछरितो बनाउन नियमित निर्यातकर्ताको हैसियतले कर फिर्ता माग गरेकोमा माग गरेको मितिले ३० दिन भित्र कर फिर्ता दिने ब्यवस्था मिलाएको छु ।

१९१ विद्युत सेवा नपुगेका क्षेत्रका जनतालाई राहत दिन र सौर्य ऊर्जालाई प्रश्रय प्रदान गर्न वैकल्पिक ऊर्जा प्रवर्द्धन केन्द्रको सिफारिसमा सौर्य शक्तिबाट ऊर्जा उत्पादन गर्ने संयन्त्र तथा उपकरणमा प्रयोग हुने ब्याट्रीमा समेत मूल्य अभिबृद्धि कर छुट प्रदान गरिनुका साथै त्यस्तो व्याट्री स्थानीय उद्योगले उत्पादन गरी बिक्री गर्ने भएमा शुन्यदरको सुविधा प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु ।

१९२ कपडा, टायरट्यूब तथा काठको काँटी प्रयोग गर्ने सलाई उद्योगलाई आफ्नो उत्पादन गरेको वस्तु विक्री गर्दा असूल भएको करवाट खरीदमा तिरेको कर घटाउदा तिर्नुपर्ने देखिएको कर वरावरको सवै रकम र चिनी तथा मैदा उद्योगलाई उपरोक्त बमोजिम हुने वरावरको ५० प्रतिशत रकम फिर्ता दिने व्यवस्था मिलाएको छु ।

१९३ स्वयं निष्काशन प्रणाली अन्तर्गत उत्पादन भई बिदेश निकासी हुने वस्तुहरुमा लाग्ने अन्तःशुल्क रकम बापत बैंक ग्यारेन्टी वा नगद धरौटी राख्नुपर्ने व्यवस्था हटाएको छु ।

१९४ करदाताहरुको सर्वोपरी हितलाई ध्यानमा राख्दै करप्रशासनलाई सहज गराउन अन्तःशुल्कतर्फ स्वयं निष्काशन प्रणाली अन्तर्गत उत्पादन तथा बिक्री हुने वस्तुको निष्काशन तथा सेवाको बिकी भएपछिको महिनाको ७ गतेको सट्टा २५ गतेभित्र अन्तःशुल्क दाखिला गर्ने व्यवस्था मिलाएको छु ।

१९५ विगतमा रहेको असहज परिस्थितिका कारण रुग्ण बन्न पुगेका ईट्टा उद्योगहरुलाई राहत दिने उद्देश्यले त्यस्ता उद्योगहरुको २०६३ साल असार मसान्तसम्म तिर्न बांकी रहेको अन्तःशुल्क रकम २०६४ साल पुस मसान्तभित्र तिरेमा सोमा लाग्ने ब्याज, जरिवाना तथा विलम्व दस्तुर मिन्हा हुने व्यवस्था गरेको छु ।

१९६ चुरोट, मदिरा र सिमेण्टमा लागि आएको अन्तःशुल्कमा सामान्य वृद्धि गरिएको छ भने सबै प्रकारका रंगरोगनको पैठारी तथा आन्तरिक उत्पादनमा पनि अन्तःशुल्क लगाउने व्यवस्था गरेको छु ।

१९७ करदाताको सहुलियतको लागि विद्युतीय माध्यमबाट पनि कर विवरण पेश गर्ने, कर भुक्तानी गर्ने ब्यवस्था यसै आर्थिक वर्षभित्र गरिसक्ने गरी प्रशासनिक प्रक्रिया मिलाउन कानूनी ब्यवस्था गरिएको छ ।

१९८ जग्गा खरीद विक्रीको लिखत पारित गर्दा रु २५ हजार भन्दा माथिको थैली अंकमा लाग्ने रजिष्ट्रेशन दस्तुरमा ३३ प्रतिशतले कम गरिएको छ ।

१९९ नेपाल राष्ट्र बैंकबाट वित्तीय कारोवार गर्न स्वीकृति पाएका सहकारी संस्थाहरुले कर्जा लगानी गर्दा राख्ने दृष्टि वन्धकमा रजिष्ट्रेशन दस्तुर नलाग्ने व्यवस्था गरेको छु ।

२०० विगतको द्वन्दवाट व्यवसायमा नकारात्मक असर परेका तथा बन्द रहेका चलचित्रघरहरुलाई राहत प्रदान गर्न तथा पुनः संचालनमा ल्याउनको लागि प्रोत्साहित गर्न त्यस्ता चलचित्रघरहरुले २०६३ असार मसान्तसम्मको बुझाउन वांकी रहेको बक्यौता चलचित्र विकास शुल्क २०६४ पुस मसान्तभित्र दाखिला गरेमा सोमा लाग्ने जरिवाना मिन्हा हुने व्यवस्था मिलाइएको छ ।

२०१ नेपाली पत्रपत्रिकाले "हुलाक दर्ता समाचार पत्रपत्रिका" अन्तर्गत बुझाउनु पर्ने शुल्क मिनाहा गरेको छु । एफ एम रेडियोहरुले गाउँ गाउँमा सूचना प्रवाहका लागि गरेको योगदानको मुल्याङ्कन गर्दै यस वर्ष प्रदान गरिएको नविकरण शुल्क र रोयल्टीमा दिइएको छुट आगामी वर्षमा पनि कायम गरेको छु । यसै गरी टेलिभिजन संस्थाहरुलाई प्रदान गरिएको छुट पनि कायमै गरिनेछ ।

२०२ राजस्व नीतिमा गरिएको सुधार, करका दरहरुमा गरिएको परिवर्तन र प्रशासनिक सुधारबाट रु ४ अर्व ६ करोड १३ लाख थप राजस्व परिचालन भई खुद रु.२० अर्व ५० करोड न्यून हुन जानेछ ।

२०३ मैले माथि उल्लेख गरेको थप राजस्व पछि पनि न्यून हुन जाने रु.२० अर्व ५० करोड आन्तरिक ऋणबाट व्यहोरिने छ । आन्तरिक ऋणको यो स्तरबाट समष्टिगत आर्थिक सन्तुलन र स्थायित्वमा कुनै प्रतिकूल प्रभाव नपर्ने, निजीक्षेत्रको लागि साधन महंगो नहुने तथा अल्पकालीन एवं दिर्घकालीन सरकारी धितोपत्र सम्वन्धी कारोवारलाई क्रियाशील र प्रभावकारी वनाउन योगदान पुग्ने अपेक्षा गरेको छु ।

सभामुख महोदय,

२०४ प्रस्तुत बजेटको कार्यान्वयनबाट आगामी वर्ष समग्र आर्थिक वृद्धिदर ५ प्रतिशत हुने अनुमान गरिएको छ । मुद्रास्फीति दर ५ प्रतिशतको हाराहारीमा रहने अनुमान छ ।

२०५ प्रस्तावित बजेटको कार्यान्वयनको क्रममा मूल्य स्थिति लगायतका समष्टिगत आर्थिक परिसूचकहरुमा अपेक्षित प्रभाव पार्न र देशको अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार तथा शोधनान्तरको अवस्था दिगोरुपमा सुदृढ गराउन समेत सघाउ पुग्ने गरी नेपाल राष्ट्र बैंकले मौद्रिक नीति छिटै सार्वजनिक गर्नेछ ।

२०६ आगामी आर्थिक वर्षको आय–व्ययको विवरण तर्जुमा गर्ने क्रममा विभिन्न माध्यमबाट सहयोग पुऱ्याउनु हुने विभागीय माननीय मन्त्रीहरु, अन्तरिम व्यवस्थापिका–संसदका माननीय सदस्यहरु, आर्थिक समिति, राष्ट्रिय योजना आयोगका सदस्यहरु, राजनीतिक दलका नेताहरुप्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु । यसै गरी नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ लगायतका विभिन्न औद्योगिक तथा व्यावसायिक संघसस्थाका प्रतिनिधिहरु, पेशाविद्हरु, अर्थशास्त्रीहरु, र नागरिकहरुप्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

२०७ नेपालको सामाजिक–आर्थिक विकासको प्रयासमा निरन्तर सहयोग पुऱ्याउदै आएका मित्रराष्ट्र एवं दातृ समुदायप्रति नेपाल सरकारको तर्फबाट हार्दिक कृतज्ञता प्रकट गर्दछु । साथै, आगामी दिनमा समेत नेपालको विकासका लागि यस्तो सहयोग निरन्तर रुपमा प्राप्त हुने अपेक्षा गरेको छु ।

सम्माननीय सभामुख महोदय,

२०८ प्रस्तावित बजेट तर्जुमा गर्दा अन्तरिम व्यवस्थापिका–संसदका माननीय सदस्यहरु, राजनैतिक दल, विभिन्न संघसस्था तथा नागरिक समाजका प्रतिनिधिहरुबाट प्राप्त सुझाव एवं मागहरुलाई समेट्ने सक्दो प्रयास गरेको छु, तथापि साधनको कमी तथा

अर्थतन्त्रको वर्तमान अवस्थालाई दृष्टिगत गर्दा सबै आकांक्षालाई समेट्न नसकेकोमा मलाई दुःख लागेको छ ।

२०९ प्रस्तुत बजेटमा गरिएको आय व्यय अनुमानको वर्गिकृत विवरण अनूसुचीहरुमा प्रस्तुत गरेको छु । चालु आर्थिक वर्षको बजेटका नीति र कार्यक्रमहरुको मन्त्रालयगत प्रगति विवरण, सार्वजनिक संस्थानहरुको कार्य प्रगति विवरण, प्राविधिक तथा अन्य सहायता विवरण र व्ययको खर्च शिर्षकगत तथा स्रोतगत विवरणहरु छुट्टै पेश गरेको छु ।

२१० अन्त्यमा, यस बजेटको कार्यान्वयनबाट गरिबी निवारणतर्फ योगदान पुग्ने तथा देशमा लगानी–मैत्री वातावरणको प्रवर्द्धनमा सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरेको छु । यस बजेटले सामाजिक तथा भौतिक पूर्वाधारको विकास, स्थानीयस्तरमा आयआर्जन, रोजगारी लगायतका आर्थिक क्रियाकलापहरुमा अभिवृद्धि गर्न अनुकूल अवस्थाको सिर्जना गर्न सहयोग पुऱ्याउनेछ । यसका साथै हामी सबै नेपालीले खोज्दै आएको सार्वभौम अधिकार प्राप्ती र आफ्नो हक अधिकारको उपयोग गर्दै सम्मान र स्वतन्त्रतापूर्वक रहन वस्न पाउने अवसर सिर्जना हुने विश्वास लिएको छु । यस बजेटको सफल कार्यान्वयनमा सबै राजनैतिक दलहरु र सम्पूर्ण दिदी बहिनी तथा दाजुभाईहरुबाट सदा झै सहयोग र हौसला प्राप्त भई रहने आशा लिएको छु । धन्यवाद !

जय नेपाल ।

आय व्ययको विवरण

अनुसूची १

(रु हजारमा)

विवरण	आ.ब. २०६२/६३ को यथार्थ	आ.ब. २०६३/६४ को संशोधित अनुमान	आ.ब. २०६४/६५ को जम्मा अनुमान
राजस्व	**७२,२८,२०,८५**	**८६,१३,५४,६७**	**१,०३,६६,७२,५६**
कर राजश्व	५७,४२,६९,९५	७०,०४,६१,८५	८०,९६,२२,००
वर्तमान स्रोतबाट			७७,२८,१४,००
कर परिवर्तन तथा प्रशासनिक सुधारबाट			३,६८,०८,००
गैह्र कर राजश्व	१३,३४,१४,७३	१४,८४,३९,६८	२१,३४,९६,००
वर्तमान स्रोतबाट			२०,९६,९१,००
कर परिवर्तन तथा प्रशासनिक सुधारबाट			३८,०५,००
सांवा फिर्ता प्राप्ती	१,५१,३६,१७	१,२४,५३,१४	१,३५,५४,५६
कूल खर्च	**१,१०,८८,९१,५८**	**१,३१,८५,१०,००**	**१,६८,९९,५६,००**
चालु खर्च	६७,०१,७७,७८	८०,३३,१०,६८	९८,१७,२४,९१
पूंजीगत खर्च	२९,६०,६६,०४	३६,३७,९९,३२	५५,२६,१६,८२
सांवा भुक्तानी	१४,२६,४७,७६	१५,१४,००,००	१५,५६,१४,२७
वैदेशिक अनुदान अघिको बचत (+), न्यून (-)	**-३८,६०,७०,७३**	**-४५,७१,५५,३३**	**-६५,३२,८३,४४**
वैदेशिक सहायता (अनुदान)	**१३,८२,७४,९८**	**१५,९४,६०,००**	**२७,४६,०९,१४**
द्विपक्षीय	७,६१,७८,४४	९,०३,९४,२०	१२,९५,४६,६९
वहुपक्षीय	६,२०,९६,५४	६,९०,६५,८०	१४,५०,६२,४५
वैदेशिक अनुदान पछिको बचत (+), न्यून (-)	**-२४,७७,९५,७५**	**-२९,७६,९५,३३**	**-३७,८६,७४,३०**
न्यून पूर्ति गर्ने स्रोतहरु			
वैदेशिक सहायता (ऋण)	**८,२१,४३,०५**	**१०,३३,१०,००**	**१७,३६,७४,३०**
द्विपक्षीय	४,०६,२७	१,६२,२२,५०	१,६१,७०,००
वहुपक्षीय	८,१७,३६,७८	८,७०,८७,५०	१५,७५,०४,३०
आन्तरिक ऋण	**११,८३,४२,००**	**१७,९०,००,००**	**२०,५०,००,००**
नगद मौज्दातमा परिवर्तन (+वचत) (-न्यून)	**-४,७३,१०,७०**	**-१,५३,८५,३३**	

राजश्व अनुमान

आर्थिक वर्ष २०६४/६५

अनुसूची-२

(रु. हजारमा)

संकेत संख्या	शिर्षक	वर्तमान स्रोतबाट	कर परिवर्तन तथा प्रशासनिक सुधारबाट	जम्मा
१.१.०१.००	**वैदेशिक ब्यापारमा आधारित बस्तुगत कर**	**१८,९६,४१,००**	**५२,५२,००**	**१९,४८,९३,००**
१.१.०१.१०	**पैठारी महसुल**	**१५,०६,८१,००**	**५२,५२,००**	**१५,५९,३३,००**
१.१.०१.३०	**भारतीय अन्त:शुल्क फिर्ता**	**२,७०,००,००**	**०**	**२,७०,००,००**
१.१.०१.४०	**निकासी महसुल**	**७२,६०,००**	**०**	**७२,६०,००**
१.१.०१.६०	**भन्सारको अन्य आय**	**७,००,००**	**०**	**७,००,००**
१.१.०१.७०	**कृषि सुधार शुल्क**	**४०,००,००**	**०**	**४०,००,००**
१.१.०२.००	**बस्तु तथा सेवामा आधारित आन्तरिक वस्तुगत कर**	**३८,४३,१९,००**	**१,७४,३२,००**	**४०,१७,५१,००**
१.१.०२.१०	**मूल्य अभिवृद्धि कर**	**२८,७६,२०,००**	**८८,९९,००**	**२९,६५,१९,००**
१.१.०२.११	उत्पादन	३,६१,७८,००	११,०९,००	३,७२,८७,००
१.१.०२.१२	पैठारी	१७,९०,०५,००	५१,१५,००	१८,४१,२०,००
१.१.०२.१३	बिक्री वितरण	१,८६,९८,००	५,५८,००	१,९२,५६,००
१.१.०२.१४	ठेक्का तथा परामर्श	१,४०,६६,००	६,५८,००	१,४७,२४,००
१.१.०२.१५	पर्यटन व्यवसाय	६२,१५,००	२,१०,००	६४,२५,००
१.१.०२.१९	अन्य सेवा	३,३४,५८,००	१२,४९,००	३,४७,०७,००
१.१.०२.२०	**अन्त शुल्क**	**९,६६,९९,००**	**८५,३३,००**	**१०,५२,३२,००**
१.१.०२.२१	चुरोट	३,२७,६२,००	२२,५५,००	३,५०,१७,००
१.१.०२.२२	विडी	१९,००	०	१९,००
१.१.०२.२३	मदिरा	१,७३,३६,००	२८,१५,००	२,०१,५१,००
१.१.०२.२५	वियर	१,३८,५३,००	१७,५९,००	१,५६,१२,००
१.१.०२.२६	अन्य औद्योगिक उत्पादन	९०,७१,००	१३,८९,००	१,०४,६०,००
१.१.०२.२७	पैठारी अन्तशुल्क	२,२९,१०,००	२,६५,००	२,३१,७५,००
१.१.०२.२९	स्वाथ्य सेवा	७,४८,००	५०,००	७,९८,००
	अप्रत्यक्ष कर जम्मा	**५७,३९,६०,००**	**२,२६,८४,००**	**५९,६६,४४,००**
१.१.०३.००	**आयकर**	**१५,५२,९७,००**	**१,३३,९५,००**	**१६,८६,९२,००**
१.१.०३.१०	**संस्थागत आयकर**	**१०,३७,५१,००**	**९८,५५,००**	**११,३६,०६,००**
१.१.०३.११	सरकारी प्रतिष्ठानहरु	७१,२२,००	६,४३,००	७७,६५,००
१.१.०३.१२	पव्लिक लिमिटेड कम्पनीहरु	४,४९,३०,००	६२,८१,००	५,१२,११,००
१.१.०३.१३	प्राइभेट लिमिटेड कम्पनीहरु	२,२३,०२,००	६,९५,००	२,२९,९७,००
१.१.०३.१४	व्यक्तिगत वा एकलौटी फर्म	२,७०,७५,००	२१,२८,००	२,९२,०३,००
१.१.०३.१९	अन्य निकाय	२३,२२,००	१,०८,००	२४,३०,००
१.१.०३.२०	**पारिश्रमिक आयकर**	**२,३४,६०,००**	**१८,१७,००**	**२,५२,७७,००**
१.१.०३.२१	पारिश्रमिक	२,३४,६०,००	१८,१७,००	२,५२,७७,००
१.१.०३.५०	**लगानीमा आयकर**	**२,७७,३७,००**	**१७,२३,००**	**२,९४,६०,००**
१.१.०३.५१	बहाल	७५,५५,००	९,८६,००	८५,४१,००
१.१.०३.५२	व्याज	१,३५,४३,००	३,५३,००	१,३८,९६,००
१.१.०३.५३	पूजींगत लाभ	१,००	०	१,००
१.१.०३.५४	लाभांश	६६,३२,००	३,८४,००	७०,१६,००
१.१.०३.५९	लगानीको अन्य आय	६,००	०	६,००
१.१.०३.६०	**आकस्मिक लाभ कर**	**१,१६,००**	**०**	**१,१६,००**
१.१.०३.९०	**अन्य**	**२,३३,००**	**०**	**२,३३,००**
१.१.०४.००	**घर जग्गा तथा अन्य सम्पत्तीमा लाग्ने कर**	**४,३५,५७,००**	**७,२९,००**	**४,४२,८६,००**
१.१.०४.३०	**घर जग्गा रजिष्ट्रेशन**	**३,३४,६०,००**	**१,००**	**३,३४,६१,००**
१.१.०४.५०	**सवारी साधन कर**	**१,००,९७,००**	**७,२८,००**	**१,०८,२५,००**

संकेत संख्या	शिर्षक	वर्तमान स्रोतबाट	कर परिवर्तन तथा प्रशासनिक सुधारबाट	जम्मा
	प्रत्यक्ष कर जम्मा	१९,८८,५४,००	१,४१,२४,००	२१,२९,७८,००
	कर राजश्व जम्मा	७७,२८,१४,००	३,६८,०८,००	८०,९६,२२,००
१.१.०५.००	**दस्तुर तथा शुल्क**	**४,७८,७१,००**	**३८,००,००**	**५,१६,७१,००**
१.१.०५.१०	**फर्म रजिष्ट्रेशन दस्तुर**	**१७,२२,००**	**३,९८,००**	**२१,२०,००**
१.१.०५.२०	**एजेन्सी रजिष्ट्रेशन दस्तुर**	**१,६२,००**	**०**	**१,६२,००**
१.१.०५.३०	**हात हतियार रजिष्ट्रेशन दस्तुर**	**५७,००**	**०**	**५७,००**
१.१.०५.४०	**यातायात सम्वन्धी दस्तुर**	**८६,६०,००**	**३४,००,००**	**१,२०,६०,००**
१.१.०५.४१	सवारी इजाजत दस्तुर	३४,८०,००	०	३४,८०,००
१.१.०५.४२	सडक सुधार दस्तुर	२६,८०,००	२७,००,००	५३,८०,००
१.१.०५.४३	शहरी सडक निर्माण तथा संभार दस्तुर	२५,००,००	७,००,००	३२,००,००
१.१.०५.५०	**निकासी पैठारी इजाजत दस्तुर**	**३,३२,००**	**०**	**३,३२,००**
१.१.०५.६०	**परीक्षा दस्तुर**	**२,२४,००**	**२,००**	**२,२६,००**
१.१.०५.७०	**पासपोर्ट दस्तुर**	**२,३२,२५,००**	**०**	**२,३२,२५,००**
१.१.०५.८०	**पर्यटन शुल्क**	**७५,८०,००**	**०**	**७५,८०,००**
१.१.०५.८१	भिसा शुल्क	५६,८७,००	०	५६,८७,००
१.१.०५.८२	पर्वतारोहण तथा ट्रेकिङ शुल्क	१८,७२,००	०	१८,७२,००
१.१.०५.८३	अन्य शुल्क	२१,००	०	२१,००
१.१.०५.९०	**अन्य प्रशासनिक शुल्क**	**५९,०९,००**	**०**	**५९,०९,००**
१.१.०५.९५	टेलिफोन स्वामित्व तथा सेवा शुल्क	४३,९९,००	०	४३,९९,००
१.१.०५.९९	अन्य प्रशासनिक दस्तुर	१५,१०,००	०	१५,१०,००
१.१.०६.००	**दण्ड, जरिवाना र जफत**	**२०,९१,००**	**५,००**	**२०,९६,००**
१.१.०६.१०	**न्यायीक दस्तुर, दण्ड, जरिवाना र जफत**	**१३,००,००**	**५,००**	**१३,०५,००**
१.१.०६.२०	**प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत**	**७,९१,००**	**०**	**७,९१,००**
१.१.०७.००	**सरकारी सम्पत्ति, सेवा तथा बस्तुहरुको बिक्री तथा भाडावाट प्राप्त आय**	**१,२७,२५,००**	**०**	**१,२७,२५,००**
१.१.०७.१०	**जलस्रोत क्षेत्रको आय**	**४०,००**	**०**	**४०,००**
१.१.०७.११	पिउने पानी	२८,००	०	२८,००
१.१.०७.१२	सिंचाइ	११,००	०	११,००
१.१.०७.१३	विद्युत	१,००	०	१,००
१.१.०७.२०	**हुलाक क्षेत्रको आय**	**२०,११,००**	**०**	**२०,११,००**
१.१.०७.३०	**खाद्य कृषि क्षेत्रको आय**	**३,९३,००**	**०**	**३,९३,००**
१.१.०७.४०	**शिक्षा क्षेत्रको आय**	**२२,०७,००**	**०**	**२२,०७,००**
१.१.०७.५०	**वन क्षेत्रको आय**	**४६,५७,००**	**०**	**४६,५७,००**
१.१.०७.६०	**यातायात क्षेत्रको आय**	**९,८८,००**	**०**	**९,८८,००**
१.१.०७.७०	**सरकारी क्षेत्रको अन्य आय**	**२४,२९,००**	**०**	**२४,२९,००**
१.१.०८.००	**लाभांश**	**५,५५,७८,००**	**०**	**५,५५,७८,००**
१.१.०८.१०	**वित्तीय प्रतिष्ठान**	**३,५०,५५,००**	**०**	**३,५०,५५,००**
१.१.०८.२०	**व्यापारीक प्रतिष्ठान**	**८,००**	**०**	**८,००**
१.१.०८.३०	**औद्योगिक प्रतिष्ठान**	**७०,००**	**०**	**७०,००**
१.१.०८.४०	**सेवा मूलक प्रतिष्ठान**	**२,०४,४५,००**	**०**	**२,०४,४५,००**
१.१.०९.००	**ब्याज**	**१,४८,५२,००**	**०**	**१,४८,५२,००**
१.१.०९.१०	**वित्तीय प्रतिष्ठान**	**६,००,००**	**०**	**६,००,००**
१.१.०९.३०	**औद्योगिक प्रतिष्ठान**	**१२,१२,००**	**०**	**१२,१२,००**

संकेत संख्या	शिर्षक	वर्तमान स्रोतबाट	कर परिवर्तन तथा प्रशासनिक सुधारबाट	जम्मा
१.१.०९.४०	सेवा मूलक प्रतिष्ठान	१,२०,००,००	०	१,२०,००,००
१.१.०९.५०	अन्य	१०,४०,००	०	१०,४०,००
१.१.१०.००	**रोयल्टी र सरकारी सम्पत्ति बिक्री**	**६,५५,३७,००**	**०**	**६,५५,३७,००**
१.१.१०.१०	**रोयल्टी**	**२,०३,४५,००**	**०**	**२,०३,४५,००**
१.१.१०.११	खानी रोयल्टी	१,६४,००	०	१,६४,००
१.१.१०.१२	जलस्रोत सम्बन्धी रोयल्टी	१,३९,५०,००	०	१,३९,५०,००
१.१.१०.१३	क्यासिनो रोयल्टी	१४,२३,००	०	१४,२३,००
१.१.१०.१९	अन्य रोयल्टी	४८,०८,००	०	४८,०८,००
१.१.१०.२०	**बिक्री**	**४,५१,९२,००**	**०**	**४,५१,९२,००**
१.१.१०.२१	सरकारी घर जग्गा बिक्री	४३,००	०	४३,००
१.१.१०.२२	सरकारी सामान बिक्री	१,४९,००	०	१,४९,००
१.१.१०.२३	अन्य बिक्री	४,५०,००,००	०	४,५०,००,००
१.१.१२.००	**दातव्य तथा उपहार र विविध आय**	**१,१०,३७,००**	**०**	**१,१०,३७,००**
१.१.१२.१०	**दातव्य तथा उपहार**	**२,००**	**०**	**२,००**
१.१.१२.२०	**विविध आय**	**१,१०,३५,००**	**०**	**१,१०,३५,००**
	गैह्र कर राजश्व जम्मा	**२०,९६,९१,००**	**३८,०५,००**	**२१,३४,९६,००**
१.१.११.००	**सांवा फिर्ता**	**१,३५,५४,५६**	**०**	**१,३५,५४,५६**
१.१.११.१०	**वित्तीय प्रतिष्ठान**	**३,००,००**	**०**	**३,००,००**
१.१.११.३०	**औद्योगिक प्रतिष्ठान**	**१२,१४,५६**	**०**	**१२,१४,५६**
१.१.११.४०	**सेवा मूलक प्रतिष्ठान**	**१,१०,००,००**	**०**	**१,१०,००,००**
१.१.११.५०	**अन्य**	**१०,४०,००**	**०**	**१०,४०,००**
	सांवा फिर्ता प्राप्ती	**१,३५,५४,५६**	**०**	**१,३५,५४,५६**
	राजश्व जम्मा	**९९,६०,५९,५६**	**४,०६,१३,००**	**१,०३,६६,७२,५६**

आर्थिक वर्ष २०६४/६५ को
व्यय अनुमानको सारांश

अनुसूची-३
(रु.हजारमा)

विवरण	२०६२/६३ को यथार्थ खर्च	२०६३/६४ को संशोधित अनुमान	२०६४/६५ को अनुमान
कूल खर्च	**१,१०,८८,९१,५८**	**१,३१,८५,१०,००**	**१,६८,९९,५६,००**
चालु खर्च	६७,०१,७७,७८	८०,३३,१०,६८	९८,१७,२४,९१
पूँजीगत खर्च	२९,६०,६६,०४	३६,३७,९९,३२	५५,२६,१६,८२
सांवा भुक्तानी	१४,२६,४७,७६	१५,१४,००,००	१५,५६,१४,२७
केन्द्रीयस्तर चालु खर्च	**६०,५१,५०,३९**	**७१,७९,११,९७**	**८८,७९,६३,३६**
केन्द्रीयस्तर पूंजीगत खर्च	**२३,४५,५२,६९**	**२७,३७,०८,३३**	**४१,०४,२५,५१**
केन्द्रीयस्तर सांवा भुक्तानी खर्च	**१४,२६,४७,७६**	**१५,१४,००,००**	**१५,५६,१४,२७**
केन्द्रीयस्तर जम्मा	९८,२३,५०,८४	१,१४,३०,२०,३०	१,४५,४०,०३,१४
जिल्लास्तर चालु खर्च	**६,५०,२७,३९**	**८,५३,९८,७१**	**९,३७,६१,५५**
जिल्लास्तर पूंजीगत खर्च	**६,१५,१३,३५**	**९,००,९०,९९**	**१४,२१,९१,३१**
जिल्लास्तर जम्मा	१२,६५,४०,७४	१७,५४,८९,७०	२३,५९,५२,८६
संचित कोष माथि व्ययभार हुने जम्मा	**२०,७६,२०,७७**	**२१,४४,०७,५८**	**२३,४८,८९,९८**
चालु खर्च	६,४९,७३,०१	६,३०,०७,५८	७,९२,७५,७१
सांवा भुक्तानी खर्च	१४,२६,४७,७६	१५,१४,००,००	१५,५६,१४,२७
संचित कोषबाट विनियोजन हुने जम्मा	**९०,१२,७०,८१**	**१,१०,४१,०२,४२**	**१,४५,५०,६६,०२**
चालु खर्च	६०,५२,०४,७७	७४,०३,०३,१०	९०,२४,४९,२०
पूंजीगत खर्च	२९,६०,६६,०४	३६,३७,९९,३२	५५,२६,१६,८२
साधारण खर्च	**७०,८५,११,२०**	**७८,११,९८,६८**	**९३,७४,३०,४५**
बिकास खर्च	**४०,०३,८०,३८**	**५३,७३,११,३२**	**७५,२५,२५,५५**

आर्थिक वर्ष २०६४/६५ को संवैधानिक निकाय/मन्त्रालयगत व्यय अनुमान

अनुसूची-४

(रु.हजारमा)

अनुदान संख्या	विवरण	चालु खर्च	पूंजीगत तथा सांवा भुक्तानी खर्च	जम्मा	नगद			वस्तुगत तथा सोझै भुक्तानी
					नगद जम्मा	नेपाल सरकार	वैदेशिक सहयोग नगद	
१३	संसद	३२,७७,१०	२,७१,५०	३५,४८,६०	३५,४८,६०	३५,४८,६०	०	०
१४	अदालत	७०,१४,४८	२६,८४,५२	९६,९९,००	९५,६२,८३	९५,६२,८३	०	१,३६,१७
१५	अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग	७,६३,३५	३०,००	७,९३,३५	७,९३,३५	७,९३,३५	०	०
१६	महालेखा परीक्षकको कार्यालय	९,३२,२२	९८,७५	१०,३०,९७	१०,३०,९७	१०,३०,९७	०	०
१७	लोक सेवा आयोग	८,३२,३०	५,७०,००	१४,०२,३०	१४,०२,३०	१४,०२,३०	०	०
१८	निर्वाचन आयोग	१,६४,९९,०३	८७,००	१,६५,८६,०३	१,६५,८६,०३	९७,८६,०३	६८,००,००	०
१९	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१५,१६,२६	३,४७,४०	१८,६३,६६	१७,९९,७६	१७,९९,७६	०	६३,९०
२०	न्याय परिषद्	६७,६४	१२,२०	७९,८४	७९,८४	७९,८४	०	०
२१	राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग	६,७२,००	६,००	६,७८,००	३,०६,००	३,०६,००	०	३,७२,००
२७	राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्र	३,१३,६९	६,२५	३,१९,९४	३,१९,९४	३,१९,९४	०	०
३०	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	१९,६३,६६	१,८४,६१,१४	२,०४,२४,८०	२,०४,२४,८०	२८,७७,६७	१,७५,४७,१३	०
३५	अर्थ मन्त्रालय	८३,२८,००	५२,८५,०५	१,३६,१३,०५	१,३३,८८,०५	१,१५,४३,८५	१८,४४,२०	२,२५,००
३८	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	९५,७२,७३	३३,६०,९४	१,२९,३३,६७	१,२२,९९,१३	१,१९,९९,१३	३,००,००	६,३४,५४
३९	कानून, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालय	३,७७,१४	१,०७,९५	४,८५,०९	४,८५,०९	४,८५,०९	०	०
४०	कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	३,५८,४२,२६	५९,२६,२७	४,१७,६८,५३	३,७१,४६,३५	२,७२,१३,६१	९९,३२,७४	४६,२२,१८
४५	गृह मन्त्रालय	९,९७,३८,२५	६७,३८,२४	१०,६४,७६,४९	१०,६४,७६,४९	१०,६३,७६,४९	१,००,००	०
४७	जलस्रोत मन्त्रालय	५९,८१,८७	३,६५,४९,२१	४,२५,३१,०८	४,१०,१२,५२	२,७६,५०,९१	१,३३,६१,६१	१५,१८,५६
४८	भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	१,२१,६३,७७	१३,३९,००,०४	१४,६०,६३,८१	१२,३७,३२,३०	७,६०,४२,५४	४,७६,८९,७६	२,२३,३१,५१
४९	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	२९,३१,४३	३०,२३,८७	५९,५५,३०	५९,५५,३०	५९,५५,३०	०	०
५०	परराष्ट्र मन्त्रालय	१,१०,१९,५७	४,२९,८२	१,१४,४९,३९	१,१४,४९,३९	१,१४,४९,३९	०	०
५५	भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय	८१,५७,२१	१६,२३,३०	९७,८०,५१	९०,९१,५१	९०,९१,५१	०	६,८९,००
५६	महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	४९,३९,७२	६,१६,२४	५५,५५,९६	५५,५५,९६	३७,४७,९०	१८,०८,०६	०
५८	रक्षा मन्त्रालय	१०,१९,०२,३८	७२,६३,१६	१०,९१,६५,५४	१०,९१,६५,५४	१०,९१,६५,५४	०	०
५९	बन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	२,००,३८,७९	३१,२३,४०	२,३१,६२,१९	२,१९,१९,२९	२,०६,८३,२१	१२,३६,०८	१२,४२,९०
६१	वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	२७,८८,४३	१,१५,६४,८५	१,४३,५३,२८	६१,८०,१२	५१,५६,७९	१०,२३,३३	८१,७३,१६
६२	शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय	१९,१०,८०	१,००,३३,००	१,१९,४३,८०	१,१९,४३,८०	५४,४३,८०	६५,००,००	०
६५	शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय	२५,७४,४५,१९	२,६४,५४,८१	२८,३९,००,००	२७,७५,४२,१६	२०,६३,५९,१०	७,११,८३,०६	६३,५७,८४
६६	सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	१६,२०,५०	७३,२५	१६,९३,७५	१६,९३,७५	१६,९३,७५	०	०
६७	सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय	१,३६,०६,७९	७६,८६,२०	२,१२,९२,९९	१,५६,४२,९९	१,५१,०३,१९	५,३९,८०	५६,५०,००
६९	स्थानीय विकास मन्त्रालय	३,१७,१४,०२	९,९१,२५,५४	१३,०८,३९,५६	११,७३,१९,४७	७,१७,२०,५७	४,५५,९८,९०	१,३५,२०,०९
७०	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	९,१७,१९,१३	२,९२,६६,७०	१२,०९,८५,८३	९,८३,०८,८४	५,९१,५०,८५	३,९१,५७,९९	२,२६,७६,९९
७१	श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	२०,२४,४२	३,९३,८८	२४,१८,३०	२४,१८,३०	२४,१८,३०	०	०
७२	राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	३१,८५,१६	११,१४,८४	४३,००,००	४०,७३,३६	३०,५६,५६	१०,१६,८०	२,२६,६४
८१	अर्थ मन्त्रालय - आन्तरिक ऋण भुक्तानी	४,६६,५८,८९	७,२८,१६,२७	११,९४,७५,१६	११,९४,७५,१६	११,९४,७५,१६	०	०

अनुदान संख्या	विवरण	चालु खर्च	पूंजीगत तथा सांवा भुक्तानी खर्च	जम्मा	नगद			वस्तुगत तथा सोझै भुक्तानी
					नगद जम्मा	नेपाल सरकार	वैदेशिक सहयोग नगद	
८२	अर्थ मन्त्रालय - वैदेशिक ऋण भुक्तानी (बहुपक्षीय)	२,३३,८२,००	५,८१,८१,००	८,१५,६३,००	८,१५,६३,००	८,१५,६३,००	०	०
८३	अर्थ मन्त्रालय - वैदेशिक ऋण भुक्तानी (द्विपक्षीय)	३७,९१,००	२,४६,१७,००	२,८४,०८,००	२,८४,०८,००	२,८४,०८,००	०	०
८७	अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	१०,५१,०९,८७	१०,५१,०९,८७	६,०१,७०,००	१,८४,७८,००	४,१६,९२,००	४,४९,३९,८७
९०	अर्थ मन्त्रालय-सेवानिवृत्त सुविधा तथा कर्मचारी सुविधा	११,२५,७५,००	०	११,२५,७५,००	११,२५,७५,००	११,२५,७५,००	०	०
९५	अर्थ मन्त्रालय - विविध	३,४४,५८,७३	३,१२,७१,६३	६,५७,३०,३६	६,३८,५८,७३	५,८१,५८,७३	५७,००,००	१८,७१,६३
	जम्मा	९८,१७,२४,९१	७०,८२,३१,०९	१,६८,९९,५६,००	१,५५,४७,०४,०२	१,२४,१६,७२,५६	३१,३०,३१,४६	१३,५२,५१,९८

राजश्व असूली विवरण

अनुसूची-५
(रु. हजारमा)

संकेत संख्या	शिर्षक	आर्थिक वर्ष २०६२/६३ को यथार्थ	आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को संशोधित अनुमान
१.१.०१.००	**वैदेशिक ब्यापारमा आधारित बस्तुगत कर**	**१५,३४,३६,७६**	**१६,९१,११,८९**
१.१.०१.१०	***पैठारी महसुल***	**११,७४,४५,१९**	**१३,५७,४९,९९**
१.१.०१.३०	***भारतीय अन्त:शुल्क फिर्ता***	**२,३१,४४,३२**	**२,१७,६१,००**
१.१.०१.४०	***निकासी महसुल***	**६२,५१,७४**	**६९,२८,१६**
१.१.०१.५०	***निकासी सेवा शुल्क***	**१,१०**	**०**
१.१.०१.६०	***भन्सारको अन्य आय***	**१२,०४,७९**	**६,२६,८८**
१.१.०१.७०	***कृषि सुधार शुल्क***	**५३,८७,६२**	**४०,४५,८६**
१.१.०१.९०	***अन्य आय***	**२,००**	**०**
१.१.०२.००	**बस्तु तथा सेवामा आधारित आन्तरिक वस्तुगत कर**	**२८,१२,१८,४३**	**३४,७४,१२,०९**
१.१.०२.१०	***मूल्य अभिवृद्धि कर***	**२१,६१,३०,४३**	**२६,०५,५०,०१**
१.१.०२.११	उत्पादन	२,८९,९८,६२	३,२५,७७,९५
१.१.०२.१२	पैठारी	१३,४६,२५,४१	१६,२८,६९,८३
१.१.०२.१३	बिक्री वितरण	१,३५,७३,६७	१,६६,९०,०९
१.१.०२.१४	ठेक्का तथा परामर्श	१,१६,६८,४७	१,२७,६२,०१
१.१.०२.१५	पर्यटन व्यवसाय	४५,०८,८०	५५,६८,४८
१.१.०२.१९	अन्य सेवा	२,२७,५५,४६	३,००,८१,६५
१.१.०२.२०	***अन्त शुल्क***	**६,५०,६९,४०**	**८,६८,६२,०८**
१.१.०२.२१	चुरोट	२,४०,५३,९४	२,७४,०७,३०
१.१.०२.२२	विडी	३६,७९	१६,९५
१.१.०२.२३	मदिरा	१,६२,६९,८२	१,७८,४६,४७
१.१.०२.२५	वियर	१,०५,०३,४४	१,३८,२६,७४
१.१.०२.२६	अन्य औद्योगिक उत्पादन	३३,०२,२०	९२,६३,६१
१.१.०२.२७	पैठारी अन्तशुल्क	१,०८,९८,३१	१,७४,५५,१९
१.१.०२.२८	वैदेशिक रोजगार सेवा शुल्क	४,९०	३,८३,३०
१.१.०२.२९	स्वाथ्य सेवा	०	६,६२,५२
१.१.०२.७०	***हवाई उडान कर***	**१८,६०**	**०**
१.१.०२.७१	आन्तरिक हवाई उडान कर	१८,६०	०
	अप्रत्यक्ष कर जम्मा	**४३,४६,५५,१९**	**५१,६५,२३,९८**
१.१.०३.००	**आयकर**	**१०,९३,३५,२०**	**१४,६०,७४,४८**
१.१.०३.१०	***संस्थागत आयकर***	**७,५७,६५,३०**	**९,७२,२३,१२**
१.१.०३.११	सरकारी प्रतिष्ठानहरु	१९,५७,७४	६६,४४,८७
१.१.०३.१२	पव्लिक लिमिटेड कम्पनीहरु	३,४०,५५,८२	४,३८,२६,१९
१.१.०३.१३	प्राइभेट लिमिटेड कम्पनीहरु	१,७०,३०,२७	१,९६,८०,९०
१.१.०३.१४	व्यक्तिगत वा एकलौटी फर्म	१,९५,८७,९१	२,४९,९१,२७
१.१.०३.१९	अन्य निकाय	३१,३३,५६	२०,७९,८९
१.१.०३.२०	***पारिश्रमिक आयकर***	**१,७७,११,२९**	**२,१६,२८,५४**
१.१.०३.२१	पारिश्रमिक	१,७७,११,२९	२,१६,२८,५४
१.१.०३.५०	***लगानीमा आयकर***	**१,५४,६५,५५**	**२,६९,२३,९०**
१.१.०३.५१	बहाल	५२,८४,५७	७३,०९,०८
१.१.०३.५२	व्याज	७७,४८,२०	१,३६,०३,९१
१.१.०३.५३	पूर्जीगत लाभ	६,५७	९५
१.१.०३.५४	लाभांश	२४,२५,८५	६०,०४,५५
१.१.०३.५९	लगानीको अन्य आय	३६	५,४१

संकेत संख्या	शिर्षक	आर्थिक वर्ष २०६२/६३ को यथार्थ	आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को संशोधित अनुमान
१.१.०३.६०	*आकस्मिक लाभ कर*	८८,१०	९९,६३
१.१.०३.९०	*अन्य*	३,०४,९६	१,९९,२९
१.१.०४.००	घर जग्गा तथा अन्य सम्पत्तीमा लाग्ने कर	३,०२,७९,५६	३,७८,६३,३९
१.१.०४.३०	*घर जग्गा रजिष्ट्रेशन*	२,१८,०३,१२	२,८६,३५,३७
१.१.०४.४०	*घर जग्गा कर*	४	०
१.१.०४.५०	*सवारी साधन कर*	८४,७६,४०	९२,२८,०२
	प्रत्यक्ष कर जम्मा	१३,९६,१४,७६	१८,३९,३७,८७
	कर राजश्व जम्मा	५७,४२,६९,९५	७०,०४,६१,८५
१.१.०५.००	दस्तुर तथा शुल्क	४,१५,३८,४९	४,४६,०९,०२
१.१.०५.१०	*फर्म रजिष्ट्रेशन दस्तुर*	१३,९४,८६	१७,६८,३१
१.१.०५.२०	*एजेन्सी रजिष्ट्रेशन दस्तुर*	८२,१८	१,१९,७६
१.१.०५.३०	*हात हतियार रजिष्ट्रेशन दस्तुर*	३७,५८	४६,३२
१.१.०५.४०	*यातायात सम्वन्धी दस्तुर*	६७,६९,८६	७५,९६,५८
१.१.०५.४१	सवारी इजाजत दस्तुर	२८,६२,७१	३०,५२,७१
१.१.०५.४२	सडक सुधार दस्तुर	२२,७६,५८	२३,५०,५०
१.१.०५.४३	शहरी सडक निर्माण तथा संभार दस्तुर	१६,३०,५७	२१,९३,३७
१.१.०५.५०	*निकासी पैठारी इजाजत दस्तुर*	२,५६,२२	३,१५,१०
१.१.०५.६०	*परीक्षा दस्तुर*	२,३७,६५	२,०५,१३
१.१.०५.७०	*पासपोर्ट दस्तुर*	२,२३,९०,३७	२,२८,०३,७४
१.१.०५.८०	*पर्यटन शुल्क*	५४,२६,६६	६७,९६,५७
१.१.०५.८१	भिसा शुल्क	५१,०७,३९	५२,१७,०२
१.१.०५.८२	पर्वतारोहण तथा ट्रेकिङ शुल्क	३,११,८०	१५,५९,७६
१.१.०५.८३	अन्य शुल्क	७,४७	१९,७९
१.१.०५.९०	*अन्य प्रशासनिक शुल्क*	४९,४३,११	४९,५७,५१
१.१.०५.९५	टेलिफोन स्वामित्व तथा सेवा शुल्क	२९,०७,४१	३५,१९,१८
१.१.०५.९९	अन्य प्रशासनिक दस्तुर	२०,३५,७०	१४,३८,३३
१.१.०६.००	दण्ड, जरिवाना र जफत	५५,१६,४९	१७,९५,७८
१.१.०६.१०	*न्यायीक दस्तुर, दण्ड, जरिवाना र जफत*	५०,६७,९३	१२,००,००
१.१.०६.२०	*प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत*	४,४८,५६	५,९५,७८
१.१.०७.००	सरकारी सम्पत्ति, सेवा तथा बस्तुहरुको बिक्री तथा भाडावाट प्राप्त आय	१,१५,०६,५३	१,१४,०५,९५
१.१.०७.१०	*जलस्रोत क्षेत्रको आय*	५०,१८	३८,८५
१.१.०७.११	पिउने पानी	३७,५५	२८,००
१.१.०७.१२	सिंचाइ	१२,५६	१०,७५
१.१.०७.१३	विद्युत	७	१०
१.१.०७.२०	*हुलाक क्षेत्रको आय*	२४,६२,१७	१८,२८,००
१.१.०७.३०	*खाद्य कृषि क्षेत्रको आय*	५,७२,९४	३,७७,५९
१.१.०७.४०	*शिक्षा क्षेत्रको आय*	१४,३५,७९	१७,८०,२४
१.१.०७.५०	*वन क्षेत्रको आय*	४०,९८,६७	४३,६९,०२
१.१.०७.६०	*यातायात क्षेत्रको आय*	११,६७,९८	९,६८,९८
१.१.०७.७०	*सरकारी क्षेत्रको अन्य आय*	१७,१८,८०	२०,४३,२७
१.१.०८.००	लाभांश	३,३९,४७,७०	४,२८,७८,३१

संकेत संख्या	शिर्षक	आर्थिक वर्ष २०६२/६३ को यथार्थ	आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को संशोधित अनुमान
१.१.०८.१०	*वित्तीय प्रतिष्ठान*	१,३१,३८,८७	२,५०,१४,०४
१.१.०८.२०	*व्यापारीक प्रतिष्ठान*	४६,५१	५,७९
१.१.०८.३०	*औद्योगिक प्रतिष्ठान*	३२,३२	७९,१०
१.१.०८.४०	*सेवा मूलक प्रतिष्ठान*	२,०७,३०,००	१,७७,७९,३८
१.१.०९.००	ब्याज	१,७३,४५,५४	१,७४,१४,२३
१.१.०९.१०	*वित्तीय प्रतिष्ठान*	३९,७८,३१	६,०८,६१
१.१.०९.२०	*व्यापारीक प्रतिष्ठान*	०	१०,००
१.१.०९.३०	*औद्योगिक प्रतिष्ठान*	३,५७,५१	१३,१६,४१
१.१.०९.४०	*सेवा मूलक प्रतिष्ठान*	१,२९,९३,३९	१,५३,४७,२८
१.१.०९.५०	*अन्य*	१६,३३	१,३१,९३
१.१.१०.००	रोयल्टी र सरकारी सम्पत्ति बिक्री	१,१९,५५,६०	१,५४,३२,३८
१.१.१०.१०	*रोयल्टी*	९४,५९,६९	१,४६,९४,४८
१.१.१०.११	खानी रोयल्टी	१,३५,८९	१,४५,८१
१.१.१०.१२	जलस्रोत सम्बन्धी रोयल्टी	४५,६६,३५	९०,००,००
१.१.१०.१३	क्यासिनो रोयल्टी	६,८२,१४	१२,६७,२०
१.१.१०.१९	अन्य रोयल्टी	४०,७५,३१	४२,८१,४७
१.१.१०.२०	*बिक्री*	२४,९५,९१	७,३७,९०
१.१.१०.२१	सरकारी घर जग्गा बिक्री	१९,४४,४३	३८,३५
१.१.१०.२२	सरकारी सामान बिक्री	१,२८,९४	१,३२,४७
१.१.१०.२३	अन्य बिक्री	४,२२,५४	५,६७,०८
१.१.१२.००	दातव्य तथा उपहार र विविध आय	१,१६,०४,३८	१,४९,०४,०१
१.१.१२.१०	*दातव्य तथा उपहार*	४२	१,६०
१.१.१२.२०	*विविध आय*	१,१६,०३,९६	१,४९,०२,४१
	गैह्र कर राजश्व जम्मा	१३,३४,१४,७३	१४,८४,३९,६८
१.१.११.००	सांवा फिर्ता	१,५१,३६,१७	१,२४,५३,१४
१.१.११.१०	*वित्तीय प्रतिष्ठान*	३,६८,९०	२,४३,०५
१.१.११.२०	*व्यापारीक प्रतिष्ठान*	१६,००	११,३०
१.१.११.३०	*औद्योगिक प्रतिष्ठान*	३,५९,५०	१६,१९,५०
१.१.११.४०	*सेवा मूलक प्रतिष्ठान*	१,४३,२९,१५	१,०३,२८,५०
१.१.११.५०	*अन्य*	६२,६२	२,५०,७९
	सांवा फिर्ता प्राप्ती	१,५१,३६,१७	१,२४,५३,१४
	राजश्व जम्मा	७२,२८,२०,८५	८६,१३,५४,६७

संवैधानिक निकाय/मन्त्रालयगत व्यय विवरण

अनुसूची-६

(रु.हजारमा)

अनुदान संख्या	विवरण	आ.ब. २०६२/६३ को यथार्थ खर्च			आ.ब. २०६३/६४ को संशोधित अनुमान		
		चालु	पूंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	जम्मा	चालु	पूंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	जम्मा
१३	संसद	९,१०,५५	१३,९६	९,२४,५१	२८,५१,२२	१,४५,६०	२९,९६,८२
१४	अदालत	५५,६१,५३	१७,५२,४२	७३,१३,९५	६५,७४,००	२६,७९,८०	९२,५३,८०
१५	अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग	५,४२,५२	७,३७,९०	१२,८०,४२	७,६५,२८	३०,००	७,९५,२८
१६	महालेखा परीक्षकको कार्यालय	९,१२,९५	१९,२७	९,३२,२२	८,३६,५५	१,१५,७५	९,५२,३०
१७	लोक सेवा आयोग	७,४०,४४	३७,१३	७,७७,५७	७,३८,३७	४९,००	७,८७,३७
१८	निर्वाचन आयोग	२१,४१,४८	१,१९,२६	२२,६०,७४	३२,९८,२९	१,४७,५०	३४,४५,७९
१९	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१०,१४,७४	३४,६०	१०,४९,३४	१२,८३,६५	७९,९६	१३,६३,६१
२०	न्याय परिषद्	४७,५३		४७,५३	५३,२८	२,००	५५,२८
२६	उप-प्रधानमन्त्रीको कार्यालय			०	२०,८३	४,००	२४,८३
२७	राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्र	१,८६,९२	६,०७	१,९२,९९	३,०१,४७	६,४५	३,०७,९२
३०	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	११,१६,९२	४७,६१,७८	५८,७८,७०	२९,७८,७१	१,२१,४८,९३	१,५१,२७,६४
३५	अर्थ मन्त्रालय	१,०२,६२,५२	१६,१३,१८	१,१८,७५,७०	१,२३,४६,८३	७७,२५,०९	२,००,७१,९२
३८	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	७७,०८,१३	७,५३,५९	८४,६१,७२	९१,६२,२२	२०,०५,६६	१,११,६७,८८
३९	कानून, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालय	२,८८,०४	७,९७	२,९६,०१	३,३९,५०	६९,४०	४,०८,९०
४०	कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	२,४९,५९,७३	३०,५६,७७	२,८०,१६,५०	३,१३,५६,६५	३६,१३,५८	३,४९,७०,२३
४५	गृह मन्त्रालय	८,६९,८२,६१	७०,९४,०१	९,४०,७६,६२	९,८६,०९,७६	९१,८४,८९	१०,७७,९४,६५
४७	जलस्रोत मन्त्रालय	३९,९९,६०	२,६२,२३,२३	३,०२,२२,८३	५४,९३,९०	२,९८,७९,१८	३,५३,७३,०८
४८	भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	९४,९९,०४	६,०४,७०,७५	६,९९,६९,७९	१,१९,०६,१६	१०,०७,६१,७१	११,२६,६७,८७
४९	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	२३,९६,६७	२४,२१,९८	४८,१८,६५	२८,६८,९८	२८,५५,२८	५७,२४,२६
५०	परराष्ट्र मन्त्रालय	८९,६४,०७	१,४९,२१	९१,१३,२८	१,०३,३२,४३	४,१४,४६	१,०७,४६,८९
५५	भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय	६३,६०,३९	१०,१०,५५	७३,७०,९४	७३,१२,४८	७,२०,०९	८०,३२,५७
५६	महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	२९,००,७९	४५,१७	२९,४५,९६	२७,९३,१६	१,५१,३६	२९,४४,५२
५८	रक्षा मन्त्रालय	९,७१,२४,२१	२,०३,३७,०५	११,७४,६१,२६	१०,१४,९३,९७	९२,२१,०२	११,०७,१४,९९
५९	बन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	१,६८,८८,४५	१४,८१,२८	१,८३,६९,७३	१,८१,६२,०४	१८,७१,४८	२,००,३३,५२
६१	वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	२१,७३,२४	४३,७२,००	६५,४५,२४	२३,८४,६०	८०,८३,१९	१,०४,६७,७९
६५	शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय	१७,८०,१२,६९	१,६१,९३,७०	१९,४२,०६,३९	२१,७३,८३,७५	१,३५,०५,२३	२३,०८,८८,९८
६६	सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	७,५०,०६	५३,५२	८,०३,५८	९,३२,९८	४४,१९	९,७७,१७
६७	सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय	१,१०,५८,५०	२२,५७,२८	१,३३,१५,७८	१,२३,११,५२	३४,४४,१७	१,५७,५५,६९
६९	स्थानीय विकास मन्त्रालय	२,४०,५०,००	४,६४,३३,५३	७,०४,८३,५३	३,१६,२१,५२	६,८७,१७,२३	१०,०३,३८,७५
७०	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	४,७९,६९,९८	९४,८१,८७	५,७४,५१,८५	७,६६,९१,६९	१,२०,१२,५७	८,८७,०४,२६
७१	श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	१५,०६,५८	१,३४,९६	१६,४१,५४	१८,६९,८७	१,०९,२५	१९,७९,१२
७२	राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	१९,४१,२१	७०,६२	२०,११,८३	३३,८४,६९	२,९०,५७	३६,७५,२६

अनुदान संख्या	विवरण	आ.ब. २०६२/६३ को यथार्थ खर्च			आ.ब. २०६३/६४ को संशोधित अनुमान		
		चालु	पूंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	जम्मा	चालु	पूंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	जम्मा
८१	अर्थ मन्त्रालय - आन्तरिक ऋण भुक्तानी	३,९९,४७,९९	७,२७,७३,२६	११,२७,२१,२५	३,६९,५०,००	७,७०,००,००	११,३९,५०,००
८२	अर्थ मन्त्रालय - वैदेशिक ऋण भुक्तानी (बहुपक्षीय)	१,७४,४६,६६	४,५८,३५,३३	६,३२,८१,९९	१,६०,५६,२९	५,५०,९०,४१	७,११,४६,७०
८३	अर्थ मन्त्रालय - वैदेशिक ऋण भुक्तानी (द्विपक्षीय)	४१,९२,३४	२,४०,३९,१७	२,८२,३१,५१	५५,९३,७१	१,९३,०९,५९	२,४९,०३,३०
८६	अर्थ मन्त्रालय - लगानी वैदेशिक संस्थाहरु			०	३,६१		३,६१
८७	अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान		७,७३,५२,४८	७,७३,५२,४८		६,४३,७८,६९	६,४३,७८,६९
९५	अर्थ मन्त्रालय - विविध	४,९६,१८,७०	७५,६८,९५	५,७१,८७,६५	६,६२,४६,७२	९३,३२,०४	७,५५,७८,७६
	जम्मा	**६७,०१,७७,७८**	**४३,८७,१३,८०**	**१,१०,८८,९१,५८**	**८०,३३,१०,६८**	**५१,५१,९९,३२**	**१,३१,८५,१०,००**

आर्थिक वर्ष २०६४/६५ को बजेटको सेवा तथा क्षेत्रगत विवरण

अनुसूची-७

(रु.हजारमा)

सेवा तथा क्षेत्रगत	२०६४/६५ को व्यय अनुमान			कूल खर्चको प्रतिशत
	जम्मा रकम	चालु खर्च	पूंजीगत तथा सांवा भुक्तानी खर्च	
संवैधानिक अंगहरु	**३,५३,३१,९६**	**३,१३,०१,६१**	**४०,३०,३५**	**२.०९**
१०२ संवैधानिक अंगहरु	**३,५३,३१,९६**	**३,१३,०१,६१**	**४०,३०,३५**	**२.०९**
१३ संसद	३५,४८,६०	३२,७७,१०	२,७१,५०	०.२१
१४ अदालत	९३,४९,२१	६७,४१,७१	२६,०७,५०	०.५५
१५ अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग	७,९३,३५	७,६३,३५	३०,००	०.०५
१६ महालेखा परीक्षकको कार्यालय	१०,३०,९७	९,३२,२२	९८,७५	०.०६
१७ लोक सेवा आयोग	१४,०२,३०	८,३२,३०	५,७०,००	०.०८
१८ निर्वाचन आयोग	१,६५,८६,०३	१,६४,९९,०३	८७,००	०.९८
१९ महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१८,६३,६६	१५,१६,२६	३,४७,४०	०.११
२० न्याय परिषद्	७९,८४	६७,६४	१२,२०	०.००
२१ राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग	६,७८,००	६,७२,००	६,००	०.०४
साधारण प्रशासन	**१४,३५,६१,४७**	**१३,००,४०,३९**	**१,३५,२१,०८**	**८.४९**
१०३ सामान्य प्रशासन	**३,६१,२९,५२**	**३,१०,१३,७८**	**५१,१५,७४**	**२.१४**
१४ अदालत	३,४९,७९	२,७२,७७	७७,०२	०.०२
२७ राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्र	३,१९,९४	३,१३,६९	६,२५	०.०२
३० प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	२७,१७,५७	११,६३,१८	१५,५४,३९	०.१६
३५ अर्थ मन्त्रालय	७,५३,८०	५,२४,८०	२,२९,००	०.०४
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	३,२७,७९	२,९४,९९	३२,८०	०.०२
३९ कानून, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालय	४,८५,०९	३,७७,१४	१,०७,९५	०.०३
४० कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	२,५६,८५	२,३३,२५	२३,६०	०.०२
४५ गृह मन्त्रालय	१,०७,७९,०४	९७,१३,५९	१०,६५,४५	०.६४
४७ जलस्रोत मन्त्रालय	१,४६,४६	१,३८,६६	७,८०	०.०१
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	३,५७,३१	३,४७,३१	१०,००	०.०२
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	५,६९,००	५,११,००	५८,००	०.०३
५० परराष्ट्र मन्त्रालय	१,१४,४९,३९	१,१०,१९,५७	४,२९,८२	०.६८
५५ भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय	१,६७,५५	१,४९,३५	१८,२०	०.०१
५६ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	४,३६,६४	२,३५,६४	२,०१,००	०.०३
५८ रक्षा मन्त्रालय	१,७०,१४	६८,१४	१,०२,००	०.०१
५९ बन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	१,७५,३९	१,६६,१४	९,२५	०.०१
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	६,५०,३५	५,०६,७५	१,४३,६०	०.०४
६२ शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय	७,०४,६०	६,९४,६०	१०,००	०.०४
६५ शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय	११,४९,७४	९,०३,२४	२,४६,५०	०.०७
६६ सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	१६,९३,७५	१६,२०,५०	७३,२५	०.१०
६७ सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय	४,९२,११	४,३२,९१	५९,२०	०.०३
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	७,१४,२६	६,६०,७६	५३,५०	०.०४
७० स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	२,५८,५५	२,५८,५५	०	०.०२
७१ श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	१,३०,६५	१,३०,६५	०	०.०१
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	८,७३,७६	२,७६,६०	५,९७,१६	०.०५
१०४ प्रहरी	**९,५६,१९,८९**	**८,९९,४७,१०**	**५६,७२,७९**	**५.६६**
४५ गृह मन्त्रालय	९,५६,१९,८९	८,९९,४७,१०	५६,७२,७९	५.६६
१०५ राजश्व तथा आर्थिक प्रशासन	**१,०१,११,४८**	**७६,४०,१३**	**२४,७१,३५**	**०.६०**
३५ अर्थ मन्त्रालय	१,०१,११,४८	७६,४०,१३	२४,७१,३५	०.६०
१०६ योजना तथा तथ्याङ्क	**१७,००,५८**	**१४,३९,३८**	**२,६१,२०**	**०.१०**
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	१७,००,५८	१४,३९,३८	२,६१,२०	०.१०
रक्षा	**१०,८९,९५,४०**	**१०,१८,३४,२४**	**७१,६१,१६**	**६.४५**
१०७ रक्षा	**१०,८९,९५,४०**	**१०,१८,३४,२४**	**७१,६१,१६**	**६.४५**
५८ रक्षा मन्त्रालय	१०,८९,९५,४०	१०,१८,३४,२४	७१,६१,१६	६.४५

सेवा तथा क्षेत्रगत	२०६४/६५ को व्यय अनुमान			कूल खर्चको प्रतिशत
	जम्मा रकम	चालु खर्च	पूँजीगत तथा सांवा भुक्तानी खर्च	
सामाजिक सेवाहरु	**६३,४६,५७,९४**	**३९,७९,७५,९८**	**२३,६६,८१,९६**	**३७.५५**
१०८ शिक्षा	**२८,०७,२०,२६**	**२५,४५,६१,९५**	**२,६१,५८,३१**	**१६.६१**
६५ शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय	२८,०७,२०,२६	२५,४५,६१,९५	२,६१,५८,३१	१६.६१
१०९ स्वास्थ्य	**१२,१७,८५,२०**	**९,२५,१९,५०**	**२,९२,६५,७०**	**७.२१**
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	७,००,००	७,००,००	०	०.०४
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	४,६२,००	४,६२,००	०	०.०३
७० स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	१२,०६,२३,२०	९,१३,५७,५०	२,९२,६५,७०	७.१४
११० खानेपानी	**५,३२,७८,१७**	**५५,३८,५१**	**४,७७,३९,६६**	**३.१५**
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	४,२७,०२,३४	५२,४०,६८	३,७४,६१,६६	२.५३
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	५९,६०,८३	२,९७,८३	५६,६३,००	०.३५
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	४६,१५,००	०	४६,१५,००	०.२७
१११ स्थानीय विकास	**११,१३,०५,७८**	**२,०९,६१,१२**	**९,०३,४४,६६**	**६.५९**
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	११,०३,०५,७८	२,०६,६१,१२	८,९६,४४,६६	६.५३
९५ अर्थ मन्त्रालय - विविध	१०,००,००	३,००,००	७,००,००	०.०६
अन्य सामाजिक सेवाहरु	**६,७५,६८,५३**	**२,४३,९४,९०**	**४,३१,७३,६३**	**४.००**
११२ जनसंख्या तथा वातावरण	**१,०४,०८**	**१,०३,०८**	**१,००**	**०.०१**
७० स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	१,०४,०८	१,०३,०८	१,००	०.०१
११३ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण	**५१,१९,३२**	**४७,०४,०८**	**४,१५,२४**	**०.३०**
५६ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	५१,१९,३२	४७,०४,०८	४,१५,२४	०.३०
११४ युवा, खेलकुद तथा संस्कृति	**६५,४६,८०**	**३८,८८,८३**	**२६,५७,९७**	**०.३९**
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	४५,१६,८०	१९,०८,८३	२६,०७,९७	०.२७
६५ शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय	२०,३०,००	१९,८०,००	५०,००	०.१२
११५ आवास	**१,४८,३५,४०**	**२६,९९,९९**	**१,२१,३५,४१**	**०.८८**
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	१,४६,३५,४०	२६,४४,९९	१,१९,९०,४१	०.८७
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	२,००,००	५५,००	१,४५,००	०.०१
११६ अन्य - सामाजिक	**४,०९,६२,९३**	**१,२९,९८,९२**	**२,७९,६४,०१**	**२.४२**
३० प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	१,७७,०७,२३	८,००,४८	१,६९,०६,७५	१.०५
४५ गृह मन्त्रालय	७७,५६	७७,५६	०	०.००
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	१६,९५,२८	६,६१,७७	१०,३३,५१	०.१०
६२ शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय	१,१२,३९,२०	१२,१६,२०	१,००,२३,००	०.६७
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	९५,१८,००	९५,१८,००	०	०.५६
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	७,२५,६६	७,२४,९१	७५	०.०४
आर्थिक सेवाहरु	**३७,७६,६३,८७**	**१०,२१,४६,१०**	**२७,५५,१७,७७**	**२२.३५**
११७ कृषि	**५,८२,४५,६८**	**३,५१,५९,०१**	**२,३०,८६,६७**	**३.४५**
३५ अर्थ मन्त्रालय	९,३४,००	०	९,३४,००	०.०६
४० कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	३,९८,११,६८	३,५१,५९,०१	४६,५२,६७	२.३६
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	१,७५,००,००	०	१,७५,००,००	१.०४
११८ सिंचाइ	**३,९९,१४,५१**	**५८,४४,०८**	**३,४०,७०,४३**	**२.३६**
३५ अर्थ मन्त्रालय	२२,००	०	२२,००	०.००
४० कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	१७,००,००	४,५०,००	१२,५०,००	०.१०
४७ जलस्रोत मन्त्रालय	३,८१,९२,५१	५३,९४,०८	३,२७,९८,४३	२.२६
११९ भूमिसुधार तथा नापी	**९६,१२,९६**	**८०,०७,८६**	**१६,०५,१०**	**०.५७**
५५ भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय	९६,१२,९६	८०,०७,८६	१६,०५,१०	०.५७
१२० वन	**२,२९,८६,८०**	**१,९८,७२,६५**	**३१,१४,१५**	**१.३६**
५९ वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	२,२९,८६,८०	१,९८,७२,६५	३१,१४,१५	१.३६
१२१ उद्योग	**१,१६,१८,६४**	**५५,५६,३५**	**६०,६२,२९**	**०.६९**
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	६३,२७,८४	५३,६४,५५	९,६३,२९	०.३७

सेवा तथा क्षेत्रगत	२०६४/६५ को व्यय अनुमान			कूल खर्चको प्रतिशत
	जम्मा रकम	चालु खर्च	पूँजीगत तथा सांवा भुक्तानी खर्च	
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	२,९०,८०	१,९१,८०	९९,००	०.०२
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	५०,००,००	०	५०,००,००	०.३०
१२२ संचार	**२,१४,३३,४१**	**१,३२,९५,३१**	**८१,३८,१०**	**१.२७**
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	४,३२,५३	१,२१,४३	३,११,१०	०.०३
६७ सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय	२,०८,००,८८	१,३१,७३,८८	७६,२७,००	१.२३
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	२,००,००	०	२,००,००	०.०१
यातायात	**९,४७,३२,६१**	**४८,३७,२६**	**८,९८,९५,३५**	**५.६१**
१२३ सडक यातायात	**९,३३,५८,६१**	**४८,०१,२६**	**८,८५,५७,३५**	**५.५२**
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	८,८३,६८,७६	३९,३०,७९	८,४४,३७,९७	५.२३
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	३८,७८,६९	१,१४,३१	३७,६४,३८	०.२३
७१ श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	११,११,१६	७,५६,१६	३,५५,००	०.०७
१२४ हवाई यातायात	**१३,७४,००**	**३६,००**	**१३,३८,००**	**०.०८**
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	३८,००	३६,००	२,००	०.००
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	१३,३६,००	०	१३,३६,००	०.०८
१२५ विद्युत	**७,६४,९५,२५**	**१२,४३,९६**	**७,५२,५१,२९**	**४.५३**
४७ जलस्रोत मन्त्रालय	४१,९२,११	४,४९,१३	३७,४२,९८	०.२५
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	१,०५,२१,५२	७,९४,८३	९७,२६,६९	०.६२
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	६,१७,८१,६२	०	६,१७,८१,६२	३.६६
अन्य आर्थिक सेवाहरु	**४,२६,२४,०१**	**८३,२९,६२**	**३,४२,९४,३९**	**२.५२**
१२६ पर्यटन	**६,३१,५०**	**४,२०,६०**	**२,१०,९०**	**०.०४**
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	६,३१,५०	४,२०,६०	२,१०,९०	०.०४
१२७ हावापानी	**७,६२,८०**	**५,११,८५**	**२,५०,९५**	**०.०५**
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	७,६२,८०	५,११,८५	२,५०,९५	०.०५
१२८ आपूर्ति	**३९,००,००**	**२६,००,००**	**१३,००,००**	**०.२३**
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	३९,००,००	२६,००,००	१३,००,००	०.२३
१२९ वाणिज्य	**१६,७८,०४**	**६,१३,१९**	**१०,६४,८५**	**०.१०**
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	१६,७८,०४	६,१३,१९	१०,६४,८५	०.१०
१३० श्रम	**११,७६,४९**	**११,३७,६१**	**३८,८८**	**०.०७**
७१ श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	११,७६,४९	११,३७,६१	३८,८८	०.०७
१३१ अन्य - आर्थिक	**३,४४,७५,१८**	**३०,४६,३७**	**३,१४,२८,८१**	**२.०४**
३५ अर्थ मन्त्रालय	१७,४७,५७	१,२३,३७	१६,२४,२०	०.१०
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	१०,००,००	७,४४,२७	२,५५,७३	०.०६
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	१,४६,७७,२५	०	१,४६,७७,२५	०.८७
९५ अर्थ मन्त्रालय - विविध	१,७०,५०,३६	२१,७८,७३	१,४८,७१,६३	१.०१
ऋण भुक्तानी	**२२,९४,४६,१६**	**७,३८,३१,८९**	**१५,५६,१४,२७**	**१३.५८**
१३२ आन्तरिक ऋण भुक्तानी	**११,९४,७५,१६**	**४,६६,५८,८९**	**७,२८,१६,२७**	**७.०७**
८१ अर्थ मन्त्रालय - आन्तरिक ऋण भुक्तानी	११,९४,७५,१६	४,६६,५८,८९	७,२८,१६,२७	७.०७
१३३ वाह्य ऋण भुक्तानी	**१०,९९,७१,००**	**२,७१,७३,००**	**८,२७,९८,००**	**६.५१**
८२ अर्थ मन्त्रालय - वैदेशिक ऋण भुक्तानी (बहुपक्षीय)	८,१५,६३,००	२,३३,८२,००	५,८१,८१,००	४.८३
८३ अर्थ मन्त्रालय - वैदेशिक ऋण भुक्तानी (द्विपक्षीय)	२,८४,०८,००	३७,९१,००	२,४६,१७,००	१.६८
विविध	**१६,०२,९९,२०**	**१४,४५,९४,७०**	**१,५७,०४,५०**	**९.४९**
१३४ विविध	**१६,०२,९९,२०**	**१४,४५,९४,७०**	**१,५७,०४,५०**	**९.४९**
३५ अर्थ मन्त्रालय	४४,२०	३९,७०	४,५०	०.००
९० अर्थ मन्त्रालय-सेवानिवृत्त सुविधा तथा कर्मचारी सुविधा	११,२५,७५,००	११,२५,७५,००	०	६.६६
९५ अर्थ मन्त्रालय - विविध	४,७६,८०,००	३,१९,८०,००	१,५७,००,००	२.८२
कुल खर्च	१,६८,९९,५६,००	९८,१७,२४,९१	७०,८२,३१,०९	१००.००

आर्थिक वर्ष २०६४/६५ को बजेटको संस्था तथा मन्त्रालयगत विवरण

अनुसूची ७(क)
(रु.हजारमा)

संस्था तथा मन्त्रालयगत		२०६४/६५ को व्यय अनुमान			कूल खर्चको प्रतिशत
		जम्मा रकम	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी खर्च	
१३	**संसद**	**३५,४८,६०**	**३२,७७,१०**	**२,७१,५०**	**०.२१**
	१०२ संवैधानिक अंगहरु	३५,४८,६०	३२,७७,१०	२,७१,५०	०.२१
१४	**अदालत**	**९६,९९,००**	**७०,१४,४८**	**२६,८४,५२**	**०.५७**
	१०२ संवैधानिक अंगहरु	९३,४९,२१	६७,४१,७१	२६,०७,५०	०.५५
	१०३ सामान्य प्रशासन	३,४९,७९	२,७२,७७	७७,०२	०.०२
१५	**अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग**	**७,९३,३५**	**७,६३,३५**	**३०,००**	**०.०५**
	१०२ संवैधानिक अंगहरु	७,९३,३५	७,६३,३५	३०,००	०.०५
१६	**महालेखा परीक्षकको कार्यालय**	**१०,३०,९७**	**९,३२,२२**	**९८,७५**	**०.०६**
	१०२ संवैधानिक अंगहरु	१०,३०,९७	९,३२,२२	९८,७५	०.०६
१७	**लोक सेवा आयोग**	**१४,०२,३०**	**८,३२,३०**	**५,७०,००**	**०.०८**
	१०२ संवैधानिक अंगहरु	१४,०२,३०	८,३२,३०	५,७०,००	०.०८
१८	**निर्वाचन आयोग**	**१,६५,८६,०३**	**१,६४,९९,०३**	**८७,००**	**०.९८**
	१०२ संवैधानिक अंगहरु	१,६५,८६,०३	१,६४,९९,०३	८७,००	०.९८
१९	**महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय**	**१८,६३,६६**	**१५,१६,२६**	**३,४७,४०**	**०.११**
	१०२ संवैधानिक अंगहरु	१८,६३,६६	१५,१६,२६	३,४७,४०	०.११
२०	**न्याय परिषद्**	**७९,८४**	**६७,६४**	**१२,२०**	**०.००**
	१०२ संवैधानिक अंगहरु	७९,८४	६७,६४	१२,२०	०.००
२१	**राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग**	**६,७८,००**	**६,७२,००**	**६,००**	**०.०४**
	१०२ संवैधानिक अंगहरु	६,७८,००	६,७२,००	६,००	०.०४
२७	**राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्र**	**३,१९,९४**	**३,१३,६९**	**६,२५**	**०.०२**
	१०३ सामान्य प्रशासन	३,१९,९४	३,१३,६९	६,२५	०.०२
३०	**प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय**	**२,०४,२४,८०**	**१९,६३,६६**	**१,८४,६१,१४**	**१.२१**
	१०३ सामान्य प्रशासन	२७,१७,५७	११,६३,१८	१५,५४,३९	०.१६
	११६ अन्य - सामाजिक	१,७७,०७,२३	८,००,४८	१,६९,०६,७५	१.०५
३५	**अर्थ मन्त्रालय**	**१,३६,१३,०५**	**८३,२८,००**	**५२,८५,०५**	**०.८१**
	१०३ सामान्य प्रशासन	७,५३,८०	५,२४,८०	२,२९,००	०.०४
	१०५ राजश्व तथा आर्थिक प्रशासन	१,०१,११,४८	७६,४०,१३	२४,७१,३५	०.६०
	११७ कृषि	९,३४,००	०	९,३४,००	०.०६
	११८ सिंचाइ	२२,००	०	२२,००	०.००
	१३१ अन्य - आर्थिक	१७,४७,५७	१,२३,३७	१६,२४,२०	०.१०
	१३४ विविध	४४,२०	३९,७०	४,५०	०.००
३८	**उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय**	**१,२९,३३,६७**	**९५,७२,७३**	**३३,६०,९४**	**०.७७**
	१०३ सामान्य प्रशासन	३,२७,७९	२,९४,९९	३२,८०	०.०२
	१०९ स्वास्थ्य	७,००,००	७,००,००	०	०.०४
	१२१ उद्योग	६३,२७,८४	५३,६४,५५	९,६३,२९	०.३७
	१२८ आपूर्ति	३९,००,००	२६,००,००	१३,००,००	०.२३
	१२९ वाणिज्य	१६,७८,०४	६,१३,१९	१०,६४,८५	०.१०
३९	**कानून, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालय**	**४,८५,०९**	**३,७७,१४**	**१,०७,९५**	**०.०३**
	१०३ सामान्य प्रशासन	४,८५,०९	३,७७,१४	१,०७,९५	०.०३
४०	**कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय**	**४,१७,६८,५३**	**३,५८,४२,२६**	**५९,२६,२७**	**२.४७**

संस्था तथा मन्त्रालयगत	२०६४/६५ को व्यय अनुमान			कूल खर्चको प्रतिशत
	जम्मा रकम	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी खर्च	
१०३ सामान्य प्रशासन	२,५६,८५	२,३३,२५	२३,६०	०.०२
११७ कृषि	३,९८,११,६८	३,५१,५९,०१	४६,५२,६७	२.३६
११८ सिंचाइ	१७,००,००	४,५०,००	१२,५०,००	०.१०
४५ गृह मन्त्रालय	**१०,६४,७६,४९**	**९,९७,३८,२५**	**६७,३८,२४**	**६.३०**
१०३ सामान्य प्रशासन	१,०७,७९,०४	९७,१३,५९	१०,६५,४५	०.६४
१०४ प्रहरी	९,५६,१९,८९	८,९९,४७,१०	५६,७२,७९	५.६६
११६ अन्य - सामाजिक	७७,५६	७७,५६	०	०.००
४७ जलस्रोत मन्त्रालय	**४,२५,३१,०८**	**५९,८१,८७**	**३,६५,४९,२१**	**२.५२**
१०३ सामान्य प्रशासन	१,४६,४६	१,३८,६६	७,८०	०.०१
११८ सिंचाइ	३,८१,९२,५१	५३,९४,०८	३,२७,९८,४३	२.२६
१२५ विद्युत	४१,९२,११	४,४९,१३	३७,४२,९८	०.२५
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	**१४,६०,६३,८१**	**१,२१,६३,७७**	**१३,३९,००,०४**	**८.६४**
१०३ सामान्य प्रशासन	३,५७,३१	३,४७,३१	१०,००	०.०२
११० खानेपानी	४,२७,०२,३४	५२,४०,६८	३,७४,६१,६६	२.५३
११५ आवास	१,४६,३५,४०	२६,४४,९९	१,१९,९०,४१	०.८७
१२३ सडक यातायात	८,८३,६८,७६	३९,३०,७९	८,४४,३७,९७	५.२३
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	**५९,५५,३०**	**२९,३१,४३**	**३०,२३,८७**	**०.३५**
१०३ सामान्य प्रशासन	५,६९,००	५,११,००	५८,००	०.०३
११४ युवा, खेलकुद तथा संस्कृति	४५,१६,८०	१९,०८,८३	२६,०७,९७	०.२७
११५ आवास	२,००,००	५५,००	१,४५,००	०.०१
१२४ हवाई यातायात	३८,००	३६,००	२,००	०.००
१२६ पर्यटन	६,३१,५०	४,२०,६०	२,१०,९०	०.०४
५० परराष्ट्र मन्त्रालय	**१,१४,४९,३९**	**१,१०,१९,५७**	**४,२९,८२**	**०.६८**
१०३ सामान्य प्रशासन	१,१४,४९,३९	१,१०,१९,५७	४,२९,८२	०.६८
५५ भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय	**९७,८०,५१**	**८१,५७,२१**	**१६,२३,३०**	**०.५८**
१०३ सामान्य प्रशासन	१,६७,५५	१,४९,३५	१८,२०	०.०१
११९ भूमिसुधार र नापी	९६,१२,९६	८०,०७,८६	१६,०५,१०	०.५७
५६ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	**५५,५५,९६**	**४९,३९,७२**	**६,१६,२४**	**०.३३**
१०३ सामान्य प्रशासन	४,३६,६४	२,३५,६४	२,०१,००	०.०३
११३ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण	५१,१९,३२	४७,०४,०८	४,१५,२४	०.३०
५८ रक्षा मन्त्रालय	**१०,९१,६५,५४**	**१०,१९,०२,३८**	**७२,६३,१६**	**६.४६**
१०३ सामान्य प्रशासन	१,७०,१४	६८,१४	१,०२,००	०.०१
१०७ रक्षा	१०,८९,९५,४०	१०,१८,३४,२४	७१,६१,१६	६.४५
५९ बन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	**२,३१,६२,१९**	**२,००,३८,७९**	**३१,२३,४०**	**१.३७**
१०३ सामान्य प्रशासन	१,७५,३९	१,६६,१४	९,२५	०.०१
१२० वन	२,२९,८६,८०	१,९८,७२,६५	३१,१४,१५	१.३६
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	**१,४३,५३,२८**	**२७,८८,४३**	**१,१५,६४,८५**	**०.८५**
१०३ सामान्य प्रशासन	६,५०,३५	५,०६,७५	१,४३,६०	०.०४
११६ अन्य - सामाजिक	१६,९५,२८	६,६१,७७	१०,३३,५१	०.१०
१२१ उद्योग	२,९०,८०	१,९१,८०	९९,००	०.०२

संस्था तथा मन्त्रालयगत	२०६४/६५ को व्यय अनुमान			कूल खर्चको प्रतिशत
	जम्मा रकम	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी खर्च	
१२२ संचार	४,३२,५३	१,२१,४३	३,११,१०	०.०३
१२५ विद्युत	१,०५,२१,५२	७,९४,८३	९७,२६,६९	०.६२
१२७ हावापानी	७,६२,८०	५,११,८५	२,५०,९५	०.०५
६२ शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय	**१,१९,४३,८०**	**१९,१०,८०**	**१,००,३३,००**	**०.७१**
१०३ सामान्य प्रशासन	७,०४,६०	६,९४,६०	१०,००	०.०४
११६ अन्य - सामाजिक	१,१२,३९,२०	१२,१६,२०	१,००,२३,००	०.६७
६५ शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय	**२८,३९,००,००**	**२५,७४,४५,१९**	**२,६४,५४,८१**	**१६.८०**
१०३ सामान्य प्रशासन	११,४९,७४	९,०३,२४	२,४६,५०	०.०७
१०८ शिक्षा	२८,०७,२०,२६	२५,४५,६१,९५	२,६१,५८,३१	१६.६१
११४ युवा, खेलकुद तथा संस्कृति	२०,३०,००	१९,८०,००	५०,००	०.१२
६६ सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	**१६,९३,७५**	**१६,२०,५०**	**७३,२५**	**०.१०**
१०३ सामान्य प्रशासन	१६,९३,७५	१६,२०,५०	७३,२५	०.१०
६७ सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय	**२,१२,९२,९९**	**१,३६,०६,७९**	**७६,८६,२०**	**१.२६**
१०३ सामान्य प्रशासन	४,९२,११	४,३२,९१	५९,२०	०.०३
१२२ संचार	२,०८,००,८८	१,३१,७३,८८	७६,२७,००	१.२३
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	**१३,०८,३९,५६**	**३,१७,१४,०२**	**९,९१,२५,५४**	**७.७४**
१०३ सामान्य प्रशासन	७,१४,२६	६,६०,७६	५३,५०	०.०४
१०९ स्वास्थ्य	४,६२,००	४,६२,००	०	०.०३
११० खानेपानी	५९,६०,८३	२,९७,८३	५६,६३,००	०.३५
१११ स्थानीय विकास	११,०३,०५,७८	२,०६,६१,१२	८,९६,४४,६६	६.५३
११६ अन्य - सामाजिक	९५,१८,००	९५,१८,००	०	०.५६
१२३ सडक यातायात	३८,७८,६९	१,१४,३१	३७,६४,३८	०.२३
७० स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	**१२,०९,८५,८३**	**९,१७,१९,१३**	**२,९२,६६,७०**	**७.१६**
१०३ सामान्य प्रशासन	२,५८,५५	२,५८,५५	०	०.०२
१०९ स्वास्थ्य	१२,०६,२३,२०	९,१३,५७,५०	२,९२,६५,७०	७.१४
११२ जनसंख्या तथा वातावरण	१,०४,०८	१,०३,०८	१,००	०.०१
७१ श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	**२४,१८,३०**	**२०,२४,४२**	**३,९३,८८**	**०.१४**
१०३ सामान्य प्रशासन	१,३०,६५	१,३०,६५	०	०.०१
१२३ सडक यातायात	११,११,१६	७,५६,१६	३,५५,००	०.०७
१३० श्रम	११,७६,४९	११,३७,६१	३८,८८	०.०७
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	**४३,००,००**	**३१,८५,१६**	**११,१४,८४**	**०.२५**
१०३ सामान्य प्रशासन	८,७३,७६	२,७६,६०	५,९७,१६	०.०५
१०६ योजना तथा तथ्याङ्क	१७,००,५८	१४,३९,३८	२,६१,२०	०.१०
११६ अन्य - सामाजिक	७,२५,६६	७,२४,९१	७५	०.०४
१३१ अन्य - आर्थिक	१०,००,००	७,४४,२७	२,५५,७३	०.०६
८१ अर्थ मन्त्रालय - आन्तरिक ऋण भुक्तानी	**११,९४,७५,१६**	**४,६६,५८,८९**	**७,२८,१६,२७**	**७.०७**
१३२ आन्तरिक ऋण भुक्तानी	११,९४,७५,१६	४,६६,५८,८९	७,२८,१६,२७	७.०७
८२ अर्थ मन्त्रालय - वैदेशिक ऋण भुक्तानी (बहुपक्षीय)	**८,१५,६३,००**	**२,३३,८२,००**	**५,८१,८१,००**	**४.८३**
१३३ वाह्य ऋण भुक्तानी	८,१५,६३,००	२,३३,८२,००	५,८१,८१,००	४.८३
८३ अर्थ मन्त्रालय - वैदेशिक ऋण भुक्तानी (द्विपक्षीय)	**२,८४,०८,००**	**३७,९१,००**	**२,४६,१७,००**	**१.६८**

संस्था तथा मन्त्रालयगत	२०६४/६५ को व्यय अनुमान			कूल खर्चको प्रतिशत
	जम्मा रकम	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी खर्च	
१३३ वाह्य ऋण भुक्तानी	२,८४,०८,००	३७,९१,००	२,४६,१७,००	१.६८
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	**१०,५१,०९,८७**	**०**	**१०,५१,०९,८७**	**६.२२**
११० खानेपानी	४६,१५,००	०	४६,१५,००	०.२७
११७ कृषि	१,७५,००,००	०	१,७५,००,००	१.०४
१२१ उद्योग	५०,००,००	०	५०,००,००	०.३०
१२२ संचार	२,००,००	०	२,००,००	०.०१
१२४ हवाई यातायात	१३,३६,००	०	१३,३६,००	०.०८
१२५ विद्युत	६,१७,८१,६२	०	६,१७,८१,६२	३.६६
१३१ अन्य - आर्थिक	१,४६,७७,२५	०	१,४६,७७,२५	०.८७
९० अर्थ मन्त्रालय-सेवानिवृत्त सुविधा तथा कर्मचारी सुविधा	**११,२५,७५,००**	**११,२५,७५,००**	**०**	**६.६६**
१३४ विविध	११,२५,७५,००	११,२५,७५,००	०	६.६६
९५ अर्थ मन्त्रालय - विविध	**६,५७,३०,३६**	**३,४४,५८,७३**	**३,१२,७१,६३**	**३.८९**
१११ स्थानीय विकास	१०,००,००	३,००,००	७,००,००	०.०६
१३१ अन्य - आर्थिक	१,७०,५०,३६	२१,७८,७३	१,४८,७१,६३	१.०१
१३४ विविध	४,७६,८०,००	३,१९,८०,००	१,५७,००,००	२.८२
कुल खर्च	**१,६८,९९,५६,००**	**९८,१७,२४,९१**	**७०,८२,३१,०९**	**१००.००**

आर्थिक वर्ष २०६४/६५ को क्षेत्रगत प्राथमिकता अनुसारको व्यय अनुमान

अनुसुची-८

(रु. हजारमा)

सेवा तथा क्षेत्र	पहिलो प्राथमिकता		दोस्रो प्राथमिकता		तेस्रो प्राथमिकता		जम्मा
	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	
संवैधानिक अंगहरु	३,०९,२९,६१	४०,३०,३५	३,७२,००	०	०	०	३,५३,३१,९६
११ संवैधानिक अंगहरु	३,०९,२९,६१	४०,३०,३५	३,७२,००	०	०	०	३,५३,३१,९६
१३ संसद	३२,७७,१०	२,७१,५०	०	०	०	०	३५,४८,६०
१४ अदालत	६७,४१,७१	२६,०७,५०	०	०	०	०	९३,४९,२१
१५ अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग	७,६३,३५	३०,००	०	०	०	०	७,९३,३५
१६ महालेखा परीक्षकको कार्यालय	९,३२,२२	९८,७५	०	०	०	०	१०,३०,९७
१७ लोक सेवा आयोग	८,३२,३०	५,७०,००	०	०	०	०	१४,०२,३०
१८ निर्वाचन आयोग	१,६४,९९,०३	८७,००	०	०	०	०	१,६५,८६,०३
१९ महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१५,१६,२६	३,४७,४०	०	०	०	०	१८,६३,६६
२० न्याय परिषद्	६७,६४	१२,२०	०	०	०	०	७९,८४
२१ राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग	३,००,००	६,००	३,७२,००	०	०	०	६,७८,००
साधारण प्रशासन	१२,७१,८०,९९	१,२५,२५,९३	२६,३६,५६	५,३२,४०	२,२२,८४	४,६२,७५	१४,३५,६१,४७
१२ सामान्य प्रशासन	२,९६,५३,१९	४५,६२,६४	११,८६,९५	९३,१०	१,७३,६४	४,६०,००	३,६१,२९,५२
१४ अदालत	२,७२,७७	७७,०२	०	०	०	०	३,४९,७९
२७ राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्र	३,१३,६९	६,२५	०	०	०	०	३,१९,९४
३० प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	११,६३,१८	१५,५४,३९	०	०	०	०	२७,१७,५७
३५ अर्थ मन्त्रालय	५,२४,८०	२,२९,००	०	०	०	०	७,५३,८०
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	२,९४,९९	३२,८०	०	०	०	०	३,२७,७९
३९ कानून, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालय	३,७७,१४	१,०७,९५	०	०	०	०	४,८५,०९
४० कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	२,३३,२५	२३,६०	०	०	०	०	२,५६,८५
४५ गृह मन्त्रालय	९४,२५,४५	६,००,९५	१,१४,५०	४,५०	१,७३,६४	४,६०,००	१,०७,७९,०४
४७ जलस्रोत मन्त्रालय	१,३८,६६	७,८०	०	०	०	०	१,४६,४६
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	३,४७,३१	१०,००	०	०	०	०	३,५७,३१
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	५,११,००	५८,००	०	०	०	०	५,६९,००
५० परराष्ट्र मन्त्रालय	१,१०,१९,५७	४,२९,८२	०	०	०	०	१,१४,४९,३९
५५ भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय	१,४९,३५	१८,२०	०	०	०	०	१,६७,५५
५६ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	२,३५,६४	२,०१,००	०	०	०	०	४,३६,६४
५८ रक्षा मन्त्रालय	६८,१४	१,०२,००	०	०	०	०	१,७०,१४
५९ बन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	१,६६,१४	९,२५	०	०	०	०	१,७५,३९
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	४,२४,९०	५५,००	८१,८५	८८,६०	०	०	६,५०,३५
६२ शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय	६,९४,६०	१०,००	०	०	०	०	७,०४,६०

सेवा तथा क्षेत्र	पहिलो प्राथमिकता		दोस्रो प्राथमिकता		तेस्रो प्राथमिकता		जम्मा
	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	
६५ शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय	९,०३,२४	२,४६,५०	०	०	०	०	११,४९,७४
६६ सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	७,२०,५०	७३,२५	९,००,००	०	०	०	१६,९३,७५
६७ सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय	४,३२,९१	५९,२०	०	०	०	०	४,९२,११
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	५,७०,१६	५३,५०	९०,६०	०	०	०	७,१४,२६
७० स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	२,५८,५५	०	०	०	०	०	२,५८,५५
७१ श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	१,३०,६५	०	०	०	०	०	१,३०,६५
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	२,७६,६०	५,९७,१६	०	०	०	०	८,७३,७६
१३ प्रहरी	८,९९,४७,१०	५६,७२,७९	०	०	०	०	९,५६,१९,८९
४५ गृह मन्त्रालय	८,९९,४७,१०	५६,७२,७९	०	०	०	०	९,५६,१९,८९
१४ राजश्व तथा आर्थिक प्रशासन	६८,६१,५५	२२,९०,५०	७,२९,३८	१,७८,१०	४९,२०	२,७५	१,०१,११,४८
३५ अर्थ मन्त्रालय	६८,६१,५५	२२,९०,५०	७,२९,३८	१,७८,१०	४९,२०	२,७५	१,०१,११,४८
१५ योजना तथा तथ्याङ्क	७,१९,१५	०	७,२०,२३	२,६१,२०	०	०	१७,००,५८
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	७,१९,१५	०	७,२०,२३	२,६१,२०	०	०	१७,००,५८
रक्षा	१०,१६,४९,८९	७१,५९,२१	१,२३,२५	५०	६१,१०	१,४५	१०,८९,९५,४०
२१ रक्षा	१०,१६,४९,८९	७१,५९,२१	१,२३,२५	५०	६१,१०	१,४५	१०,८९,९५,४०
५८ रक्षा मन्त्रालय	१०,१६,४९,८९	७१,५९,२१	१,२३,२५	५०	६१,१०	१,४५	१०,८९,९५,४०
सामाजिक सेवाहरु	३५,३९,१४,२५	२१,३३,८०,२६	४,२५,९०,५३	२,२५,६५,२०	१४,७१,२०	७,३६,५०	६३,४६,५७,९४
३१ शिक्षा	२२,०६,११,८८	२,४०,५०,२१	३,३६,०६,०७	२१,०८,१०	३,४४,००	०	२८,०७,२०,२६
६५ शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय	२२,०६,११,८८	२,४०,५०,२१	३,३६,०६,०७	२१,०८,१०	३,४४,००	०	२८,०७,२०,२६
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०
३२ स्वास्थ्य	८,७०,४०,६१	२,६२,२३,००	५२,५८,८९	३०,२२,७०	२,२०,००	२०,००	१२,१७,८५,२०
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	७,००,००	०	०	०	०	०	७,००,००
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	०	०	४,६२,००	०	०	०	४,६२,००
७० स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	८,६३,४०,६१	२,६२,२३,००	४७,९६,८९	३०,२२,७०	२,२०,००	२०,००	१२,०६,२३,२०
३३ खानेपानी	५४,५०,२६	४,६३,५५,०१	८८,२५	१३,८४,६५	०	०	५,३२,७८,१७
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	५१,५२,४३	३,७३,७७,०१	८८,२५	८४,६५	०	०	४,२७,०२,३४
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	२,९७,८३	५६,६३,००	०	०	०	०	५९,६०,८३
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	३३,१५,००	०	१३,००,००	०	०	४६,१५,००
३४ स्थानीय विकास	२,०१,२६,२९	७,५७,२१,७६	५,२२,६३	१,४५,०३,४०	३,१२,२०	१,१९,५०	११,१३,०५,७८
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	१,९८,२६,२९	७,५०,२१,७६	५,२२,६३	१,४५,०३,४०	३,१२,२०	१,१९,५०	११,०३,०५,७८
९५ अर्थ मन्त्रालय - विविध	३,००,००	७,००,००	०	०	०	०	१०,००,००

सेवा तथा क्षेत्र	पहिलो प्राथमिकता		दोस्रो प्राथमिकता		तेस्रो प्राथमिकता		जम्मा
	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	
३५ अन्य सामाजिक सेवाहरु	२,०६,८५,२१	४,१०,३०,२८	३१,१४,६९	१५,४६,३५	५,९५,००	५,९७,००	६,७५,६८,५३
११२ जनसंख्या तथा वातावरण	१,०३,०८	०	०	०	०	०	१,०४,०८
७० स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	१,०३,०८	१,००	०	०	०	०	१,०४,०८
११३ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण	४६,६४,०८	०	४०,००	०	०	०	५१,१९,३२
५६ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	४६,६४,०८	४,१५,२४	४०,००	०	०	०	५१,१९,३२
११४ युवा, खेलकुद तथा संस्कृति	१२,००,४८	१,७०,००	२१,१८,३५	१,७०,००	५,७०,००	३,२२,००	६५,४६,८०
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	१२,००,४८	२१,६५,९७	१,३८,३५	१,२०,००	५,७०,००	३,२२,००	४५,१६,८०
६५ शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय	०	०	१९,८०,००	५०,००	०	०	२०,३०,००
११५ आवास	२१,३२,८१	११,४६,३५	५,४२,१८	११,४६,३५	२५,००	२,७५,००	१,४८,३५,४०
४५ गृह मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	२०,७७,८१	१,०५,६९,०६	५,४२,१८	११,४६,३५	२५,००	२,७५,००	१,४६,३५,४०
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	५५,००	१,४५,००	०	०	०	०	२,००,००
११६ अन्य - सामाजिक	१,२५,८४,७६	२,३०,००	४,१४,१६	२,३०,००	०	०	४,०९,६२,९३
३० प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	८,००,४८	१,६९,०६,७५	०	०	०	०	१,७७,०७,२३
४५ गृह मन्त्रालय	७७,५६	०	०	०	०	०	७७,५६
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	२,४७,६१	८,०३,५१	४,१४,१६	२,३०,००	०	०	१६,९५,२८
६२ शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय	१२,१६,२०	१,००,२३,००	०	०	०	०	१,१२,३९,२०
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	९५,१८,००	०	०	०	०	०	९५,१८,००
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	७,२४,९१	७५	०	०	०	०	७,२५,६६
आर्थिक सेवाहरु	८,२५,४७,४९	१९,२९,१७,६४	१,८९,१५,६२	८,१९,४२,६३	६,८२,९९	६,५७,५०	३७,७६,६३,८७
४१ कृषि	२,९७,४९,८७	४३,५५,९७	५४,०९,१४	१,८७,३०,७०	०	०	५,८२,४५,६८
३५ अर्थ मन्त्रालय	०	८,४७,००	०	८७,००	०	०	९,३४,००
४० कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	२,९७,४९,८७	३५,०८,९७	५४,०९,१४	११,४३,७०	०	०	३,९८,११,६८
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	०	०	१,७५,००,००	०	०	१,७५,००,००
४२ सिंचाइ	५१,५९,९०	३,१३,३९,६८	३,३९,८५	२६,७०,७५	३,४४,३३	६०,००	३,९९,१४,५१
३५ अर्थ मन्त्रालय	०	२२,००	०	०	०	०	२२,००
४० कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	४,५०,००	१२,५०,००	०	०	०	०	१७,००,००
४७ जलस्रोत मन्त्रालय	४७,०९,९०	३,००,६७,६८	३,३९,८५	२६,७०,७५	३,४४,३३	६०,००	३,८१,९२,५१
४३ भूमिसुधार तथा नापी	८०,०७,८६	१६,०५,१०	०	०	०	०	९६,१२,९६
५५ भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय	८०,०७,८६	१६,०५,१०	०	०	०	०	९६,१२,९६
४४ वन	१,२६,७४,६१	२७,८३,०६	७१,९८,०४	३,३१,०९	०	०	२,२९,८६,८०

सेवा तथा क्षेत्र	पहिलो प्राथमिकता		दोस्रो प्राथमिकता		तेस्रो प्राथमिकता		जम्मा
	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	
५९ बन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	१,२६,७४,६१	२७,८३,०६	७१,९८,०४	३,३१,०९	०	०	२,२९,८६,८०
४५ उद्योग	५२,८८,०४	१०,३६,५०	२,६८,३१	५०,२५,७९	०	०	१,१६,१८,६४
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	५०,९६,२४	९,३७,५०	२,६८,३१	२५,७९	०	०	६३,२७,८४
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	१,९१,८०	९९,००	०	०	०	०	२,९०,८०
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	०	०	५०,००,००	०	०	५०,००,००
४६ संचार	१,१३,३३,१६	७७,२४,७५	१९,६२,१५	४,१३,३५	०	०	२,१४,३३,४१
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	०	०	१,२१,४३	३,११,१०	०	०	४,३२,५३
६७ सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय	१,१३,३३,१६	७५,२४,७५	१८,४०,७२	१,०२,२५	०	०	२,०८,००,८८
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	२,००,००	०	०	०	०	२,००,००
४७ यातायात	३४,६६,०१	६,५६,८६,३५	१३,३५,२५	२,३८,०७,००	३६,००	४,०२,००	९,४७,३२,६१
१२३ सडक यातायात	३४,६६,०१	२,३८,०७,००	१३,३५,२५	२,३८,०७,००	०	४,००,००	९,३३,५८,६१
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	२७,२४,४८	६,०५,८५,९७	१२,०६,३१	२,३४,५२,००	०	४,००,००	८,८३,६८,७६
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	१,१४,३१	३७,६४,३८	०	०	०	०	३८,७८,६९
७१ श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	६,२७,२२	०	१,२८,९४	३,५५,००	०	०	११,११,१६
१२४ हवाई यातायात	०	०	०	०	३६,००	२,००	१३,७४,००
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	०	०	०	०	३६,००	२,००	३८,००
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	१३,३६,००	०	०	०	०	१३,३६,००
४८ विद्युत	१०,७८,६५	६,०९,९८,२९	१,३०,८०	१,४२,१८,००	३४,५१	३५,००	७,६४,९५,२५
४७ जलस्रोत मन्त्रालय	२,८३,८२	१५,६१,९८	१,३०,८०	२१,४६,००	३४,५१	३५,००	४१,९२,११
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	७,९४,८३	९७,२६,६९	०	०	०	०	१,०५,२१,५२
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	४,९७,०९,६२	०	१,२०,७२,००	०	०	६,१७,८१,६२
४९ अन्य आर्थिक सेवाहरु	५७,८९,३९	१,७३,८७,९४	२२,७२,०८	१,६७,४५,९५	२,६८,१५	१,६०,५०	४,२६,२४,०१
१२६ पर्यटन	१,५२,४५	०	०	०	२,६८,१५	६०,५०	६,३१,५०
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	१,५२,४५	१,५०,४०	०	०	२,६८,१५	६०,५०	६,३१,५०
१२७ हावापानी	४,६४,४७	५८,५०	४७,३८	५८,५०	०	०	७,६२,८०
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	४,६४,४७	१,९२,४५	४७,३८	५८,५०	०	०	७,६२,८०
१२८ आपूर्ति	२६,००,००	०	०	०	०	०	३९,००,००
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	२६,००,००	१३,००,००	०	०	०	०	३९,००,००
१२९ वाणिज्य	५,२९,३६	३,५०	८३,८३	३,५०	०	०	१६,७८,०४
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	५,२९,३६	१०,६१,३५	८३,८३	३,५०	०	०	१६,७८,०४
१३० श्रम	९,९६,७४	६,७०	१,४०,८७	६,७०	०	०	११,७६,४९

सेवा तथा क्षेत्र	पहिलो प्राथमिकता		दोस्रो प्राथमिकता		तेस्रो प्राथमिकता		जम्मा
	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	
७१ श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	९,९६,७४	३२,१८	१,४०,८७	६,७०	०	०	११,७६,४९
१३१ अन्य - आर्थिक	१०,४६,३७	१,६६,७७,२५	२०,००,००	१,६६,७७,२५	०	१,००,००	३,४४,७५,१८
३५ अर्थ मन्त्रालय	१,२३,३७	१५,२४,२०	०	०	०	१,००,००	१७,४७,५७
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	७,४४,२७	२,५५,७३	०	०	०	०	१०,००,००
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	०	०	१,४६,७७,२५	०	०	१,४६,७७,२५
९५ अर्थ मन्त्रालय - विविध	१,७८,७३	१,२८,७१,६३	२०,००,००	२०,००,००	०	०	१,७०,५०,३६
ऋण भुक्तानी	७,३८,३१,८९	१५,५६,१४,२७	०	०	०	०	२२,९४,४६,१६
७३ आन्तरिक ऋण भुक्तानी	४,६६,५८,८९	७,२८,१६,२७	०	०	०	०	११,९४,७५,१६
८१ अर्थ मन्त्रालय - आन्तरिक ऋण भुक्तानी	४,६६,५८,८९	७,२८,१६,२७	०	०	०	०	११,९४,७५,१६
७४ वाह्य ऋण भुक्तानी	२,७१,७३,००	८,२७,९८,००	०	०	०	०	१०,९९,७१,००
८२ अर्थ मन्त्रालय - वैदेशिक ऋण भुक्तानी (बहुपक्षीय)	२,३३,८२,००	५,८१,८१,००	०	०	०	०	८,१५,६३,००
८३ अर्थ मन्त्रालय - वैदेशिक ऋण भुक्तानी (द्विपक्षीय)	३७,९१,००	२,४६,१७,००	०	०	०	०	२,८४,०८,००
विविध	१३,३६,०५,००	०	३५,३९,७०	१,५७,०४,५०	७४,५०,००	०	१६,०२,९९,२०
८० विविध	१३,३६,०५,००	०	३५,३९,७०	१,५७,०४,५०	७४,५०,००	०	१६,०२,९९,२०
३५ अर्थ मन्त्रालय	०	०	३९,७०	४,५०	०	०	४४,२०
९० अर्थ मन्त्रालय-सेवानिवृत्त सुविधा तथा कर्मचारी सुविधा	११,२५,७५,००	०	०	०	०	०	११,२५,७५,००
९५ अर्थ मन्त्रालय - विविध	२,१०,३०,००	०	३५,००,००	१,५७,००,००	७४,५०,००	०	४,७६,८०,००
कुल खर्च	९०,३६,५९,१२	५८,५६,२७,६६	६,८१,७७,६६	१२,०७,४५,२३	९८,८८,१३	१८,५८,२०	१,६८,९९,५६,००
प्राथमिकता जम्मा	१,४८,९२,८६,७८		१८,८९,२२,८९		१,१७,४६,३३		

आर्थिक वर्ष २०६४/६५ को क्षेत्रगत रणनीति अनुसारको व्यय अनुमान

अनुसूची-८ क

(रु. हजारमा)

सेवा तथा क्षेत्र	०१ - राहत, पुनर्निर्माण तथा पुनर्एकीकरण		०२ - रोजगारीमूलक, गरिवोन्मुख र फराकिलो आर्थिक वृद्धि		०३ - सुशासन र सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता		०४ - भौतिक पूर्वाधार विकास		०५ - समावेशी विकास र लक्षित कार्यक्रम		०७ - साधारण प्रशासन		जम्मा
	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	
संवैधानिक अंगहरु	०	०	०	०	८,४५,०६	३६,६९,६५	०	०	०	०	०	०	३,५३,
११ संवैधानिक अंगहरु	०	०	०	०	८,४५,०६	३६,६९,६५	०	०	०	०	०	०	३,५३,
१३ संसद	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	३२,७७,१०	२,७१,५०	३५,४
१४ अदालत	०	०	०	०	१,२०,००	२६,०२,५०	०	०	०	०	६६,२१,७१	५,००	९३,
१५ अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग	०	०	०	०	१,१७,६०	३०,००	०	०	०	०	६,४५,७५	०	७,
१६ महालेखा परीक्षकको कार्यालय	०	०	०	०	७२,००	९८,७५	०	०	०	०	८,६०,२२	०	१०,३
१७ लोक सेवा आयोग	०	०	०	०	६२,५०	५,७०,००	०	०	०	०	७,६९,८०	०	१४,०
१८ निर्वाचन आयोग	०	०	०	०	०	५०,००	०	०	०	०	१,६४,९९,०३	३७,००	१,६५,०
१९ महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	०	०	०	०	१,००,९६	३,१८,४०	०	०	०	०	१४,१५,३०	२९,००	१८,
२० न्याय परिषद्	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	६७,६४	१२,२०	७
२१ राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग	०	०	०	०	३,७२,००	०	०	०	०	०	३,००,००	६,००	६,७
साधारण प्रशासन	०	०	०	०	१४,७८,२०	७,८६,२०	०	०	०	०	०	०	१४,३५,६
१२ सामान्य प्रशासन	०	०	०	०	२,३४,१७	५,००,००	०	०	०	०	०	०	३,६१,
१४ अदालत	०	०	०	०	१,०४,१७	४०,००	०	०	०	०	१,६८,६०	३७,०२	३,४
२७ राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्र	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	३,१३,६९	६,२५	३,१
३० प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	११,६३,१८	१५,५४,३९	२७,९
३५ अर्थ मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	५,२४,८०	२,२९,००	७,५
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	२,९४,९९	३२,८०	३,
३९ कानून, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	३,७७,१४	१,०७,९५	४,८
४० कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	२,३३,२५	२३,६०	२,५
४५ गृह मन्त्रालय	०	०	०	०	१,३०,००	४,६०,००	०	०	०	०	९५,८३,५९	६,०५,४५	१,०७,७
४७ जलस्रोत मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१,३८,६६	७,८०	१,४
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	३,४७,३१	१०,००	३,
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	५,११,००	५८,००	५,६
५० परराष्ट्र मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१,१०,१९,५७	४,२९,८२	१,१४,४
५५ भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१,४९,३५	१८,२०	१,६
५६ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	२,३५,६४	२,०१,००	४,
५८ रक्षा मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	६८,१४	१,०२,००	१,७
५९ बन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१,६६,१४	९,२५	१,७
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	५,०६,७५	१,४३,६०	६,५
६२ शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	६,९४,६०	१०,००	७,०

सेवा तथा क्षेत्र	०१ - राहत, पुनर्निर्माण तथा पुनर्एकीकरण		०२ - रोजगारीमूलक, गरिबोन्मुख र फराकिलो आर्थिक वृद्धि		०३ - सुशासन र सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता		०४ - भौतिक पूर्वाधार विकास		०५ - समावेशी विकास र लक्षित कार्यक्रम		०७ - साधारण प्रशासन		जम्मा
	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	
६५ शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	९,०३,२४	२,४६,५०	११,४
६६ सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१६,२०,५०	७३,२५	१६,
६७ सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	४,३२,९१	५९,२०	४,
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	६,६०,७६	५३,५०	७,९
७० स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	२,५८,५५	०	२,५
७१ श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१,३०,६५	०	१,
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	२,७६,६०	५,९७,१६	८,
१३ प्रहरी	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	९,५६,१
४५ गृह मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	८,९९,४७,१०	५६,७२,७९	९,५६,१
१४ राजश्व तथा आर्थिक प्रशासन	०	०	०	०	५,२३,८०	२५,००	०	०	०	०	०	०	१,०१,१
३५ अर्थ मन्त्रालय	०	०	०	०	५,२३,८०	२५,००	०	०	०	०	७१,१६,३३	२४,४६,३५	१,०१,१
१५ योजना तथा तथ्याङ्क	०	०	०	०	७,२०,२३	२,६१,२०	०	०	०	०	०	०	१७,०
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	०	०	०	०	७,२०,२३	२,६१,२०	०	०	०	०	७,१९,१५	०	१७,०
रक्षा	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१०,८९,९
२१ रक्षा	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१०,८९,९
५८ रक्षा मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१०,१८,३४,२४	७१,६१,१६	१०,८९,९
सामाजिक सेवाहरु	१३,४५,१५	१,८८,६५,५०	५३,२४,६५	१,२०,५८,४१	५,९५,८७,१४	३,०५,३५,१४	२,४७,२८,८४	११,८६,१४,११	०	०	०	०	६३,४६,५
३१ शिक्षा	०	०	३७,५७,३५	८,५१,६०	०	०	०	०	०	०	०	०	२८,०७,
६५ शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय	०	०	३७,५७,३५	८,५१,६०	०	०	०	०	६,८४,४४,३५	२,३७,९०,७५	१८,२३,६०,२५	१५,१५,९६	२८,०७,
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	
३२ स्वास्थ्य	०	०	०	०	५,८६,८८,७९	२,४४,०६,९४	८,४९,८८	३४,२७,८८	०	०	०	०	१२,१७,८
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	७,००,००	०	०	०	७,०
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	०	०	०	०	४,६२,००	०	०	०	०	०	०	०	४,६
७० स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	०	०	०	०	५,८२,२६,७९	२,४४,०६,९४	८,४९,८८	३४,२७,८८	१६,८४,५०	२,६७,६०	३,०५,९६,३३	११,६३,२८	१२,०६,
३३ खानेपानी	२,५०	२,९७,५०	०	०	२,९६,६७	९,०६,१०	५०,१६,६८	४,६५,३०,५६	०	०	०	०	५,३२,
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	२,५०	२९,७५०	०	०	२,९६,६७	५,०६,१०	४७,१८,८५	३,६६,५२,५६	०	०	२,२२,६६	५,५०	४,२७,
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	२,९७,८३	५६,६३,००	०	०	०	०	५९,६
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	०	०	०	०	४,००,००	०	४२,१५,००	०	०	०	०	४६,१
३४ स्थानीय विकास	०	८०,००,००	१४,६४,२२	१,११,०५,८१	३,४३,४३	१,३२,३०	१,७९,०९,६८	६,१९,७५,८१	०	०	०	०	११,१३,०
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	०	८००,०००	१४,६४,२२	१,११,०५,८१	३,४३,४३	१,३२,३०	१,७९,०९,६८	६,१९,७५,८१	७,६४,७८	८४,२९,२४	१,७९,०१	१,५०	११,०३,०
९५ अर्थ मन्त्रालय - विविध	०	०	०	०	०	०	०	०	३,००,००	७,००,००	०	०	१०,०

सेवा तथा क्षेत्र	०१ - राहत, पुनर्निर्माण तथा पुनर्एकीकरण		०२ - रोजगारीमूलक, गरिवोन्मुख र फराकिलो आर्थिक वृद्धि		०३ - सुशासन र सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता		०४ - भौतिक पूर्वाधार विकास		०५ - समावेशी विकास र लक्षित कार्यक्रम		०७ - साधारण प्रशासन		जम्मा
	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	
३५ अन्य सामाजिक सेवाहरु	१३,४२,६५	१,०५,६८,००	१,०३,०८	१,०१,००	२,५८,२५	५०,८९,८०	९,५२,६०	६६,७९,८६	०	०	०	०	६,७५,
११२ जनसंख्या तथा वातावरण	०	०	१,०३,०८	१,००	०	०	०	०	०	०	०	०	१,०
७० स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	०	०	१,०३,०८	१,००	०	०	०	०	०	०	०	०	१,०
११३ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण	०	०	०	०	४०,००	०	०	०	४१,३४,०८	४,१५,२४	५,३०,००	०	५१,
५६ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	०	०	०	०	४०,००	०	०	०	४१,३४,०८	४,१५,२४	५,३०,००	०	५१,
११४ युवा, खेलकुद तथा संस्कृति	१,६७,९०	३,४५,५०	०	०	०	०	०	०	११,०३,३५	२२,४२,००	२६,१७,५८	७०,४७	६५,४
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	१,६७,९०	३४,५५०	०	०	०	०	०	०	९,६८,३५	२२,४२,००	७,७२,५८	२०,४७	४५,९
६५ शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	१,३५,००	०	१८,४५,००	५०,००	२०,३
११५ आवास	५८,५५	२,२२,५०	०	०	८४,०५	५०,८९,८०	४,२५,०३	६२,४४,८६	५५,००	१,४५,००	२०,७७,३६	४,३३,२५	१,४८,३
४५ गृह मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	५८,५५	२२,२५०	०	०	८४,०५	५०,८९,८०	४,२५,०३	६२,४४,८६	०	०	२०,७७,३६	४,३३,२५	१,४६,३
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	५५,००	१,४५,००	०	०	२,०
११६ अन्य - सामाजिक	११,१६,२०	१,००,००,००	०	१,००,००	१,३४,२०	०	५,२७,५७	४,३५,००	१६,०२,९५	१,७४,०६,०१	९६,१८,००	२३,००	४,०९,
३० प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	०	०	०	०	०	०	०	०	८,००,४८	१,६९,०६,७५	०	०	१,७७,
४५ गृह मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	७७,५६	०	०	०	
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	०	०	०	१,००,००	१,३४,२०	०	५,२७,५७	४,३५,००	०	४,९८,५१	०	०	१६,९
६२ शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय	११,१६,२०	१,०००,०००	०	०	०	०	०	०	०	०	१,००,००	२३,००	१,१२,३
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	९५,१८,००	०	९५,१
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	०	०	०	०	०	०	०	०	७,२४,९१	७५	०	०	७,
आर्थिक सेवाहरु	६,४२,०५	१,४३,१३,७५	४,३९,८६,७९	९,३७,१३,२०	४५,२४,०५	९९,२७,१५	४१,०५,४०	१३,६९,२५,८५	०	०	०	०	३७,७६,
४१ कृषि	०	०	३,२१,४७,७३	२,२१,०१,८२	०	३,००,००	७,५६,२८	४२,७८	०	०	०	०	५,८२,४
३५ अर्थ मन्त्रालय	०	०	०	९,३४,००	०	०	०	०	०	०	०	०	९,३
४० कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	०	०	३,२१,४७,७३	३६,६७,८२	०	३,००,००	७,५६,२८	४२,७८	२,३०,२५	२५,००	२०,२४,७५	६,१७,०७	३,९८,
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	०	०	१,७५,००,००	०	०	०	०	०	०	०	०	१,७५,०
४२ सिंचाइ	४,३०,१०	१८,३४,७५	१,४७,७०	९०,८६,९१	१,६०,८९	८५,००	१८,२८,४७	२,२८,०६,७७	०	०	०	०	३,९९,
३५ अर्थ मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	०	२२,००	०	०	
४० कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	४,५०,००	१२,५०,००	०	०	०	०	१७,०
४७ जलस्रोत मन्त्रालय	४,३०,१०	१८३,४७५	१,४७,७०	९०,८६,९१	१,६०,८९	८५,००	१३,७८,४७	२,१५,५६,७७	०	२,००,००	३२,७६,९२	३५,००	३,८१,
४३ भूमिसुधार तथा नापी	१,२९,९५	८०	१,७४,२०	०	२६,७७,२९	१५,५९,६०	०	०	०	०	०	०	९६,
५५ भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय	१,२९,९५	८०	१,७४,२०	०	२६,७७,२९	१५,५९,६०	०	०	०	०	५०,२६,४२	४४,७०	९६,
४४ वन	०	०	३७,४१,३१	२४,७१,८०	२,८७,१०	२,२१,६१	०	०	०	०	०	०	२,२९,८

सेवा तथा क्षेत्र	०१ - राहत, पुनर्निर्माण तथा पुनर्एकीकरण		०२ - रोजगारीमूलक, गरिवोन्मुख र फराकिलो आर्थिक वृद्धि		०३ - सुशासन र सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता		०४ - भौतिक पूर्वाधार विकास		०५ - समावेशी विकास र लक्षित कार्यक्रम		०७ - साधारण प्रशासन		जम्मा
	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	
५९ बन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	०	०	३७,४१,३१	२४,७१,८०	२,८७,१०	२,२१,६१	०	०	८,८३,३७	३,५४,५९	१,४९,६०,८७	६६,१५	२,२९,८
४५ उद्योग	०	०	२८,०४,७९	५१,५०,०९	१,०७,०७	५,७४	२,६९,३७	१,३९,५०	०	०	०	०	१,१६,१
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	०	०	२८,०४,७९	१,५०,०९	१,०७,०७	५,७४	७७,५७	४०,५०	०	०	२३,७५,१२	७,६६,९६	६३,२
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	१,९१,८०	९९,००	०	०	०	०	२,९
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	०	०	५०,००,००	०	०	०	०	०	०	०	०	५०,०
४६ संचार	०	०	०	०	७,९९,३३	६४,९२,००	१,२१,४३	१३,११,१०	०	०	०	०	२,१४,
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	१,२१,४३	३,११,१०	०	०	०	०	४,
६७ सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय	०	०	०	०	७,९९,३३	६२,९२,००	०	१०,००,००	०	०	१,२३,७४,५५	३,३५,००	२,०८,०
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	०	०	०	०	२,००,००	०	०	०	०	०	०	२,०
४७ यातायात	०	२३,५०,००	३,४६,३०	३,०२,०२,०४	१,६४,९४	८,५७,००	६,००,८०	५,६४,८६,३१	०	०	०	०	९,४७,
१२३ सडक यातायात	०	२३,५०,००	३,४६,३०	३,०२,०२,०४	१,२८,९४	८,५५,००	६,००,८०	५,५१,५०,३१	०	०	३७,२५,२२	०	९,३३,
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	०	२३५,०००	३,४६,३०	३,०२,०२,०४	०	५,००,००	४,८६,४९	५,१३,८५,९३	०	०	३०,९८,००	०	८,८३,
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	१,१४,३१	३७,६४,३८	०	०	०	०	३८,
७१ श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	०	०	०	०	१,२८,९४	३,५५,००	०	०	०	०	६,२७,२२	०	११,
१२४ हवाई यातायात	०	०	०	०	३६,००	२,००	०	१३,३६,००	०	०	०	०	१३,७
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	०	०	०	०	३६,००	२,००	०	०	०	०	०	०	३
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	०	०	०	०	०	०	१३,३६,००	०	०	०	०	१३,
४८ विद्युत	०	०	५,०८,११	४५,२०,७८	५,३५	३,४०,००	४,८४,८०	५,५१,२५,५१	०	०	०	०	७,६४,
४७ जलस्रोत मन्त्रालय	०	०	८१,८३	३५,६६,९८	५,३५	१०,००	१,१६,२५	१,४६,००	०	०	२,४५,७०	२०,००	४१,
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	०	०	४,२६,२८	९,५३,८०	०	०	३,६८,५५	८७,७२,८९	०	०	०	०	१,०५,
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	०	०	०	०	३,३०,००	०	४,६२,०६,६२	०	१,५२,४५,००	०	०	६,१७,
४९ अन्य आर्थिक सेवाहरु	८२,००	१,०१,२८,२०	४१,१६,६५	२,०१,७९,७६	३,२२,०८	६६,२०	४४,२५	१०,१३,८८	०	०	०	०	४,२६,
१२६ पर्यटन	८२,००	१,२८,२०	०	०	२,५८,१५	६०,५०	०	०	१०,००	०	७०,४५	२२,२०	६,
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	८२,००	१२,८२०	०	०	२,५८,१५	६०,५०	०	०	१०,००	०	७०,४५	२२,२०	६,
१२७ हावापानी	०	०	३,३६,६४	२,४८,५०	०	०	०	०	०	०	१,७५,२१	२,४५	७,६
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	०	०	३,३६,६४	२,४८,५०	०	०	०	०	०	०	१,७५,२१	२,४५	७,६
१२८ आपूर्ति	०	०	०	०	०	०	०	०	२६,००,००	१३,००,००	०	०	३९,०
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०	०	२६,००,००	१३,००,००	०	०	३९,०
१२९ वाणिज्य	०	०	८३,८३	३,५०	०	०	४४,२५	१०,१३,८८	०	०	४,८५,११	४७,४७	१६,७
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	०	०	८३,८३	३,५०	०	०	४४,२५	१०,१३,८८	०	०	४,८५,११	४७,४७	१६,७
१३० श्रम	०	०	७,७३,१८	२३,१५	६३,९३	५,७०	०	०	५०,००	०	२,५०,५०	१०,०३	११,

सेवा तथा क्षेत्र	०१ - राहत, पुनर्निर्माण तथा पुनर्एकीकरण		०२ - रोजगारीमूलक, गरिवोन्मुख र फराकिलो आर्थिक वृद्धि		०३ - सुशासन र सेवा प्रवाहको प्रभावकारिता		०४ - भौतिक पूर्वाधार विकास		०५ - समावेशी विकास र लक्षित कार्यक्रम		०७ - साधारण प्रशासन		जम्मा
	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	
७१ श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	०	०	७,७३,१८	२३,१५	६३,९३	५,७०	०	०	५०,००	०	२,५०,५०	१०,०३	११,
१३१ अन्य - आर्थिक	०	१,००,००,००	२९,२३,००	१,९९,०४,६१	०	०	०	०	०	१५,००,००	१,२३,३७	२४,२०	३,४४,
३५ अर्थ मन्त्रालय	०	०	०	१,००,००	०	०	०	०	०	१५,००,००	१,२३,३७	२४,२०	१७,
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	०	०	७,४४,२७	२,५५,७३	०	०	०	०	०	०	०	०	१०,०
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	०	०	१,४६,७७,२५	०	०	०	०	०	०	०	०	१,४६,
९५ अर्थ मन्त्रालय - विविध	०	१,०००,०००	२१,७८,७३	४८,७१,६३	०	०	०	०	०	०	०	०	१,७०,
ऋण भुक्तानी	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	२२,९४,
७३ आन्तरिक ऋण भुक्तानी	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	११,९४,
८१ अर्थ मन्त्रालय - आन्तरिक ऋण भुक्तानी	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	४,६६,५८,८९	७,२८,१६,२७	११,९४,
७४ वाह्य ऋण भुक्तानी	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	१०,९९,
८२ अर्थ मन्त्रालय - वैदेशिक ऋण भुक्तानी (बहुपक्षीय)	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	२,३३,८२,००	५,८१,८१,००	८,१५,
८३ अर्थ मन्त्रालय - वैदेशिक ऋण भुक्तानी (द्विपक्षीय)	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	३७,९१,००	२,४६,१७,००	२,८४,०
विविध	०	०	०	०	११,३९,७०	४,५०	५,००,००	१,०३,००,००	०	०	०	०	१६,०२,
८० विविध	०	०	०	०	११,३९,७०	४,५०	५,००,००	१,०३,००,००	०	०	०	०	१६,०२,
३५ अर्थ मन्त्रालय	०	०	०	०	३९,७०	४,५०	०	०	०	०	०	०	४
९० अर्थ मन्त्रालय-सेवानिवृत्त सुविधा तथा कर्मचारी सुविधा	०	०	०	०	०	०	०	०	०	०	११,२५,७५,००	०	११,२५,
९५ अर्थ मन्त्रालय - विविध	०	०	०	०	११,००,००	०	५,००,००	१,०३,००,००	०	०	३,०३,८०,००	५४,००,००	४,७६,८
कुल खर्च	१९,८७,२०	३,३१,७९,२५	४,९३,११,४४	१०,५७,७१,६१	६,७५,७४,१५	४,४९,२२,६४	२,९३,३४,२४	२६,५८,३९,९६	८,२५,६२,६३	७,२०,४२,४३	७५,०९,५५,२५	१८,६४,७५,२०	१,६८,९९
रणनीति जम्मा	३,५१,६६,४५		१५,५०,८३,०५		११,२४,९६,७९		२९,५१,७४,२०		१५,४६,०५,०६		९३,७४,३०,४५		

द्रष्टव्य:

१. रणनीतिहरु तीन वर्षीय अन्तरिम योजना (२०६४/६५ - २०६६/६७) को आधारपत्र अनुसार राखिएका छन् ।

२. तीन वर्षीय अन्तरिम योजनाको दोस्रो र तेस्रो रणनीतिलाई गाभेर दोस्रो रणनीति र छैठौ र सातौं रणनीतिलाई गाभेर पाचौं रणनीति को रुपमा राखिएको छ ।

आर्थिक वर्ष २०६४/६५ को क्षेत्रगत लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट अनुसारको व्यय अनुमान

अनुसुची-८ ख

(रु. हजारमा)

सेवा तथा क्षेत्र	प्रत्यक्ष लाभ		अप्रत्यक्ष लाभ		तटस्थ		जम्मा
	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	
संवैधानिक अंगहरु	०	०	०	०	३,१३,०१,६१	४०,३०,३५	३,५३,३१,९६
११ संवैधानिक अंगहरु	०	०	०	०	३,१३,०१,६१	४०,३०,३५	३,५३,३१,९६
१३ संसद	०	०	०	०	३२,७७,१०	२,७१,५०	३५,४८,६०
१४ अदालत	०	०	०	०	६७,४१,७१	२६,०७,५०	९३,४९,२१
१५ अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग	०	०	०	०	७,६३,३५	३०,००	७,९३,३५
१६ महालेखा परीक्षकको कार्यालय	०	०	०	०	९,३२,२२	९८,७५	१०,३०,९७
१७ लोक सेवा आयोग	०	०	०	०	८,३२,३०	५,७०,००	१४,०२,३०
१८ निर्वाचन आयोग	०	०	०	०	१,६४,९९,०३	८७,००	१,६५,८६,०३
१९ महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	०	०	०	०	१५,१६,२६	३,४७,४०	१८,६३,६६
२० न्याय परिषद्	०	०	०	०	६७,६४	१२,२०	७९,८४
२१ राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग	०	०	०	०	६,७२,००	६,००	६,७८,००
साधारण प्रशासन	२,३८,२५	०	४८,७२,७१	२९,५५,८५	१२,४९,२९,४३	१,०५,६५,२३	१४,३५,६१,४७
१२ सामान्य प्रशासन	२,३८,२५	०	२९,१३,२५	१३,०१,७५	२,७८,६२,२८	३८,१३,९९	३,६१,२९,५२
१४ अदालत	०	०	०	०	२,७२,७७	७७,०२	३,४९,७९
२६ उप-प्रधानमन्त्रीको कार्यालय	०	०	०	०	०	०	०
२७ राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्र	०	०	०	०	३,१३,६९	६,२५	३,१९,९४
३० प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	०	०	०	०	११,६३,१८	१५,५४,३९	२७,१७,५७
३५ अर्थ मन्त्रालय	०	०	०	०	५,२४,८०	२,२९,००	७,५३,८०
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	०	०	०	०	२,९४,९९	३२,८०	३,२७,७९
३९ कानून, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालय	०	०	२,००	०	३,७५,१४	१,०७,९५	४,८५,०९
४० कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	०	०	०	०	२,३३,२५	२३,६०	२,५६,८५
४५ गृह मन्त्रालय	०	०	२२,६२,७०	८,४६,४५	७४,५०,८९	२,१९,००	१,०७,७९,०४
४७ जलस्रोत मन्त्रालय	०	०	५,००	७,८०	१,३३,६६	०	१,४६,४६
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	०	०	०	०	३,४७,३१	१०,००	३,५७,३१
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	०	०	०	०	५,११,००	५८,००	५,६९,००
५० परराष्ट्र मन्त्रालय	०	०	०	०	१,१०,१९,५७	४,२९,८२	१,१४,४९,३९
५५ भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय	०	०	०	०	१,४९,३५	१८,२०	१,६७,५५
५६ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	१,०५,२५	०	०	२,०१,००	१,३०,३९	०	४,३६,६४
५८ रक्षा मन्त्रालय	०	०	०	०	६८,१४	१,०२,००	१,७०,१४
५९ बन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	०	०	०	०	१,६६,१४	९,२५	१,७५,३९
६१ वातावरण, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	०	०	०	०	५,०६,७५	१,४३,६०	६,५०,३५
६२ शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय	०	०	०	०	६,९४,६०	१०,००	७,०४,६०
६५ शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय	०	०	५,९३,६०	२,४६,५०	३,०९,६४	०	११,४९,७४
६६ सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	०	०	४६,९५	०	१५,७३,५५	७३,२५	१६,९३,७५

सेवा तथा क्षेत्र	प्रत्यक्ष लाभ		अप्रत्यक्ष लाभ		तटस्थ		जम्मा
	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	
६७ सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय	०	०	०	०	४,३२,९१	५९,२०	४,९२,११
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	१,३३,००	०	०	०	५,२७,७६	५३,५०	७,१४,२६
७० स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	०	०	३,००	०	२,५५,५५	०	२,५८,५५
७१ श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	०	०	०	०	१,३०,६५	०	१,३०,६५
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	०	०	०	०	२,७६,६०	५,९७,१६	८,७३,७६
१३ प्रहरी	०	०	१४,०६,७५	१२,५६,००	८,८५,४०,३५	४४,१६,७९	९,५६,१९,८९
४५ गृह मन्त्रालय	०	०	१४,०६,७५	१२,५६,००	८,८५,४०,३५	४४,१६,७९	९,५६,१९,८९
१४ राजश्व तथा आर्थिक प्रशासन	०	०	५,५२,७१	३,९८,१०	७०,८७,४२	२०,७३,२५	१,०१,११,४८
३५ अर्थ मन्त्रालय	०	०	५,५२,७१	३,९८,१०	७०,८७,४२	२०,७३,२५	१,०१,११,४८
१५ योजना तथा तथ्याङ्क	०	०	०	०	१४,३९,३८	२,६१,२०	१७,००,५८
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	०	०	०	०	१४,३९,३८	२,६१,२०	१७,००,५८
रक्षा	७५	०	४,५७,३५	३,१०,००	१०,१३,७६,१४	६८,५१,१६	१०,८९,९५,४०
२१ रक्षा	७५	०	४,५७,३५	३,१०,००	१०,१३,७६,१४	६८,५१,१६	१०,८९,९५,४०
५८ रक्षा मन्त्रालय	७५	०	४,५७,३५	३,१०,००	१०,१३,७६,१४	६८,५१,१६	१०,८९,९५,४०
सामाजिक सेवाहरु	६,६५,०२,०२	८,३८,६६,९१	२४,७४,६६,२०	१०,१७,००,०९	८,४०,०७,७६	५,११,१४,९६	६३,४६,५७,९४
३१ शिक्षा	४२,९२,६०	१३,३१,००	२२,८१,१०,५९	२,१९,१७,३१	२,२१,५८,७६	२९,१०,००	२८,०७,२०,२६
६५ शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय	४२,९२,६०	१३,३१,००	२२,८१,१०,५९	२,१९,१७,३१	२,२१,५८,७६	२९,१०,००	२८,०७,२०,२६
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०
३२ स्वास्थ्य	४,९९,००,३६	२,५५,९४,२२	१,३९,७१,७८	३३,१४,२८	२,८६,४७,३६	३,५७,२०	१२,१७,८५,२०
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	७,००,००	०	०	०	०	०	७,००,००
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	४,६२,००	०	०	०	०	०	४,६२,००
७० स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	४,८७,३८,३६	२,५५,९४,२२	१,३९,७१,७८	३३,१४,२८	२,८६,४७,३६	३,५७,२०	१२,०६,२३,२०
३३ खानेपानी	०	१,८३,५७,३६	३१,५५	१,९४,११,८४	५५,०६,९६	९९,७०,४६	५,३२,७८,१७
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	०	१,२७,१४,३६	३१,५५	१,७७,११,८४	५२,०९,१३	७०,३५,४६	४,२७,०२,३४
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	०	५६,४३,००	०	०	२,९७,८३	२०,००	५९,६०,८३
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	०	०	१७,००,००	०	२९,१५,००	४६,१५,००
३४ स्थानीय विकास	१२,११,८८	१,९३,००,५८	१५,८४,९७	४,४६,६५,९३	१,८१,६४,२७	२,६३,७८,१५	११,१३,०५,७८
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	१२,११,८८	१,९३,००,५८	१२,८४,९७	४,३९,६५,९३	१,८१,६४,२७	२,६३,७८,१५	११,०३,०५,७८
९५ अर्थ मन्त्रालय - विविध	०	०	३,००,००	७,००,००	०	०	१०,००,००
३५ अन्य सामाजिक सेवाहरु	१,१०,९७,१८	१,९२,८३,७५	३७,६७,३१	१,२३,९०,७३	९५,३०,४१	१,१४,९९,१५	६,७५,६८,५३
११२ जनसंख्या तथा वातावरण	०	०	९१,५८	०	११,५०	१,००	१,०४,०८
७० स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	०	०	९१,५८	०	११,५०	१,००	१,०४,०८
११३ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण	१५,९५,१८	२,६३,२४	१३,६४,०३	२,६३,२४	१७,४४,८७	०	५१,१९,३२
५६ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	१५,९५,१८	१,५२,००	१३,६४,०३	२,६३,२४	१७,४४,८७	०	५१,१९,३२

सेवा तथा क्षेत्र	प्रत्यक्ष लाभ		अप्रत्यक्ष लाभ		तटस्थ		जम्मा
	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	
११४ युवा, खेलकुद तथा संस्कृति	२,००	२,००,६०	९,७३,४७	२,००,६०	२९,१३,३६	२४,५७,३७	६५,४६,८०
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	०	०	५,०२,३०	२,००,६०	१४,०६,५३	२४,०७,३७	४५,१६,८०
६५ शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय	२,००	०	४,७१,१७	०	१५,०६,८३	५०,००	२०,३०,००
११५ आवास	०	६१,२६,८९	३,९३,५८	६१,२६,८९	२३,०६,४१	३७,८३,५२	१,४८,३५,४०
४५ गृह मन्त्रालय	०	०	०	०	०	०	०
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	०	२२,२५,००	३,९३,५८	६१,२६,८९	२२,५१,४१	३६,३८,५२	१,४६,३५,४०
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	०	०	०	०	५५,००	१,४५,००	२,००,००
११६ अन्य - सामाजिक	९५,००,००	५८,००,००	९,४४,६५	५८,००,००	२५,५४,२७	५२,५७,२६	४,०९,६२,९३
३० प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	०	१,६९,०६,७५	१,०२,९०	०	६,९७,५८	०	१,७७,०७,२३
४५ गृह मन्त्रालय	०	०	४१,७५	०	३५,८१	०	७७,५६
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	०	०	०	०	६,६१,७७	१०,३३,५१	१६,९५,२८
६२ शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय	०	०	८,००,००	५८,००,००	४,१६,२०	४२,२३,००	१,१२,३९,२०
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	९५,००,००	०	०	०	१८,००	०	९५,१८,००
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	०	०	०	०	७,२४,९१	७५	७,२५,६६
आर्थिक सेवाहरु	५३,५३,२३	३,४४,८८,४४	१,५०,१४,०६	१७,२७,३८,२३	८,१७,७८,८१	६,८२,९१,१०	३७,७६,६३,८७
४१ कृषि	३२,१७,५५	१,४३,६०	१,०३,२६,७६	१,८८,१८,००	२,१६,१४,७०	४१,२५,०७	५,८२,४५,६८
३५ अर्थ मन्त्रालय	०	०	०	९,३४,००	०	०	९,३४,००
४० कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	३२,१७,५५	१,४३,६०	१,०३,२६,७६	३,८४,००	२,१६,१४,७०	४१,२५,०७	३,९८,११,६८
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	०	०	१,७५,००,००	०	०	१,७५,००,००
४२ सिंचाइ	३१,६०	१,८३,९३,२३	५,०३,५०	५८,२५,२०	५३,०८,९८	९८,५२,००	३,९९,१४,५१
३५ अर्थ मन्त्रालय	०	०	०	२२,००	०	०	२२,००
४० कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	०	०	३०,००	१२,५०,००	४,२०,००	०	१७,००,००
४७ जलस्रोत मन्त्रालय	३१,६०	१,८३,९३,२३	४,७३,५०	४५,५३,२०	४८,८८,९८	९८,५२,००	३,८१,९२,५१
४३ भूमिसुधार तथा नापी	७३,००	०	०	०	७९,३४,८६	१६,०५,१०	९६,१२,९६
५५ भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय	७३,००	०	०	०	७९,३४,८६	१६,०५,१०	९६,१२,९६
४४ वन	३,३०,१३	०	८,८६,३६	११,८९,०६	१,८६,५६,१६	१९,२५,०९	२,२९,८६,८०
५९ बन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	३,३०,१३	०	८,८६,३६	११,८९,०६	१,८६,५६,१६	१९,२५,०९	२,२९,८६,८०
४५ उद्योग	११,६१,६९	०	८६,४९	५०,३२,२२	४३,०८,१७	१०,३०,०७	१,१६,१८,६४
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	११,६१,६९	०	८६,४९	३२,२२	४१,१६,३७	९,३१,०७	६३,२७,८४
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	०	०	०	०	१,९१,८०	९९,००	२,९०,८०
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	०	०	५०,००,००	०	०	५०,००,००
४६ संचार	०	०	०	२,००,००	१,३२,९५,३१	७९,३८,१०	२,१४,३३,४१
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	०	०	०	०	१,२१,४३	३,११,१०	४,३२,५३
६७ सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय	०	०	०	०	१,३१,७३,८८	७६,२७,००	२,०८,००,८८

सेवा तथा क्षेत्र	प्रत्यक्ष लाभ		अप्रत्यक्ष लाभ		तटस्थ		जम्मा
	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	०	०	२,००,००	०	०	२,००,००
४७ यातायात	२,००	४०,८८,००	२४,३७	७,११,७७,२२	४८,१०,८९	१,४६,३०,१३	९,४७,३२,६१
१२३ सडक यातायात	२,००	६,९८,४१,२२	२४,३७	६,९८,४१,२२	४७,७४,८९	१,४६,२८,१३	९,३३,५८,६१
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	२,००	१८,१०,००	२४,३७	६,८३,५४,८४	३९,०४,४२	१,४२,७३,१३	८,८३,६८,७६
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	०	२२,७८,००	०	१४,८६,३८	१,१४,३१	०	३८,७८,६९
७१ श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	०	०	०	०	७,५६,१६	३,५५,००	११,११,१६
१२४ हवाई यातायात	०	१३,३६,००	०	१३,३६,००	३६,००	२,००	१३,७४,००
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	०	०	०	०	३६,००	२,००	३८,००
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	०	०	१३,३६,००	०	०	१३,३६,००
४८ विद्युत	१,७०,००	१,०८,७५,०८	३,६६,३८	५,९४,४७,६२	७,०७,५८	४९,२८,५९	७,६४,९५,२५
४७ जलस्रोत मन्त्रालय	१,००	०	३०,१०	१,६६,००	४,१८,०३	३५,७६,९८	४१,९२,११
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	१,६९,००	८३,७५,०८	३,३६,२८	०	२,८९,५५	१३,५१,६१	१,०५,२१,५२
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	२५,००,००	०	५,९२,८१,६२	०	०	६,१७,८१,६२
४९ अन्य आर्थिक सेवाहरु	३,६७,२६	९,८८,५३	२८,२०,२०	१,१०,४८,९१	५१,४२,१६	२,२२,५६,९५	४,२६,२४,०१
१२६ पर्यटन	०	३०,००	१,३१,२०	३०,००	२,८९,४०	१,८०,९०	६,३१,५०
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	०	०	१,३१,२०	३०,००	२,८९,४०	१,८०,९०	६,३१,५०
१२७ हावापानी	०	०	०	०	५,११,८५	२,५०,९५	७,६२,८०
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	०	०	०	०	५,११,८५	२,५०,९५	७,६२,८०
१२८ आपूर्ति	०	०	२६,००,००	०	०	१३,००,००	३९,००,००
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	०	०	२६,००,००	०	०	१३,००,००	३९,००,००
१२९ वाणिज्य	०	३०,६६	३९,००	३०,६६	५,७४,१९	४५,६६	१६,७८,०४
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	०	९,८८,५३	३९,००	३०,६६	५,७४,१९	४५,६६	१६,७८,०४
१३० श्रम	३,६७,२६	०	५०,००	०	७,२०,३५	३८,८८	११,७६,४९
७१ श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	३,६७,२६	०	५०,००	०	७,२०,३५	३८,८८	११,७६,४९
१३१ अन्य - आर्थिक	०	१,०९,८८,२५	०	१,०९,८८,२५	३०,४६,३७	२,०४,४०,५६	३,४४,७५,१८
३५ अर्थ मन्त्रालय	०	०	०	५,००,००	१,२३,३७	११,२४,२०	१७,४७,५७
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	०	०	०	११,००	७,४४,२७	२,४४,७३	१०,००,००
८६ अर्थ मन्त्रालय - लगानी वैदेशिक संस्थाहरु	०	०	०	०	०	०	०
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	०	०	१,०४,७७,२५	०	४२,००,००	१,४६,७७,२५
९५ अर्थ मन्त्रालय - विविध	०	०	०	०	२१,७८,७३	१,४८,७१,६३	१,७०,५०,३६
ऋण भुक्तानी	०	०	०	०	७,३८,३१,८९	१५,५६,१४,२७	२२,९४,४६,१६
७३ आन्तरिक ऋण भुक्तानी	०	०	०	०	४,६६,५८,८९	७,२८,१६,२७	११,९४,७५,१६
८१ अर्थ मन्त्रालय - आन्तरिक ऋण भुक्तानी	०	०	०	०	४,६६,५८,८९	७,२८,१६,२७	११,९४,७५,१६
७४ वाह्य ऋण भुक्तानी	०	०	०	०	२,७१,७३,००	८,२७,९८,००	१०,९९,७१,००

सेवा तथा क्षेत्र	प्रत्यक्ष लाभ		अप्रत्यक्ष लाभ		तटस्थ		जम्मा
	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	
८२ अर्थ मन्त्रालय - वैदेशिक ऋण भुक्तानी (बहुपक्षीय)	०	०	०	०	२,३३,८२,००	५,८१,८१,००	८,१५,६३,००
८३ अर्थ मन्त्रालय - वैदेशिक ऋण भुक्तानी (द्विपक्षीय)	०	०	०	०	३७,९१,००	२,४६,१७,००	२,८४,०८,००
विविध	५,००,००	०	५७,३०,००	९१,००,००	१३,८३,६४,७०	६६,०४,५०	१६,०२,९९,२०
८० विविध	५,००,००	०	५७,३०,००	९१,००,००	१३,८३,६४,७०	६६,०४,५०	१६,०२,९९,२०
३५ अर्थ मन्त्रालय	०	०	०	०	३९,७०	४,५०	४४,२०
९० अर्थ मन्त्रालय-सेवानिवृत्त सुविधा तथा कर्मचारी सुविधा	५,००,००	०	०	०	११,२०,७५,००	०	११,२५,७५,००
९५ अर्थ मन्त्रालय - विविध	०	०	५७,३०,००	९१,००,००	२,६२,५०,००	६६,००,००	४,७६,८०,००
कुल खर्च	७,२५,९४,२५	११,८३,५५,३५	२७,३५,४०,३२	२८,६८,०४,१७	६३,५५,९०,३४	३०,३०,७१,५७	१,६८,९९,५६,००
जम्मा	१९,०९,४९,६०		५६,०३,४४,४९		९३,८६,६१,९१		

संकेत	लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट	रकम	प्रतिशत
१	प्रत्यक्ष लाभ	१९०९४९६०	११.३०
२	अप्रत्यक्ष लाभ	५६०३४४४९	३३.१६
३	तटस्थ	९३८६६१९१	५५.५४

द्रष्टव्य : लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट छुट्टयाईएका आधारहरु

वजेटका प्रत्येक क्रियाकलाप लैङ्गिक दृष्टिले कता उन्मुख छ भनी निर्क्योल गर्न निम्नानुसार वर्गीकरण गरिएको छ ।

(क) महिलालाई ५० प्रतिशत भन्दा बढी लाभ पुग्ने क्रियाकलाप – प्रत्यक्ष लाभ ।

(ख) महिलालाई २० प्रतिशतदेखि ५० प्रतिशतसम्म लाभ पुग्ने क्रियाकलाप – अप्रत्यक्ष लाभ ।

(ग) महिलालाई २० प्रतिशतभन्दा न्यून लाभ पुग्ने क्रियाकलााप – तटस्थ ।

उपरोक्तानुसार प्रतिशत निकाल्दा देहायका क्रियाकलापहरुको सूचकहरुका आधारमा मूल्यांकन गरी सो मूल्यांकनका आधारमा प्राप्त हुने नतिजा बमोजिम लैङ्गिक बजेटलाई वर्गीकरण गरिएको छ ।

क्र.सं.	सूचक	प्रतिशत
१	महिलाहरुको क्षमता अभिवृद्धि	२०
२	महिलाहरुको योजना तर्जुमा र कार्यन्वयनमा सहभागिता	२०
३	लाभको बांडफांडमा महिलाहरुको हिस्सा	२०
४	महिलाहरुको रोजगार/आयअभिवृद्धिमा सहयोग	२०
५	महिलाहरुको समयको प्रयोगमा गुणात्मक सुधार र कार्यबोझमा ल्याउने कमी	२०
	जम्मा	१००

आर्थिक वर्ष २०६४/६५ को क्षेत्रगत गरिवी न्यूनिकरण बजेट अनुसारको व्यय अनुमान

अनुसूची-८ ग

(रु. हजारमा)

सेवा तथा क्षेत्र	गरिवी न्यूनिकरण बजेट		तटस्थ बजेट		जम्मा
	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	
संवैधानिक अंगहरु	०	०	३,१३,०१,६१	४०,३०,३५	३,५३,३१,९६
११ संवैधानिक अंगहरु	०	०	३,१३,०१,६१	४०,३०,३५	३,५३,३१,९६
१३ संसद	०	०	३२,७७,१०	२,७१,५०	३५,४८,६०
१४ अदालत	०	०	६७,४१,७१	२६,०७,५०	९३,४९,२१
१५ अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग	०	०	७,६३,३५	३०,००	७,९३,३५
१६ महालेखा परीक्षकको कार्यालय	०	०	९,३२,२२	९८,७५	१०,३०,९७
१७ लोक सेवा आयोग	०	०	८,३२,३०	५,७०,००	१४,०२,३०
१८ निर्वाचन आयोग	०	०	१,६४,९९,०३	८७,००	१,६५,८६,०३
१९ महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	०	०	१५,१६,२६	३,४७,४०	१८,६३,६६
२० न्याय परिषद्	०	०	६७,६४	१२,२०	७९,८४
२१ राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग	०	०	६,७२,००	६,००	६,७८,००
साधारण प्रशासन	१३,५१,१०	३,४७,५०	१२,८६,८९,२९	१,३१,७३,५८	१४,३५,६१,४७
१२ सामान्य प्रशासन	१३,०१,१०	३,४७,५०	२,९७,१२,६८	४७,६८,२४	३,६१,२९,५२
१४ अदालत	०	०	२,७२,७७	७७,०२	३,४९,७९
२६ उप-प्रधानमन्त्रीको कार्यालय	०	०	०	०	०
२७ राष्ट्रिय सतर्कता केन्द्र	०	०	३,१३,६९	६,२५	३,१९,९४
३० प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	७,००	०	११,५६,१८	१५,५४,३९	२७,१७,५७
३५ अर्थ मन्त्रालय	०	०	५,२४,८०	२,२९,००	७,५३,८०
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	०	०	२,९४,९९	३२,८०	३,२७,७९
३९ कानून, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालय	०	०	३,७७,१४	१,०७,९५	४,८५,०९
४० कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	०	०	२,३३,२५	२३,६०	२,५६,८५
४५ गृह मन्त्रालय	५,६८,००	०	९१,४५,५९	१०,६५,४५	१,०७,७९,०४
४७ जलस्रोत मन्त्रालय	०	०	१,३८,६६	७,८०	१,४६,४६
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	०	०	३,४७,३१	१०,००	३,५७,३१
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	०	०	५,११,००	५८,००	५,६९,००
५० परराष्ट्र मन्त्रालय	२,२५	०	१,१०,१७,३२	४,२९,८२	१,१४,४९,३९
५५ भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय	०	०	१,४९,३५	१८,२०	१,६७,५५
५६ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	३,२५	२,०१,००	२,३२,३९	०	४,३६,६४
५८ रक्षा मन्त्रालय	०	०	६८,१४	१,०२,००	१,७०,१४
५९ बन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	०	०	१,६६,१४	९,२५	१,७५,३९
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	०	०	५,०६,७५	१,४३,६०	६,५०,३५
६२ शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय	०	०	६,९४,६०	१०,००	७,०४,६०

सेवा तथा क्षेत्र	गरिवी न्यूनिकरण बजेट		तटस्थ बजेट		जम्मा
	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	
६५ शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय	५,८७,६०	१,४६,५०	३,१५,६४	१,००,००	११,४९,७४
६६ सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	०	०	१६,२०,५०	७३,२५	१६,९३,७५
६७ सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय	०	०	४,३२,९१	५९,२०	४,९२,११
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	१,३३,००	०	५,२७,७६	५३,५०	७,१४,२६
७० स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	०	०	२,५८,५५	०	२,५८,५५
७१ श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	०	०	१,३०,६५	०	१,३०,६५
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	०	०	२,७६,६०	५,९७,१६	८,७३,७६
१३ प्रहरी	०	०	८,९९,४७,१०	५६,७२,७९	९,५६,१९,८९
४५ गृह मन्त्रालय	०	०	८,९९,४७,१०	५६,७२,७९	९,५६,१९,८९
१४ राजश्व तथा आर्थिक प्रशासन	५०,००	०	७५,९०,१३	२४,७१,३५	१,०१,११,४८
३५ अर्थ मन्त्रालय	५०,००	०	७५,९०,१३	२४,७१,३५	१,०१,११,४८
१५ योजना तथा तथ्याङ्क	०	०	१४,३९,३८	२,६१,२०	१७,००,५८
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	०	०	१४,३९,३८	२,६१,२०	१७,००,५८
रक्षा	०	०	१०,१८,३४,२४	७१,६१,१६	१०,८९,९५,४०
२१ रक्षा	०	०	१०,१८,३४,२४	७१,६१,१६	१०,८९,९५,४०
५८ रक्षा मन्त्रालय	०	०	१०,१८,३४,२४	७१,६१,१६	१०,८९,९५,४०
सामाजिक सेवाहरु	२८,३२,६१,३६	१६,६६,८२,८६	११,४७,१४,६२	६,९९,९९,१०	६३,४६,५७,९४
३१ शिक्षा	१९,२५,८१,६५	१,९८,२२,१०	६,१९,८०,३०	६३,३६,२१	२८,०७,२०,२६
६५ शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय	१९,२५,८१,६५	१,९८,२२,१०	६,१९,८०,३०	६३,३६,२१	२८,०७,२०,२६
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	०	०	०	०	०
३२ स्वास्थ्य	५,७६,१८,६७	२,२९,५४,४५	३,४९,००,८३	६३,११,२५	१२,१७,८५,२०
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	७,००,००	०	०	०	७,००,००
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	४,६२,००	०	०	०	४,६२,००
७० स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	५,६४,५६,६७	२,२९,५४,४५	३,४९,००,८३	६३,११,२५	१२,०६,२३,२०
३३ खानेपानी	२०,००	२,८७,५६,५२	५५,१८,५१	१,८९,८३,१४	५,३२,७८,१७
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	२०,००	२,३१,१३,५२	५२,२०,६८	१,४३,४८,१४	४,२७,०२,३४
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	०	५६,४३,००	२,९७,८३	२०,००	५९,६०,८३
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	०	०	४६,१५,००	४६,१५,००
३४ स्थानीय विकास	१,९०,७१,३५	६,३६,९०,९१	१८,८९,७७	२,६६,५३,७५	११,१३,०५,७८
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	१,८७,७१,३५	६,२९,९०,९१	१८,८९,७७	२,६६,५३,७५	११,०३,०५,७८
९५ अर्थ मन्त्रालय - विविध	३,००,००	७,००,००	०	०	१०,००,००
३५ अन्य सामाजिक सेवाहरु	१,३९,६९,६९	३,१४,५८,८८	१,०४,२५,२१	१,१७,१४,७५	६,७५,६८,५३

सेवा तथा क्षेत्र	गरिवी न्यूनिकरण बजेट		तटस्थ बजेट		जम्मा
	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	
११२ जनसंख्या तथा वातावरण	०	१,००	१,०३,०८	१,००	१,०४,०८
७० स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	०	०	१,०३,०८	१,००	१,०४,०८
११३ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण	३०,३४,२१	०	१६,६९,८७	०	५१,१९,३२
५६ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	३०,३४,२१	४,१५,२४	१६,६९,८७	०	५१,१९,३२
११४ युवा, खेलकुद तथा संस्कृति	१,५४,००	२६,५७,९७	३७,३४,८३	२६,५७,९७	६५,४६,८०
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	०	०	१९,०८,८३	२६,०७,९७	४५,१६,८०
६५ शिक्षा तथा खेलकूद मन्त्रालय	१,५४,००	०	१८,२६,००	५०,००	२०,३०,००
११५ आवास	३,७८,५८	३७,९८,५२	२३,२१,४१	३७,९८,५२	१,४८,३५,४०
४५ गृह मन्त्रालय	०	०	०	०	०
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	३,७८,५८	८३,३६,८९	२२,६६,४१	३६,५३,५२	१,४६,३५,४०
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	०	०	५५,००	१,४५,००	२,००,००
११६ अन्य - सामाजिक	१,०४,०२,९०	५२,५७,२६	२५,९६,०२	५२,५७,२६	४,०९,६२,९३
३० प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	१,०२,९०	१,६९,०६,७५	६,९७,५८	०	१,७७,०७,२३
४५ गृह मन्त्रालय	०	०	७७,५६	०	७७,५६
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	०	०	६,६१,७७	१०,३३,५१	१६,९५,२८
६२ शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय	८,००,००	५८,००,००	४,१६,२०	४२,२३,००	१,१२,३९,२०
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	९५,००,००	०	१८,००	०	९५,१८,००
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	०	०	७,२४,९१	७५	७,२५,६६
आर्थिक सेवाहरु	१,९२,४२,०६	३,४४,०५,३६	८,२९,०४,०४	२४,११,१२,४१	३७,७६,६३,८७
४१ कृषि	१,३१,३३,३१	१४,६१,६०	२,२०,२५,७०	२,१६,२५,०७	५,८२,४५,६८
३५ अर्थ मन्त्रालय	०	९,३४,००	०	०	९,३४,००
४० कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	१,३१,३३,३१	५,२७,६०	२,२०,२५,७०	४१,२५,०७	३,९८,११,६८
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	०	०	१,७५,००,००	१,७५,००,००
४२ सिंचाइ	१९,१०	९३,७५,००	५८,२४,९८	२,४६,९५,४३	३,९९,१४,५१
३५ अर्थ मन्त्रालय	०	२२,००	०	०	२२,००
४० कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय	०	०	४,५०,००	१२,५०,००	१७,००,००
४७ जलस्रोत मन्त्रालय	१९,१०	९३,५३,००	५३,७४,९८	२,३४,४५,४३	३,८१,९२,५१
४३ भूमिसुधार तथा नापी	७३,००	०	७९,३४,८६	१६,०५,१०	९६,१२,९६
५५ भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय	७३,००	०	७९,३४,८६	१६,०५,१०	९६,१२,९६
४४ वन	१२,८०,९९	११,८९,०६	१,८५,९१,६६	१९,२५,०९	२,२९,८६,८०
५९ बन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	१२,८०,९९	११,८९,०६	१,८५,९१,६६	१९,२५,०९	२,२९,८६,८०
४५ उद्योग	११,७०,१२	५०,१४,७१	४३,८६,२३	१०,४७,५८	१,१६,१८,६४

सेवा तथा क्षेत्र	गरिवी न्यूनिकरण बजेट		तटस्थ बजेट		जम्मा
	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	११,७०,१२	१४,७१	४१,९४,४३	९,४८,५८	६३,२७,८४
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	०	०	१,९१,८०	९९,००	२,९०,८०
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	५०,००,००	०	०	५०,००,००
४६ संचार	०	०	१,३२,९५,३१	८१,३८,१०	२,१४,३३,४१
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	०	०	१,२१,४३	३,११,१०	४,३२,५३
६७ सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय	०	०	१,३१,७३,८८	७६,२७,००	२,०८,००,८८
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	०	०	२,००,००	२,००,००
४७ यातायात	२,००	५४,७४,३८	४८,३५,२६	८,४४,२०,९७	९,४७,३२,६१
१२३ सडक यातायात	२,००	८,३०,८२,९७	४७,९९,२६	८,३०,८२,९७	९,३३,५८,६१
४८ भौतिक योजना तथा निर्माण मन्त्रालय	२,००	१८,१०,००	३९,२८,७९	८,२६,२७,९७	८,८३,६८,७६
६९ स्थानीय विकास मन्त्रालय	०	३६,६४,३८	१,१४,३१	१,००,००	३८,७८,६९
७१ श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	०	०	७,५६,१६	३,५५,००	११,११,१६
१२४ हवाई यातायात	०	१३,३८,००	३६,००	१३,३८,००	१३,७४,००
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	०	०	३६,००	२,००	३८,००
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	०	०	१३,३६,००	१३,३६,००
४८ विद्युत	५,०७,२८	१,०४,०२,०८	७,३६,६८	६,४८,४९,२१	७,६४,९५,२५
४७ जलस्रोत मन्त्रालय	२,००	२०,२७,००	४,४७,१३	१७,१५,९८	४१,९२,११
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	५,०५,२८	८३,७५,०८	२,८९,५५	१३,५१,६१	१,०५,२१,५२
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	०	०	६,१७,८१,६२	६,१७,८१,६२
४९ अन्य आर्थिक सेवाहरु	३०,५६,२६	१४,८८,५३	५२,७३,३६	३,२८,०५,८६	४,२६,२४,०१
१२६ पर्यटन	०	२,१०,९०	४,२०,६०	२,१०,९०	६,३१,५०
४९ संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	०	०	४,२०,६०	२,१०,९०	६,३१,५०
१२७ हावापानी	०	२,५०,९५	५,११,८५	२,५०,९५	७,६२,८०
६१ वातावरण, बिज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	०	०	५,११,८५	२,५०,९५	७,६२,८०
१२८ आपूर्ति	२६,००,००	१३,००,००	०	१३,००,००	३९,००,००
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	२६,००,००	०	०	१३,००,००	३९,००,००
१२९ वाणिज्य	३९,००	७६,३२	५,७४,१९	७६,३२	१६,७८,०४
३८ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	३९,००	९,८८,५३	५,७४,१९	७६,३२	१६,७८,०४
१३० श्रम	४,१७,२६	३८,८८	७,२०,३५	३८,८८	११,७६,४९
७१ श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय	४,१७,२६	०	७,२०,३५	३८,८८	११,७६,४९
१३१ अन्य - आर्थिक	०	३,०९,२८,८१	३०,४६,३७	३,०९,२८,८१	३,४४,७५,१८
३५ अर्थ मन्त्रालय	०	५,००,००	१,२३,३७	११,२४,२०	१७,४७,५७

सेवा तथा क्षेत्र	गरिवी न्यूनिकरण बजेट		तटस्थ बजेट		जम्मा
	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	चालु खर्च	पुंजीगत तथा सांवा भुक्तानी	
७२ राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	०	०	७,४४,२७	२,५५,७३	१०,००,००
८६ अर्थ मन्त्रालय - लगानी वैदेशिक संस्थाहरु	०	०	०	०	०
८७ अर्थ मन्त्रालय - लगानी सार्वजनिक संस्थान	०	०	०	१,४६,७७,२५	१,४६,७७,२५
९५ अर्थ मन्त्रालय - विविध	०	०	२१,७८,७३	१,४८,७१,६३	१,७०,५०,३६
ऋण भुक्तानी	०	०	७,३८,३१,८९	१५,५६,१४,२७	२२,९४,४६,१६
७३ आन्तरिक ऋण भुक्तानी	०	०	४,६६,५८,८९	७,२८,१६,२७	११,९४,७५,१६
८१ अर्थ मन्त्रालय - आन्तरिक ऋण भुक्तानी	०	०	४,६६,५८,८९	७,२८,१६,२७	११,९४,७५,१६
७४ वाह्य ऋण भुक्तानी	०	०	२,७१,७३,००	८,२७,९८,००	१०,९९,७१,००
८२ अर्थ मन्त्रालय - वैदेशिक ऋण भुक्तानी (बहुपक्षीय)	०	०	२,३३,८२,००	५,८१,८१,००	८,१५,६३,००
८३ अर्थ मन्त्रालय - वैदेशिक ऋण भुक्तानी (द्विपक्षीय)	०	०	३७,९१,००	२,४६,१७,००	२,८४,०८,००
विविध	१६,००,००	५०,००,००	१४,२९,९४,७०	१,०७,०४,५०	१६,०२,९९,२०
८० विविध	१६,००,००	५०,००,००	१४,२९,९४,७०	१,०७,०४,५०	१६,०२,९९,२०
३५ अर्थ मन्त्रालय	०	०	३९,७०	४,५०	४४,२०
९० अर्थ मन्त्रालय-सेवानिवृत्त सुविधा तथा कर्मचारी सुविधा	०	०	११,२५,७५,००	०	११,२५,७५,००
९५ अर्थ मन्त्रालय - विविध	१६,००,००	५०,००,००	३,०३,८०,००	१,०७,००,००	४,७६,८०,००
कुल खर्च	३०,५४,५४,५२	२०,६४,३५,७२	६७,६२,७०,३९	५०,१७,९५,३७	१,६८,९९,५६,००
जम्मा	५१,१८,९०,२४		१,१७,८०,६५,७६		

संकेत	वर्गीकरण	रकम	प्रतिशत
१	गरिवी न्यूनिकरण बजेट	५११८९०२४	३०.२९
२	तटस्थ बजेट	११७८०६५७६	६९.७१

द्रष्टब्य : गरिवी न्यूनिकरण बजेट छुट्टयाईएका आधारहरु

गरिवी न्यूनिकरणको वर्गीकरण

विवरण	वर्गीकरण
गरिवी न्यूनीकरणमा प्रत्यक्ष योगदान पुऱ्याउने बजेट रकम	**गरिवी न्यूनिकरण बजेट**
गरिवी न्यूनीकरणमा अप्रत्यक्ष योगदान पुऱ्याउने बजेट रकम	**तटस्थ बजेट**

गरिवी न्यूनीकरणका सूचकहरु :

- ग्रामीण क्षेत्रमा लगानी हुने सरकारी रकम
- ग्रामीण क्षेत्रको आय आर्जनमा सघाउ पुऱ्याउने कार्यक्रमहरुका रकम
- ग्रामीण क्षेत्रमा क्षमता विकास सम्बन्धी कार्यक्रमहरुका रकम
- सामाजिक परिचालनका लागि गरिने सरकारी रकम
- सामाजिक क्षेत्रमा लगानी गरिने रकम
- सामाजिक सुरक्षाका कार्यक्रमहरुका विशेष गरी शिक्षा, स्वास्थ्य आदिका रकम
- स्थानीय निकायहरुलाई जाने अनुदानका रकम
- गरिवी निवारणमा केन्द्रीत सरकारी रकम

खर्च शीर्षकगत व्यय अनुमान

आर्थिक वर्ष २०६४/६५

अनुसूची-९

(रु.हजारमा)

खर्च शीर्षक नम्बर	खर्च शीर्षकको नाम	नगद			वस्तुगत तथा सोझै भुक्तानी	कूल जम्मा
		नेपाल सरकार	वैदेशिक सहयोग नगद	नगद जम्मा		
चालु		**८४,९४,६५,५२**	**१०,०५,९५,४७**	**९५,००,६०,९९**	**३,१६,६३,९२**	**९८,१७,२४,९१**
१	**उपभोग खर्च**	**४१,२४,१२,३४**	**३१,७५,२७**	**४१,५५,८७,६१**	**२,६०,२७**	**४१,५८,४७,८८**
१.०१	तलब	२६,५९,९३,०९	१६,९०,८४	२६,७६,८३,९३	२,३०,०५	२६,७९,१३,९८
१.०२	भत्ता	१,४१,३२,३५	३,१०,९५	१,४४,४३,३०	१०,७०	१,४४,५४,००
१.०३	सरुवा भ्रमण खर्च तथा दैनिक भत्ता	२२,४४,६४	२,९३	२२,४७,५७	०	२२,४७,५७
१.०४	पोशाक	९६,९४,३५	१६	९६,९४,५१	६०	९६,९५,११
१.०५	खाद्यान्न तथा आहार	४,७१,०४,००	१९,७३	४,७१,२३,७३	०	४,७१,२३,७३
१.०६	औषधि उपचार	१,१०,६५,९६	०	१,१०,६५,९६	०	१,१०,६५,९६
१.०७	सेवा निवृत्त सुविधा	६,०२,८१,००	०	६,०२,८१,००	०	६,०२,८१,००
१.०८	तालिम कार्यक्रम खर्च	१८,९६,९५	११,५०,६६	३०,४७,६१	१८,९२	३०,६६,५३
२	**कार्यालय संचालन र सेवा खर्च**	**४,३५,२६,५०**	**६२,५१,१३**	**४,९७,७७,६३**	**२९,४८,००**	**५,२७,२५,६३**
२.०१	पानी तथा विजुली	६२,०९,७५	८१,१८	६२,९०,९३	१५,६३	६३,०६,५६
२.०२	संचार महसूल	२९,१०,०३	१,०१,४०	३०,११,४३	४३,६०	३०,५५,०३
२.०३	कार्यालय सम्बन्धी खर्च	१,०३,६२,३१	१३,४९,२५	१,१७,११,५६	८७,८४	१,१७,९९,४०
२.०४	भाडा	६०,८०,००	१,८७,५१	६२,६७,५१	४६,३२	६३,१३,८३
२.०५	मर्मत तथा सम्भार	५२,४९,६८	१,७४,८१	५४,२४,४९	७१,०२	५४,९५,५१
२.०६	इन्धन तथा अन्य इन्धन	५६,५६,८३	२,६५,६३	५९,२२,४६	५७,३४	५९,७९,८०
२.०७	परामर्श तथा अन्य सेवा शुल्क	३९,४९,९३	४०,१७,२३	७९,६७,१६	२४,९६,२०	१,०४,६३,३६
२.०८	विविध खर्च	३१,०७,९७	७४,१२	३१,८२,०९	१,३०,०५	३३,१२,१४
३	**अनुदान (चालु ट्रान्सफर)**	**२३,१२,५१,६६**	**५,०६,३३,८०**	**२८,१८,८५,४६**	**७४,०९,२७**	**२८,९२,९४,७३**
३.०१	सार्वजनिक संस्थानलाई अनुदान	३३,२७,६३	१८,००,००	५१,२७,६३	०	५१,२७,६३
३.०२	स्थानीय निकाय - निशर्त अनुदान	१,६१,८५,००	०	१,६१,८५,००	०	१,६१,८५,००
३.०३	सामाजिक सेवा - निशर्त अनुदान	१४,७७,७३,८२	२,१७,२३,६१	१६,९४,९७,४३	७७,००	१६,९५,७४,४३
३.०४	सामाजिक सुरक्षा अनुदान	१,१९,६४,६०	१३,६२,५०	१,३३,२७,१०	०	१,३३,२७,१०
३.०५	सामाजिक सेवा - सशर्त अनुदान	३,७२,४१,११	१,५८,८०,७४	५,३१,२१,८५	६३,३६,०९	५,९४,५७,९४
३.०६	स्थानीय निकाय - सशर्त अनुदान	१,३३,५८,७५	२३,०९,११	१,५६,६७,८६	९,९६,१८	१,६६,६४,०४
३.०७	छात्रवृत्ति	१४,००,७५	७५,५७,८४	८९,५८,५९	०	८९,५८,५९
४	**सेवा तथा उत्पादन खर्च**	**६,१५,१४,३१**	**४,०१,९६,१०**	**१०,१७,१०,४१**	**२,०३,४६,३८**	**१२,२०,५६,७९**
४.०१	उत्पादन सामाग्री सेवा	२२,३१,२६	२९,००	२२,६०,२६	०	२२,६०,२६
४.०२	औषधि	३६,७६,९३	१,११,२५,३५	१,४८,०२,२८	१,२०,२१,९२	२,६८,२४,२०
४.०३	पुस्तक तथा सामग्री खर्च	१,०५,३६	१९,३९	१,२४,७५	३५	१,२५,१०
४.०४	कार्यक्रम खर्च	४,७२,४८,०२	२,७८,९९,९६	७,५१,४७,९८	८१,०८,५२	८,३२,५६,५०
४.०५	कार्यक्रम भ्रमण खर्च	७२,९२,८२	११,१०,९०	८४,०३,७२	२,१३,५९	८६,१७,३१

खर्च शीर्षक नम्बर	खर्च शीर्षकको नाम	नगद			वस्तुगत तथा सोझै भुक्तानी	कूल जम्मा
		नेपाल सरकार	वैदेशिक सहयोग नगद	नगद जम्मा		
४.०६	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको सम्भार खर्च	९,५९,९२	११,५०	९,७१,४२	२,००	९,७३,४२
९	**भैपरी आउने खर्च**	**२,१९,९८,८२**	**३,३९,१७**	**२,२३,३७,९९**	**७,००,००**	**२,३०,३७,९९**
९.०१	भैपरी आउने - चालु खर्च	२,१९,९८,८२	३,३९,१७	२,२३,३७,९९	७,००,००	२,३०,३७,९९
११	**व्याज भुक्तानी**	**७,३८,३१,८९**	**०**	**७,३८,३१,८९**	**०**	**७,३८,३१,८९**
११.०१	आन्तरिक ऋणको व्याज भुक्तानी	४,६६,५८,८९	०	४,६६,५८,८९	०	४,६६,५८,८९
११.०२	वाह्य ऋणको व्याज भुक्तानी	२,७१,७३,००	०	२,७१,७३,००	०	२,७१,७३,००
१२	**फिर्ता खर्च**	**४९,३०,००**	**०**	**४९,३०,००**	**०**	**४९,३०,००**
१२.०१	फिर्ता खर्च	४९,३०,००	०	४९,३०,००	०	४९,३०,००
पूंजीगत		**२३,६५,९२,७७**	**२१,२४,३५,९९**	**४४,९०,२८,७६**	**१०,३५,८८,०६**	**५५,२६,१६,८२**
५	**पूंजी ट्रान्सफर खर्च**	**५०,६५,६६**	**०**	**५०,६५,६६**	**०**	**५०,६५,६६**
५.०१	जग्गा खरीद	४९,६५,६६	०	४९,६५,६६	०	४९,६५,६६
५.०२	भवन खरीद	१,००,००	०	१,००,००	०	१,००,००
६	**पूंजी निर्माण**	**१२,३२,८०,३४**	**८,४०,०३,२२**	**२०,७२,८३,५६**	**२,६४,९५,५४**	**२३,३७,७९,१०**
६.०१	फर्निचर तथा फिक्चर्स	१२,६८,६७	१,५९,४०	१४,२८,०७	४७,७१	१४,७५,७८
६.०२	सवारी साधन	६२,६८,२५	५,६५,५६	६८,३३,८१	५,२९,५३	७३,६३,३४
६.०३	मेशिनरी औजार	१,२२,३८,७३	७०,४१,९२	१,९२,८०,६५	३०,१२,२५	२,२२,९२,९०
६.०४	भवन निर्माण	१,४३,९५,४२	१,४२,८८,०२	२,८६,८३,४४	१३,९५,०४	३,००,७८,४८
६.०५	सार्वजनिक निर्माण	८,५२,९७,७४	५,६९,९४,५७	१४,२२,९२,३१	१,८९,३४,७२	१६,१२,२७,०३
६.०६	पूंजीगत सुधार	२०,४९,२७	२,४५,७४	२२,९५,०१	०	२२,९५,०१
६.०७	अध्ययन तथा पूंजीगत प्राविधिक परामर्श सेवा सम्बन्धी खर्च	१७,६२,२६	४७,०८,०१	६४,७०,२७	२५,७६,२९	९०,४६,५६
७	**लगानी**	**१,८७,७८,००**	**४,४०,९२,००**	**६,२८,७०,००**	**४,४९,३९,८७**	**१०,७८,०९,८७**
७.०१	शेयर लगानी	१,१३,७८,००	२,२७,००,००	३,४०,७८,००	६,३६,००	३,४७,१४,००
७.०२	ऋण लगानी	७४,००,००	२,१३,९२,००	२,८७,९२,००	४,४३,०३,८७	७,३०,९५,८७
८	**अनुदान (सब्सिडि)**	**८,२५,१४,२७**	**८,१६,२७,००**	**१६,४१,४१,२७**	**३,१७,०२,६५**	**१९,५८,४३,९२**
८.०१	सार्वजनिक सँस्थानलाई अनुदान	१८,८३,००	३२,००,००	५०,८३,००	१८,७१,६३	६९,५४,६३
८.०२	स्थानीय निकाय - निशर्त अनुदान	२,०७,६०,५०	२,०९,१५,००	४,१६,७५,५०	०	४,१६,७५,५०
८.०३	सामाजिक सेवा - निशर्त अनुदान	१,८६,१६,८५	२२,१९,२५	२,०८,३६,१०	८२,४८,३०	२,९०,८४,४०
८.०५	सामाजिक सेवा - सशर्त अनुदान	२,२३,५८,९५	३,८९,४१,९१	६,१३,००,८६	१,३२,३५,७७	७,४५,३६,६३
८.०६	स्थानीय निकाय सशर्त अनुदान	१,८८,९४,९७	१,६३,५०,८४	३,५२,४५,८१	८३,४६,९५	४,३५,९२,७६
९	**भैपरी आउने खर्च**	**६९,५४,५०**	**२७,१३,७७**	**९६,६८,२७**	**४,५०,००**	**१,०१,१८,२७**
९.०२	भैपरी आउने - पूंजीगत खर्च	६९,५४,५०	२७,१३,७७	९६,६८,२७	४,५०,००	१,०१,१८,२७
सांवा भुक्तानी		**१५,५६,१४,२७**	**०**	**१५,५६,१४,२७**	**०**	**१५,५६,१४,२७**

खर्च शीर्षक नम्बर	खर्च शीर्षकको नाम	नगद			वस्तुगत तथा सोझै भुक्तानी	कूल जम्मा
		नेपाल सरकार	वैदेशिक सहयोग नगद	नगद जम्मा		
१०	**सांवा भुक्तानी**	**१५,५६,१४,२७**	**०**	**१५,५६,१४,२७**	**०**	**१५,५६,१४,२७**
१०.०१	आन्तरिक ऋणको साँवा भुक्तानी	७,२८,१६,२७	०	७,२८,१६,२७	०	७,२८,१६,२७
१०.०२	वाहय ऋणको साँवा भुक्तानी	८,२७,९८,००	०	८,२७,९८,००	०	८,२७,९८,००
	कूल जम्मा	**१,२४,१६,७२,५६**	**३१,३०,३१,४६**	**१,५५,४७,०४,०२**	**१३,५२,५१,९८**	**१,६८,९९,५६,००**

खर्च शीर्षकगत यथार्थ खर्च
आर्थिक वर्ष २०६२/६३

अनुसूची-९ क

(रु.)

खर्च शीर्षक नम्बर	खर्च शीर्षकको नाम	नगद			वस्तुगत तथा सोझै भुक्तानी	कूल जम्मा
		नेपाल सरकार	वैदेशिक सहयोग नगद	नगद जम्मा		
चालु खर्च		**६,०५,८७,४२,७५,७०**	**४६,०६,९७,७२,९५**	**६,५१,९४,४०,४८,६५**	**१८,२३,३७,४१,०६**	**६,७०,१७,७७,८९,७१**
१	**उपभोग खर्च**	**३,००,९८,४४,९७,८२**	**१,६२,१२,०१,१८**	**३,०२,६०,५६,९९,००**	**२९,१५,५१,५५**	**३,०२,८९,७२,५०,५४**
१.०१	तलव	१,८८,७८,४८,१७,५३	१,०७,१७,१०,००	१,८९,८५,६५,२७,५३	१६,०१,८६,२८	१,९०,०१,६७,१३,८१
१.०२	भत्ता	१४,२९,३७,७८,०२	१०,४८,५८,४४	१४,३९,८६,३६,४६	३६,१७,३६	१४,४०,२२,५३,८२
१.०३	सरुवा भ्रमण खर्च तथा दैनिक भत्ता	१,२६,७६,५०,३५	२३,३३,७१	१,२६,९९,८४,०७	४७,२०,००	१,२७,४७,०४,०७
१.०४	पोशाक	८,५१,४९,२२,००	३१,६५,७२	८,५१,८०,८७,७२	०	८,५१,८०,८७,७२
१.०५	खाद्यान्न तथा आहार	४१,९१,५५,१६,६६	१,९३,११,४४	४१,९३,४८,२८,१०	०	४१,९३,४८,२८,१०
१.०६	औषधि उपचार	१०,९०,३९,०६,७४	०	१०,९०,३९,०६,७४	०	१०,९०,३९,०६,७४
१.०७	सेवा निवृत्त सुविधा	३४,३९,८६,९१,७५	०	३४,३९,८६,९१,७५	०	३४,३९,८६,९१,७५
१.०८	तालिम कार्यक्रम खर्च	९०,५२,१४,७६	४१,९८,२१,८६	१,३२,५०,३६,६२	१२,३०,२७,९१	१,४४,८०,६४,५३
२	**कार्यालय संचालन र सेवा खर्च**	**३९,२०,१८,३९,६७**	**५,२८,७०,८२,३६**	**४४,४८,८९,२२,०३**	**१,४५,३९,७६,५९**	**४५,९४,२८,९८,६२**
२.०१	पानी तथा विजुली	३,१५,२९,०७,९६	८,६८,८७,००	३,२३,९७,९४,९६	२५,५०,००	३,२४,२३,४४,९६
२.०२	संचार महसूल	२,०६,४१,७९,१२	८,४७,९९,९९	२,१४,८९,७९,११	६६,८९,२५	२,१५,५६,६८,३६
२.०३	कार्यालय सम्बन्धी खर्च	१०,२९,७७,२९,२५	८६,२४,४९,६५	११,१६,०१,७८,८९	२,९६,४५,३०	११,१८,९८,२४,२०
२.०४	भाडा	५,५९,५९,०२,६१	१६,९०,११,३९	५,७६,४९,१४,००	१,३३,०५,००	५,७७,८२,१९,००
२.०५	मर्मत तथा सम्भार	५,९३,०८,७३,६४	२२,७९,४१,२३	६,१५,८८,१४,८७	१,६०,०७,७४	६,१७,४८,२२,६१
२.०६	इन्धन तथा अन्य इन्धन	६,८४,६५,६१,२३	२६,७४,३७,११	७,११,३९,९८,३४	७४,७०,६७	७,१२,१४,६९,०१
२.०७	परामर्श तथा अन्य सेवा शुल्क	१,७८,१९,५३,७६	३,५१,८८,०४,८१	५,३०,०७,५८,५६	१,२७,६८,४८,८९	६,५७,७६,०७,४५
२.०८	विविध खर्च	३,५३,१७,३२,११	६,९७,५१,१८	३,६०,१४,८३,२९	१०,१४,५९,७५	३,७०,२९,४३,०४
३	**अनुदान (चालु ट्रान्सफर)**	**१,७८,११,१५,६४,६६**	**२५,८८,१५,५८,६४**	**२,०३,९९,३१,२३,३१**	**७,१८,०७,४९,७९**	**२,११,१७,३८,७३,१०**
३.०१	सार्वजनिक संस्थानलाई अनुदान	४,४८,२५,१६,०२	२,१५,१३,३१,००	६,६३,३८,४७,०२	०	६,६३,३८,४७,०२
३.०२	स्थानीय निकाय - निशर्त अनुदान	१२,०२,८३,६५,४७	१,५५,४६,५४	१२,०४,३९,१२,०१	०	१२,०४,३९,१२,०१
३.०३	सामाजिक सेवा - निशर्त अनुदान	१,३१,३९,९३,७१,३८	९,२४,९६,५२,६०	१,४०,६४,९०,२३,९७	३५,४२,१७,०५	१,४१,००,३२,४१,०२
३.०४	सामाजिक सुरक्षा अनुदान	८,२२,१७,९५,८०	०	८,२२,१७,९५,८०	०	८,२२,१७,९५,८०
३.०५	सामाजिक सेवा - सशर्त अनुदान	२०,४०,३७,४६,६४	७,४९,१८,३०,४५	२७,८९,५५,७७,०९	५,५३,११,०३,४६	३३,४२,६६,८०,५५
३.०६	स्थानीय निकाय - सशर्त अनुदान	१,०१,७३,९८,९४	८,४९,६६,९७	१,१०,२३,६५,९१	१,२९,५४,२९,२८	२,३९,७७,९५,१९
३.०७	छात्रवृत्ति	५५,८३,७०,४२	६,८८,८२,३१,०८	७,४४,६६,०१,५०	०	७,४४,६६,०१,५०
४	**सेवा तथा उत्पादन खर्च**	**२१,९३,५९,२७,४१**	**१३,२७,९९,३०,७७**	**३५,२१,५८,५८,१८**	**९,३०,७४,६३,१३**	**४४,५२,३३,२१,३१**
४.०१	उत्पादन सामाग्री सेवा	१,१९,६०,२०,००	५२,९९,७०,१४	१,७२,५९,९०,१४	०	१,७२,५९,९०,१४
४.०२	औषधि	३,८०,३३,५५,८४	१,८१,३९,०३,४६	५,६१,७२,५९,३०	४,०५,३९,७०,४९	९,६७,१२,२९,८०
४.०३	पुस्तक तथा सामग्री खर्च	४,१६,२४,९४	५८,१०,९५	४,७४,३५,८९	१९,१०,००	४,९३,४५,८९
४.०४	कार्यक्रम खर्च	७,९६,९७,९१,८०	९,७४,४९,६५,७६	१७,७१,४७,५७,५७	५,१३,१३,९६,४१	२२,८४,६१,५३,९८
४.०५	कार्यक्रम भ्रमण खर्च	७,६२,६८,६८,२१	१,१३,४१,६३,२९	८,७६,१०,३१,५०	१२,०१,८६,२३	८,८८,१२,१७,७३

खर्च शीर्षक नम्बर	खर्च शीर्षकको नाम	नगद			वस्तुगत तथा सोभ्रै भुक्तानी	कूल जम्मा
		नेपाल सरकार	वैदेशिक सहयोग नगद	नगद जम्मा		
४.०६	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको सम्भार खर्च	१,२९,८२,६६,६२	५,११,१७,१६	१,३४,९३,८३,७८	०	१,३४,९३,८३,७८
११	**व्याज भुक्तानी**	**६१,५८,६९,७८,६७**	**०**	**६१,५८,६९,७८,६७**	**०**	**६१,५८,६९,७८,६७**
११.०१	आन्तरिक ऋणको व्याज भुक्तानी	३९,९४,७९,७८,७५	०	३९,९४,७९,७८,७५	०	३९,९४,७९,७८,७५
११.०२	वाह्य ऋणको व्याज भुक्तानी	२१,६३,८९,९९,९२	०	२१,६३,८९,९९,९२	०	२१,६३,८९,९९,९२
१२	**फिर्ता खर्च**	**५०,२७,२८,७१**	**०**	**५०,२७,२८,७१**	**०**	**५०,२७,२८,७१**
१२.०१	फिर्ता खर्च	५०,२७,२८,७१	०	५०,२७,२८,७१	०	५०,२७,२८,७१
	राजदरबार खर्च	**३,५५,०७,३८,७५**	**०**	**३,५५,०७,३८,७५**	**०**	**३,५५,०७,३८,७५**
०	राजदरबारसम्बन्धी खर्च	३,५५,०७,३८,७५	०	३,५५,०७,३८,७५	०	३,५५,०७,३८,७५
पूंजीगत खर्च		**१,३९,९५,१४,७८,३७**	**७७,४७,७२,९०,७२**	**२,१७,४२,८७,६९,०९**	**७८,६३,७२,४०,१६**	**२,९६,०६,६०,०९,२६**
५	**पूंजी ट्रान्सफर खर्च**	**९९,९३,१०,०५**	**०**	**९९,९३,१०,०५**	**०**	**९९,९३,१०,०५**
५.०१	जग्गा खरीद	९९,९३,१०,०५	०	९९,९३,१०,०५	०	९९,९३,१०,०५
६	**पूंजी निर्माण**	**६७,९५,०५,२३,३८**	**४४,३५,२९,८०,६६**	**१,१२,३०,३५,०४,०३**	**१४,७८,९२,७७,५०**	**१,२७,०९,२७,८१,५३**
६.०१	फर्निचर तथा फिक्चर्स	९२,०१,१५,९१	१४,४५,२६,५१	१,०६,४६,४२,४२	१,२१,८७,४६	१,०७,६८,२९,८८
६.०२	सवारी साधन	५,८४,४६,४४,४०	२५,१३,८६,४०	६,०९,६०,३०,८०	३०,८५,८६,९६	६,४०,४६,१७,७६
६.०३	मेशिनरी औजार	१७,४१,७६,५२,८३	१,८८,९८,२७,१५	१९,३०,७४,७९,९८	११,४८,६४,५८	१९,४२,२३,४४,५६
६.०४	भवन निर्माण	९,३५,३२,६८,७२	४,८२,४४,९३,४४	१४,१७,७७,६२,१७	१,१२,९५,९७	१४,१८,९०,५८,१३
६.०५	सार्वजनिक निर्माण	३२,७३,४४,३३,७८	३४,६५,५५,२७,५९	६७,३८,९९,६१,३६	१२,००,७३,७४,९२	७९,३९,७३,३६,२८
६.०६	पूँजीगत सुधार	१,२०,१९,७९,१४	४९,०९,०७,०४	१,६९,२८,८६,१८	०	१,६९,२८,८६,१८
६.०७	अध्ययन तथा पूँजीगत प्राविधिक परामर्श सेवा सम्बन्धी खर्च	४७,८४,२८,५९	२,०९,६३,१२,५२	२,५७,४७,४१,११	२,३३,४९,६७,६२	४,९०,९७,०८,७३
७	**लगानी**	**३२,८४,६९,९३,५८**	**३,०९,२४,७०,००**	**३५,९३,९४,६३,५८**	**४२,४५,९२,५५,५४**	**७८,३९,८७,१९,१२**
७.०१	शेयर लगानी	११,१४,३२,२०,००	७०,००,००,००	११,८४,३२,२०,००	०	११,८४,३२,२०,००
७.०२	ऋण लगानी	२१,७०,३७,७३,५८	२,३९,२४,७०,००	२४,०९,६२,४३,५८	४२,४५,९२,५५,५४	६६,५५,५४,९९,१२
८	**अनुदान (सब्सिडि)**	**३८,१५,४६,५१,३६**	**३०,०३,१८,४०,०७**	**६८,१८,६४,९१,४३**	**२१,३८,८७,०७,१२**	**८९,५७,५१,९८,५५**
८.०१	सार्वजनिक सँस्थानलाई अनुदान	३,८०,७३,८२,३८	५५,०४,५०,५१	४,३५,७८,३२,८८	१,४२,६१,०३,३६	५,७८,३९,३६,२५
८.०२	स्थानीय निकाय - निशर्त अनुदान	१०,३६,५४,४४,६०	९,११,५४,४९,५१	१९,४८,०८,९४,१०	०	१९,४८,०८,९४,१०
८.०३	सामाजिक सेवा - निशर्त अनुदान	११,८२,९४,६८,९०	८७,७७,८०,००	१२,७०,७२,४८,९०	९,९३,४१,०३,७४	२२,६४,१३,५२,६४
८.०५	सामाजिक सेवा - सशर्त अनुदान	३,३०,६५,२१,९८	१४,०९,०७,२१,९०	१७,३९,७२,४३,८७	२,८५,७८,००,४५	२०,२५,५०,४४,३२
८.०६	स्थानीय निकाय सशर्त अनुदान	८,८४,५८,३३,५२	५,३९,७४,३८,१६	१४,२४,३२,७१,६७	७,१७,०६,९९,५६	२१,४१,३९,७१,२४
सांवा भुक्तानी		**१,४२,६४,७७,८३,६१**	**०**	**१,४२,६४,७७,८३,६१**	**०**	**१,४२,६४,७७,८३,६१**
१०.०१	आन्तरिक ऋणको सांँवा भुक्तानी	७२,७७,३२,५७,३०	०	७२,७७,३२,५७,३०	०	७२,७७,३२,५७,३०
१०.०२	वाहच ऋणको सांँवा भुक्तानी	६९,८७,४५,२६,३१	०	६९,८७,४५,२६,३१	०	६९,८७,४५,२६,३१
	कूल जम्मा	**८,८८,४७,३५,३७,६८**	**१,२३,५४,७०,६३,६७**	**१०,१२,०२,०६,०१,३५**	**९६,८७,०९,८१,२२**	**११,०८,८९,१५,८२,५७**

अनुसूची १०

नेपाल सरकार

शान्ति कोष

आ.व. २०६३/६४ मा अनुदान सहायता प्रदान गर्न प्रतिवद्ध, प्राप्ति तथा खर्च रकमको समष्टिगत विवरण

रु. हजारमा

स्रोत	प्रतिवद्ध रकम	प्राप्त	खर्च	प्रतिवद्ध रकममध्ये प्राप्त हुन बांकी	प्राप्त रकममध्ये मौज्दात बांकी
डि.एफ.आइ.डि.	३१६,१८९	३१६,१८९	-	-	३१६,१८९
एस.डि.सि.	८०,८७४	५३,९१६	-	२६,९५८	५३,९१६
डानिडा	१२१,०६२	१२१,०६२	-	-	१२१,०६२
नर्वे	१३०,०००	-	-	१३०,०००	-
फिनल्याण्ड	२६१,२४०	-	-	२६१,२४०	-
जम्मा	९०९,३६५	४९१,१६७	-	४१८,१९८	४९१,१६७
नेपाल सरकार	-	४४२,८५७	४४२,८५७	-	-
कूल जम्मा	**९०९,३६५**	**९३४,०२४**	**४४२,८५७**	**४१८,१९८**	**४९१,१६७**